

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Qodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Ḥamesh megilot - ‘im Perush Rashi targum Ashkenazi u-ve’ur : hugah bi-sheḳidah rabah u-ve-‘iyun gadol ṽe-nosaf mavo’ ha-sheni ‘al megilat Rut, Ekhah, Qohelet, ṽe-Ester; ṽe-ha-me‘amer ‘al kol megilah u-megilah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

תלהק תלגמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9272

מגלת הקהלת

מתורגמת אשכנזית

מאת החורני

רבי דוד פריעדלענדער ז"ל

על פי באור

רבינו משה בן מנחם זצ"ל

ועליו איזה

הערות

מאת

יואל ברי"ל

חבר לחברת שוחרי הטוב והתושיה.

ונוסף אליו

המעמר

מאת החכם המדקדק מוהר"ר

וואלף מאיר

מורה לשון עברי בבית חנוך הנאָרמאָלי אשר בפראג.

שנת ת"ק"צ"ד לפ"ק.

KOHELETH.

פראג

דרוק אונד פֿערלאַג דעם משה הלוי לנדא.

ה ק ד מ ה

בשנת תק"ל הוליא לאור החכם המקור הפילוסוף האלהי רבינו משה בן מנחם ז"ל אח פירושו הנחמד והנעים על מגלת קהלת* אשר בו און וחקר וחקן דברי החכם ז"ל למלוא דברי חפץ וכחצ יושר בדברים הנראים כסותרים זה את זה. ועתה נדע רומרעו ותלמידו החורני מו' דוד פרידלענדער כ"י לתרגם המגלה על פי הפירוש הזה ללשון אשכנז בלשון למה ונקיה ובדרך המתרגם המשכיל והיושר שלם במלאכתו אשר הורה הרמב"מ ז"ל בחבורו אור לכתובה**). ואמרתי אני לחלק את המנה הטובה הזאת אל ילדי העברים, כי מי אנכי שאבוא אחריו לעשות את אשר כבר עשהו? וכדי להעמיד את הקורא הנעים על המקור אשר ממנו ילאו המים החיים האלה, הנגתי גם את זה לעמת זה, והדפסתי שנית פי' הרמב"מ ז"ל, כן באור הטעמים אשר לו, כן באור המלות אשר לקט לתועלת התלמידים ומלמדיהם מפי ספרי הקדמונים. אפס בשניהם קנהו עזבתי וכלו לא אספתי במחברתי מאיזה צמינות. פעם שהיה לריך הרב ז"ל להרחיב הדברים בבאור להבנת הקורא, מה שהוא מבואר עתה כבר ע"י התרגום. במקומות מעטות עזב הרב המתרגם את דרך הרב המפרש לבלתי הלוך בעקבותיו ותרגם הכונה כפי אומד דעתו הרחנה, ואני לא באתי כי אם לפרש על יד התרגום. ומזה הטעם גם הנחתי כל אלו הדברים שהוסיף שם איש כבון אחד ממיודעיו של הרב המפרש ז"ל, אשר נחן להם יד ושם בפירושו כזכר בהקדמתו שם. ואם שהם דברי שכל טוב הנה אין להם מקום כאן, והקורא הנעים הרולה בהם, יראם מצין הספר הכ"ל, אשר הוא מצוי עוד לרוב צימינו. וכמו כן אף כל אלו הדברים הנעימים והנכוחים שכתב הרב ז"ל בעלמו, ולא הנאחיס כאן, כן בפירושו כן בהקדמתו, אשר גם ממנה לא אניג לפני הקורא, כי

* ספר מגלת קהלת עם באור קבר ומספיק להבנת הכתוב על פי פשוטו לתועלת התלמידים, ברלין תק"ל.

** Der Prediger aus dem Hebräisch von David Friedländer. Berlin 1788.

כי אם העקר ואשר הוא לריך לדעת להבנת הענינים או להכרת דרך הבאור. וזה לשונו ע"ס:

„הגה אנכי הנעיר נחתי אל לבי לפרש את המגלה הזאת על דרך היותר נאות לפשוטו של מקרא ולהמשך הכתובים וחבורם. כי ראיתי שכל המפרשים שקדמוני כמעט שלא ינאו ידי חובת הפשט מכל וכל, ואני אומר זה אחרי בקשת המחילה מאת כבוד הגדולים ההם, לא מנחתי לאחד מהם פירוש מספיק לבאר המשך הכתובים על ככון, וכמעט כל פסוק ופסוק הוא לפי דרכיהם מאמר צורר, ודבר זה לא יתכן למחבר הדיוט ומכל שכן למלך החכם אשר העידו עליו שכל דבריו ברוח הקדש. ולא די בהעדר החבור והסדר כי אף הסתירות רבות נמלאו בדברי השלם הזה, לפי מה שפירשו בו רוב הפשטנים, פעם יחייבו פעם ישולל, פעם ירדיק ופעם ירשיע את הדבר ההוא בעלמו, עד שהראב"ע עמד על הסתירות ההן בפסוק טוב כעם משחוק, ואמר אחרי שהעיד הכתוב על שלמה שאחריו לא יקום חכם כמוהו, ידענו שאין בדבריו הפך רק הם כלם נכוחים למצין וישרים למונאי דעת, והשיב על הסתירות ההן בדרך קצרה, ואולם לא נתקדרה דעתי בכל מה שכתב ע"ס.“

„והן אמת שצפ"במה מדליקין אמר ר' יהודה דרבי שמואל בר שילת משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה וכו'. אבל אין ספק שכוונות חכמינו ז"ל שהם נראין כסותרים למי שיסתכל בהם בהשקפה ראשונה, ומפני הסכנה שיש בדבר לקלי הדעת בקשו חכמינו ז"ל לגנוז, והקדושים הללו בעלמם הורו לנו דרך להחרת הספקות והסתירות בדברי החכם. אמרו ומפני מה לא גנזוה מפני שתמלתו דברי תורה וסופו ד"ת ומפרש רש"י ז"ל וכ"ש שיש לו עוד בינתיי. ואח"כ שקלי וטרי בבאור הסתירות עד שכאשר בקשו לגנוז גם ספר משלי מפני דברים הסותרים שאלו בו, חזרו ואמרו ספר קהלת עיינין ואשכחינן טעמא, הכי נמי לעיינן. הנך רואה שלא החליטו חכמינו ז"ל מ"ו שיהיו דברי השלם ההוא סותרים אלו לאלו, כי זהו בחכמית הגנות לכל משכיל ומכ"ש למדבר בר"הק, ומעשה מלוא עלינו להתיר אגודות הספקות ולפתח חלוצות הסתירות אשר זכר ראב"ע באופן נאות לפשוטו של מקרא, על פי הדרך אשר הלכתי בו בבאורי כראוי למבאר ענין הכוונה הראשונה.“

„וטרם אבוא אל הבאור אקדים לך הכלל הידוע בהחרת הספקות בדברי הספר הזה, שלא כל הנאמר בו הוא דעת שלמה המלך ע"ה באמת כי אם פעמים ידבר כנושא ונותן בדבר, שואל ומשיב כדרך החוקרים בהקשים, ומתפשים אחרי האמת ע"י ההשכלה, לא יגיעו אל המצוקה אם לא ישמעו טענות הסותרות, ויקישו כל אופני הספקות ויפלטו צפלים ומאזני משפט דבר והפכו ויקרצו הסדרות אמת אל אמת, עד שיבדרו האמת מן השקר, והנכון מן המסופק. ואחרי שאנו רואים שמתברר המגלה

ה ק ד מ ה

המגלה הזאת כחז על דרך החפוש והמשא והמתן בדבר, מהראוי שלא יוחס אליו כי אם הגזרה אשר גזר בחלחל מאמרו, טרם יתעוררו הספקות והטענות הסותרות, והעולה בהסכמה אחרי המשא ומתן וגמד החקירה (*). וזהו מה שאמרו חז"ל מפני שתחלתו דברי חורה, וסופו דברי חורה, ואם נמלא צינתיי דברים נראים כזרים וכסותרים לחורה אמת, מהראוי ליחסם אל חלקי הסותר, והיו דעת המבקש או המסופק, למען ינצל החכם ההוא מאשם."

והנה הקורא בפירושי זה יראה שלא נחתי את לבי אל חלוקת הפרשות כפי מה שלפנינו, ובדבר הזה הלכתי בעקבות המפרשים הראשונים שרובם לא חשו אל הפסק הפרשות, כי אין הענינים הללו מקובלות באומה, כ"א להקל על הקורא, המבקש פסוק או תיבה בחנ"ך, לא לשפוט על ידם באיזה מקום יחמיל הענין ואנה יסיים, כי אם רשות לכל מפרש להעמיד הניונים ההם כפי דרכו בצאור הענין, ואתה תראה מקומות רבות מזאת המגילה שאי אפשר לכל הפירושים שיהיה סוף הענין במקומות הניונים. והנה בחלחלה עלתה על לבי להעמיד סימני הפרשות במקום הנאות לפי פירושי, אלא שראיתי במראה מקום צ"ס, שהלכו המדפיסים בהם על פי הסימנים אשר לפנינו, ויראתי לשנות הדבר שלא לטרוח על הקורא בדלות למנוח את אשר יבקש, ולזה הנחתי הניונים על מקומם. ופה ארמוז לך מקום סיום הפרשות לפי דרכי בציאור הכתובים."

פרשה א' מראש הספר עד לאחרונה (א' י"א) היא כמו פתיחת המאמר:
 פרשה ב' מן אחי קהלת הייתי מלך עד חמת השמש (ב' י"א):
 פרשה ג' מן ופניתי (ב' י"ב) עד ורעות רוח (ב' כ"ו):
 פרשה ד' מן לכל זמן (ג' א') עד חמת השמש (ד' ג'):
 פרשה ה' מן וראיתי (ד' ד') עד ורעיון רוח (ד' י"ז):
 פרשה ו' מן שמו' רגלך (ד' י"ח) עד בשמחת לבו (ה' י"ט):
 פרשה ז' מן יש רעה (ו' א') עד אחרי מאומה (ז' י"ד):
 פרשה ח' מן את הכל (ז' ט"ו) עד לרע לו (ח' ט'):
 פרשה ט' מן וזכנ ראיתי (ח' י') עד פתאום (ט' י"ב):
 פרשה יו"ד מן גם זה (ט' י"ג) עד ללכת אל עיר (י' ט"ו):
 פרשה י"א מן אי לך ארץ (י' ט"ז) עד שניהם כאחד טובים (י"א ו'):
 פרשה י"ב מן ומחוק (י"א ז') עד אשר נחנה (י"ב ז'):
 פרשה י"ג מן הצלה הצלים (י"ב ח') עד סוף הספר. והוא כמו סיום וקתימת המאמר."

ודע

(* ועיין גם כס' מבוא התורה להזכר פרקפאטאקד אייבראן הנדפס בלשון אשכנז לייפציג תק"מ (1780).

וודע הקורא החביב שלא מלצי הולאתי את כל הדברים הנאמרים בפרושי זה, כי אם את רובם לקטתי מחוך ספרי המחברים הראשונים, וספר מכלול יופי לרש"מ הי' לי לעזר ולחועלת רב בביאור המלות ודקדוק הלשון. וגם בבאור הטעמי' אחר לא כסגתי מעל דרכי המפרשים הגדולים רש"י וראב"ע, כי אם במקום ההכרח, ובכל מקום אשר מלאתי להם דרך מסכים עם פשטי הדברים וכונת המלך החכם הראשונה, הצחקתי את דבריהם מלה במלה בלי שום שנוי וחלוף. ואחרי אשר הזכירונו החכמים לקבל האמת ממי שאמרו, הנה חפצתי גם באמתת המפרשים אשר לא מצני ישראל המה ואם מלאתי בפייהם דבר אמת, הרימותיו לה' והיה קודש. "עכ"ל.

בענין חלוק הפרשיות אחזתי בזה וגם מזה לא הנחתי את ידי. כי בפנים הספר ימלא הקורא מחלוקת הקאפיטל וסימני הכתובים כמו שהיו נדפסים בכל הספרים, מטעם שזכר הרב המפרש. אבל בחרגום הלכתי אחר הנחת הענינים לבד, וחלקתי הפרשיות בזה הדרך שהרשמתיו לעיל בשם הרב המפרש ז"ל.

עוד הוסיפתי על אלו שני הצאורים חזיה הערות מעטות, הן מה שראיתי להעיר עוד בדרכי הלשון, הן בהמשך הענין. גם הערתי בהן על אוחן המקומות אשר בהן עזב הרב המחרגם את עקבות הרב המפרש כ"ל. אכן הלגתי אוחן לבדנה, לבלתי הלאות את הקורא אשר יאמר אין לי חפץ בדברים כאלו, ודי לי כשארע באור הטעמים. ומזה הטעם גם לא ערבבתי באור המלות בתוכו, כאשר עלתה על לבי בחתלה, כדי למעט מספר הפרושים, ולבלתי הראות כמתהלל או כמתעשר בדברים שהן רב הכמות ומעט האיכות. אמנם ידעתי גם ידעתי כי רבו כחות השוקדים על דלחות ההודיה, את אשר יאהוב זה לא יאהוב זה, ואשר ירנה בו האחד, לא ירנה בו האחר, ואמרתיו עת הפר מתשבתי ונטל רנוני כדי להפיק רנון כלם, ושלום להם ולכל אהבי החכמה והמדע.

ברלין בחדש מרחשון תקמ"ט לפ"ק.

יואל בן חורני כהר"ר יודא ליב ז"ל.

מבוא למגלת קהלת.

אמר המעמר! כבר העירו גדולים חקקי לב מבני עמנו על החובה אשר עלינו
לחפור בתשענכת השכל אחרי האמת גם בדברים כבר נחאמתו אנלינו מלד הקבלה.
והרמז"ס בספר המורה אמר: לו הביא אריסטוטלים מופת מותר על קדמות
העולם הי' מן הנורך לבאר פסוקי התורה על פי הדעת הזאת; ולזה כל אשכנז
להביא עלי אשמה אם אחקיר בדעות חכמי העמים אשר בענין כותב המגלה הזאת
יתנגדו להקבלה ויגזרו אומר כי דברי הספר הזה לא מפי שלמה ילאו, ואך סופר
אחד מאותר שחי' בימי התשמיכאים או בימי אלכסנדר המאקדוני כתב הגיוני לבו,
וזלה אותם באשלי דברבי, לתת להם יקר וגדולה בעיני העם. ועתה אליגה לפניך
קורא הנעים את רב טענותיהם ואשיב עליהם כיד ה' הטובה עלי, ולבסוף אחיה
דעתי גם אני.

והנה הסבות אשר הכריחו להאמין כי הסופר הזה כתב וקרא שם שלמה על
בנים לא יולדו לו, הן הנה:

א. תוכן הספר הזה יעיד כי לא מילרי העברים בימי שלמה הוא, כי בימים
ההם עוד החשך כסה ארץ, וערפל לאומים, ואור חכמת הפילוסופיא עוד
לא הופיע על פני הנבל, אין זה כ"א שחובר בימי חכמי יון (גריסעו) אשר הדנו
לדבר בענינים האלה, ומהם לקח המהפך את דבריו, ורוחם רוחו ומלחם על
לשונו. — על זה אני אומר שחי השונות דבר, האחד: האם בארץ יון מקור כל
מעייני החכמות ומשם כפולו על פני כל האדמה? איה חכמי לוען וחרטומי מלדיס?
ומי יודע כמה מהאומות אבד זכרם המה כבר חכמו השכילו? ומי יאמר איה אפוא
המקום בו עלה שחר המדעים? הלא ספרו לנו אבותינו כי קדמוס (שחיה קרוב
לחמש מאות שנה קודם שלמה) מיושבי פעניניען שכני ארץ ישראל, למד לאנשי יון
ספר ומעשה הכתב. וכבר נודע כי אנשי לוד ונידון היו חכמים מחוכמים, וא"כ
מי יודע אם לא כל החכמות העיוניות אשר אכתנו ניחם לחכמי יון, כבר היו
בעולמים בימי קדם בעוד היו היונים קטן בגוים עם בזוי אין תורה ואין חכמה?
והשנית, הלא כל איש אשר ברוח נכון יחקור את תכונת נפש שלמה ואת אודותיו
אשר קדוהו מעת הוקם על, בעיניו יראה ובלבבו יבין כי כל דברי קהלת ממקור
לבבו נבעו ופרי מחשבותיו המה, אין מורה ואין מנהל לו על דרכי שכלו כולדו ואב
אחד

אחד הוא לכלמו. והוא כי כל המקורות והדרשות הבאות בספר הזה, יפרדו לשלשה חלקים א' כי כל הנעשה תחת השמש הכל הוא אין מועיל בו, ואל יתהלל חכם בחכמתו, ובגבור בגבורתו, ועשיר בעשרו, להגיע בהם אל האושר האמתי והנלחקה קימת. ב' הכל בגזרה קיומה, כל מעשה איש ותחבולותיו מעללי גבר ומלעדיו ערוכים בכל ושמורים, ולכן אין בידינו לא מיסורי לדיקים ולא משלות הרשעים א'. ג' ממנהגי המדינה ומשפט המלוכה, והנה מהעדר הנלחקה האמיתית עלי חבל אין ספק שהי' שלמה עדות כאמנה על זה מעלמו, כי במעדני העולם מי יאכל ומי יחוש חוץ ממנו, כאשר יעיד על זה מאכל שולחנו יין משחיו ואלף נסיו, גם בשאר תענוגות המשמחות לב בני אדם לא הניח ידו, הרבה כבוד ביתו וכל יקר ראיה עינו, צנה בנינים מפוארים, נטע גנים ופרדסים, הרבה סוסים ואין קנה למרכבותיו. אף החכים מכל אדם וחקר בכל חכמה ומדע יקר, ככאמר וידבר על העלים וגו' (מלכים א' ה' י"ב י"ג) ושמו הולך וגדול עד כי באו רמזים לשמוע חכמתו, ובכל זאת לא מלא מרגוע בתענוגי החושים אף לא האמת בחקירת החכמה ובדרישות העיוניות, כמו שאמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה. ואף בחכמת המדינות לא עשו ידיו תושיה כי לא עזר חיל להרים קרן ישראל כאשר עש לבצו (עיין מעמר לפרשה ה'), הלא חראה כי הוא החתן עם פרעה וינשא את בתו על כל הנשים, למען תהי' לו מזרים ממלכת עדינה ותקיפה לעזרה, ובכל זאת נסכלה עלתו כי הדד האדומי וירבעם בן נבט אשר היו לשטן לשלמה חסו תחת כנפי מלך מזרים כנזכר במלכים (א' י"ה), ואם גם צימי שלמה ישבו ישראל ויהודה בטח איש תחת גפנו ותחת חאנחו, בכל זאת נראה כי גדודי הדד ורוון בן אלידע פשטו בארץ ישראל לשלול שלל ולבזו צו. אף אין לספק כי היו העם כמתאוננים יען הכביר את עולם צמם אשר שם עליהם כמו שאמרו אל רחבעם, אביך הקשה את עולינו (שם י"ב ד'), וא"כ האם לתמוה על איש כזה אס קץ בחייו וכאין וריק נחשבו בעיניו כל מחמדי חבל וכל חכמות חכמיה וצינה נבונה להוללת וסכלות? — ולזה גם אל יפלא בעיניך אם ענני היגון וערפלי הענזון האלה אשר רחפו על פני נפשו החשיכו את אור שכלו, ונפל צמהמרות הספקות ונטבע ציון מלולת דעות כוזבות. ראה נא אחי! הנה נאמר ויהי לעת זקנה שלמה נסיו הטו את לבצו אחרי אלהים אחרים וגו' (שם י"א ד' ו' ז') ומי יאמין כי מלך חכם כמוהו האמון על מקדת האמת יאמין בשוא כתעה, ויאמר לעץ אבי אהה? ב' אין זה כי אם שהחכם הזה נלכד בפק יוקם אשר רבים יכשלו

13

א' זכור נא אל תשכח כי אנכי עתה אדבר לדעת האומרים כי המזכר כתב אך את אשר יאמין הוא, וכל הדברים הם כפשוטם כפי הנראה בהשקפה ראשונה, וכמאמר חז"ל בויקרא רבה (פרשה כ"ח) אמר ר' בנימין אמר ר' לוי בקשו לגנוז ספר קהלת שמלאו בו דברים נויטים לכד מינות הותרה הרלועה לית דין ולית דיינא (ועיין במסכ' שבת דף י"ד ובמהרש"א ח"א שם).

ב' ונא אל תשיבני מדברי אגדה במסכת שבת (דף כ"ו) שאמרו כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה וכו', כי מלכד שכבר מלצי אמורה כי אנכי אחוכך עתה אך עם בת הפשעונים,

מבוא למגלת קהלת

בו, והוא להשוות יריעות האלהיות עם נחירת האנושית, ואחז צדעה הנפסדה לאמר כי הכל בידי שמים גם לרקת הלדיק ורשעת הרשע, ולכן אין שכר לפועל טוב ואין גמול לעושה רע, כי גם שניהם עשו רק כפי הנגזר עליהם, ולזה נפחה ושמע לקול נשיו, כי אמר בלבו המבלעדי אלהים אוכל לעשות דבר קטן או גדול? ואם אשתחווה לאל נכר, הלא ה' לזה לאמר לך עבוד אלהים אחרים; ומת שבח בקהלת על עסקי המלוכה ובעניני החרינות והשתדלות הלא כדברים האלה דבר גם במשלי. — הנך רואה בעיניך כי מן תוכן הספר אין ראיה לסתור הקבלה ולהכחיש הפסוקים. והטענה

ב היא מסגנון הלשון כי נעדר ממנו הדר המליצה והוד הלכות אשר בהם יפארו שאר ספרי קודש, גם החערנו בו מלות ארמית ויונית אשר לדעתם הוא לעד כי חובר בזמן מאוחר כאשר כבר ירד כבוד לשון הקודש מטה מטה, וכבר החערנו בשפת הגוים אשר סביבותיהם. — על זה כבר השיב החכם בן זאב צטוב טעם ודעה באמרו כי דרך אחרת לספרים המדברים בעניני החכמות והמדעים, המה יחקרו אך אחרי האמת, ולזה יפשיטו את אדר המליצה מעליהם, וי' האמת כל תחפוץ בעדי עדים וכלי יקר, אך תליג עדומה לעין החוקר לבחון את מין ערכה ויפעת הודה. — ואנכי עוד אוסיף על דבריו ואומר: הנה המלך חזר קהלת כאשר כבר היה זקן — אם לא בא עוד בימים — וכח עלומיו עזבהו ולכן סר ממנו רוח המליצה, אף כי לבבו נמלא יגון וכעס, נפשו עליו האבל ורוחו נבקה בקרבו כדרך איש אשר שחה מלה כום התענוגות עם שמריה, ואף לא יאמין כי יש תקוה לאחריתו ככלות צערו; הרוח נכאה כזאת הדע לכלכל דבריה במשפט הלכות? — הטענה

ג ממה שנאמר (ג' ע') וגדלתי והוספתי חכמה מכל שהיו לפני בירושלים, ואמרו הלא המלך לא יעריך את ענימו עם אחר העם אך עם מלך כמותו, והנה שלמה היה המלך השני בירושלים, אין זה כי אם שלא חלו במגלה הזאת ידי שלמה כלל, זה תוכן דבריהם. — ואנכי למאוד אהמה על החכמים האלה איך הביאו ראיה לסתור; כי אם כדבריהם כן הוא, לריכין אנו לומר בשגגה ילאו הדברים האלה מלפני הסופר, ובחפזו שכח כי שלמה הי' המלך השני; ומי יאמין לזאת? הן יפית כזבים איש מרמה ויודע להזהר לבלתי יענה כחשו צפניו. אולם לדעתי הוא כי גם לפני מלך מלך בישראל, הי' שלם (היא ירושלים כנודע) עיר מפוארה ומלכים אנשי שם משלו

כה

מלבד זה גם יש מאמר אחר המתנגד לזה, והוא אמרם בפ' חלק, על המשנה שלשה מלכים אין להם חלק לע"ה בקצו למנות עוד אחד (והוא שלמה) ע"ש, ומה חזית דסמיך אהאי סמיך אהאי. ובאמת כי המאמר הראשון הוא בעיני הפלא ופלא כי ז"ל שם ר"ש-בר נחמני ח"ר יונהן כל האומר שלמה חטא אינו חלף טועה שנאמר ולא היה לבו שלם עם ה' כלבב דוד אביו, כלבב דוד הוא דלא הוה מייחטא נמי לא חטא ע"כ, ומי יתן ואלע האם גם על אבים בן רחבעם (אשר גם עליו נכתב כדברים האלה שם ט"ו ג') נאמר כי לא חטא והכתוב אומר וילך בכל חטאות אביו, ועל רחבעם כבר מפורש בדברי הימים (ב' י"ב א') ובזקתו עזב את תורת ה' וכל ישראל עמו.

זה, כי כן מלינו אלל אברהם, ומלכי לרק מלך שלם וגו' (בראשית י"ד י"ח), ובוודאי
 הי' המלך הזה איש נכבד כי הי' כהן לאל עליון; וביהושע (י' א') נקרא מלך
 ירושלים ארני לרק, ולדעת הרד"ק נקראים כן לפי שעשו לרק ומשפט (ועיין בספר
 מחקרי ארץ להחכם געוויקסון) בערך ירושלים, כי השכיל מאוד לדבר בענין הזה, ומשם
 הראה כי בניס דברי, שהיתה העיר הזאת מני אז מפוארה ומלכיה נכבדי ארץ);
 גם עוד בימי דוד לא היתה עיר יבומי (ירושלים) חתה ממשלת בני ישראל אם גם
 צחוק נחלתם עמרה, גם היה זה מצד חזק וענוס כמזכר במלכים ובד"ה, וזה לעד
 כי איש חיל משל זה בגבורה, וא"כ יולדק מה שאמר שלמה מכל אשר היו לפני
 צירושלים, כי בוון על מלכי כנען אשר משלו מני קדם בעיר הזאת. עוד הביא חכם
 אחד לא לראיה אך לסוך כי שלמה לא כתב קהלת יען לא הזכיר בכל הספר את שם
 הנכבד אך בא תמיד שם אלהים וזה כמעט לאות כי נכתב בימי בית שני שאז כבר
 נמנעו מלכתוב את שם הקדוש באותיותיו. ובאמת כי דבר זה לריך הלמוד, ולי
 נראה כי יען שלמה כתב הספר הזה לא לצד לעם ישראל קרובו, כי אם לכל יושבי
 הצל ושוכני ארץ, והם אך ידעו את שם האלהים החסין והחקיף; אולם שם העולם
 לא ידעו ולא הבינו, לזה קרא אך בשם אלהים. ועל פי הדברים והאמת האלה
 כבר סרו כל הטענות והשגות נגד קבלת עמינו ואין לנו לריבין להכתיב עדות הכתוב
 שהם דברי שלמה.

אולם בואת נלתי לדעתי חכמי העמים, כי ששה פסוקים האחרונים מן ויותר
 שהי' קהלת חכם עד סוף הספר לא מפי המלך ינאו. ואין בזה סתירה כלל לדברי
 חז"ל, כי הם לא אמרו שלמה כתב קהלת אך יחזקיהו וסיעתו (ב"ב דף י"ד); ואף
 אם ניחם המתאמרים האלה לדור אחר יותר מאוחר מיחזקיהו לא יהי' זה מתנגד
 לדבריהם, כי באמרם פלוני כתב ספר פלוני, לא קפדו על איזה פסוקים כאשר
 יראה כל מעיין שם. (ועיין עוד מה שכתבתי בענין זה במבוא לספר יהושע). ואשר
 הכריחני לאמור שהחתימה הזאת לא נכתבה בשם המלך, הוא כי מלבד שתוכן דבריה לא
 יתאחד כלל עם תכונת הספר בכללו כאשר יבין כל משכיל; הנה יהי' גם המאמר,
 ויותר שהי' קהלת חכם, מתנגד לדרך המוסר והענוה, שאם גם נאמין, קהלת
 בר"הק נאמרה, בכל זאת לא נוססה זה דוח נבואה עד כי נאמר שכתב שלמה אך
 הדברים מפי עליון כמו מר"ע (כמבואר זה לכל יודע הפרש שבין ר"הק לנבואה),
 אין זה כ"א שסופר אחד מאוחר כתב הדברים האלה מדעת עלמו בסוף ספר קהלת.
 ואולי היתה זאת חתימה כוללת לכל ספרי שלמה, הן אשר ישנם פה אחנו היום, והן
 אשר נאבדו ממנו. והיה כוונתו לעורר את לב הקורא בספרי החכם הזה, שאם גם החכים
 שלמה למאוד וקסם הנחות על לשונו, אף אסף וקבץ דברי חכמים אחרים, בכל זאת יש
 להזהר בדבריו לבלתי נכשל בהם ולשום תמיד יראה ה' מול פנינו. ועתה אבאר לך
 הפסוקים האלה אחד אחד על פי הדעה הזאת. (ט) ויותר שדרי', נמשך על

מבוא למגלת קהלת

פסוק י"ב כלומר יותר שיהיה חכם ולשון למודים לו, יותר אתה לריך להזהר בדבריו, כי צרכי השתדלותו בחקירות עיוניות, נקל השגיאה, ולזה השמר לך, ויתורגם: (יע ויזעזע קהלת וזכר א. ג. ו. דעסטן ועהר מוסט דוז דיק חן זכט כעהמען). עוד למד דעת את העם, לדעתי הוא מאמר מוסגר (ואם גם הנגינה כל חכמים עמי), ואמר הכותב כי עוד עתה ילמוד דעת את העם כי ישאבו מבאר חכמתו, ויתורגם: (דער נקך חייטלט דאז פאןק בעלעהרט). (י) בקש קהלת, כלומר באמת צקש קהלת אך למנוח דברי ספן הוא האושר האמתי אשר מן הראוי שיספון האדם בו (דער וויקליך ווינטענסווערטהע). וכחוב יושר, לדעתי וכחוב צמקום וכחב, כי כחוב שיעורו היה כותב ונחסר דבור המליאות כדרכו, כמו ופרעה חולם וכדומה. גם בא הפעול תמורת הפועל כמו בת צל השדורה (מהלים קל"ח'), וכן אור זרוע ללדיק (ש"ז י"א), שענינו זרוח והוא תמורת זורח; והענין שדברי אמת כתב ציושר הלשון. (יא) דברי חכמים כדרבנות, יראה ליה שמלת וכחוב (שהוא כמו וכחב כאשר בארנו) בפסוק הקודם, נמשך גם על דברי חכמים, ופסוק מסודם הוא, ושיעורו, דברי חכמים בעלי אסופות כדרבנות, והכוונה שאם כתב דברי אמת לא כמעט גם מלכתוב דברי חכמים שיכאבו את הנפש כמו הדרבן והמסמר לסור החורש, והמה הדעות אשר יעוררו ספקות בלב ישר הולך, והדמיון הזה נכון מאוד כי גם דבריהם המה מחודדים (טארפויניג): נחבו מרועה אחד, כלומר הדברים נכתבו כאלו נחבו מרועה אחד אם גם המה מחכמים שונים ודעות מתחלפות, ולזה אל תחמה אם דבריו נראו כסותרים זה את זה, ולכן (יב) ויותר הזהר בני מהגה (כלומר מדבריו כאשר אמרנו), ושאר הפסוקים יתבארו מעלמם. ולפ"ז יהי פסוק ח' סוף דברי שלמה בספר קהלת.

פראג בחודש מרחשון תקצ"ד לפ"ק

וואלף ברמ"ל נ"ע.

מגלת קהלת א

פ ת י ה ה

א (א) דְבַרֵי קֹהֶלֶת בֶּן־דָּוִד מֶלֶךְ
בְּיְרוּשָׁלַם: (ב) הֶבֶל הֶבְלִים
אָמַר קֹהֶלֶת הֶבֶל הֶבְלִים הַכֹּל
הֶבֶל: (ג) מִה־יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל־
עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמַל תַּהֲרֵת הַיְשָׁמֵשׁ:
(ד) דָּוָר הַלֵּךְ וְדָוָר בָּא וְהָאָרֶץ

לעולם

תרגום אשכנזי פג

איינגאנג

(קאפיטעל א' ביי פסוק י"א)

(א) רעדען דעם פרעדיג

גערס, דעם דוד'ס זאָהן,

קעניג אין ירושלים:

(ב) אייטעלקייט דער אייטעל=

קייטען! ריעף דער פרעדיגער,

אייטעלקייט דער אייטעלקייט=

טען, אללעס איזט אייטעל!

(ג) וואָס פֿיר פֿאַרטחילברינגט

דעם ערדענזאָהן דיא מיהע,

דיא ער אונטער דער זאָננע זיך

גיבט? (ד) געשלעכטער געהן אונטער, געשלעכטער ענטשטעהן, אונד דיא ערדע בלייבט איט=

מער

באור המלות

ר ש י

דברי קהלת כל מקום שנאמר דברי אינו

אלא דברי תוכחות. אלה הדברים

אשר דבר משה. וישמן יסורון. דברי עמוס.

שמעו את הדבר הזה פרות הבשן. דברי ירמיהו.

שאלו נא וראו אם יולד זכרונגו. אלה דברי דוד.

ובליעל בקון מונד כולם. דברי קהלת וזרח השמש

כל הנחלים הולכים אל הים. כינה את הרשעים

בחמה ובלבנה וים שאין להם מתנת שני כך

שנוייה בספרי ולמדתי משם שהענין מדבר ברשעי

והמשילם לתגבורת החמה שסופה שוקעת.

דבר אחר כל הנחלים הולכים אל הים מה ת"ל

בעובדי עבודת אלילים נאמר שופים המשתחווים

למים סבורים שיש בהם ממש לפי שראין את הים

הגדול שכל הנחלים הולכים בו והוא אינו

מלא ואינן יודעין להבין כי אל המקום שהנחלים

הולכים שם הם שנים ללכת שמימי הנהרות

הה לבים לתוך הים הם המים עלמם שהלכו כבר

הם נוצעות מתחת התהום והולכים למעלה

מן הקרקע עד הים וחזורים ונוצעים לפיכך אין

הנהרות פוסקין ואין הים מלא ולא מפני שיש

בהן ממש ע"כ: קהלת. על שם שקיהל חכמות הרבה

ובן במקום אחר קורוהו אגור בן יקח שאגר

כל החכמה והקיאיה ויש אומרים שהיה אומר כל

דבריו צהקהל: מלך בירושלים. עיר החכמה:

(ב) הבל הבלים אמר קהלת. קהלת קורא תגר ואומר

על כל ילירת שבעת ימי בראשית שהבל

הבל של הבלים הוא: הבל. הבל נקוד חטף פתח

לפי שהוא דבוק כלומר הבל שבהבלים שבעת

הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית: (ג) מה יתרון.

שכר ומותר: תחת השמש. תמורת החורה

שהיא קרויה אור שני ותורה אור כל עמל שהוא מחליף בו את

עסק החורה מה שני: (ד) דור הולך ודור

בא. כל מה שהרשע יגע ועמלן לעשוק ולגזול אינו

מבלה את מעשיו כי הדור הולך ודור

חזר

א קהלת אינו שם פרטי כי חס חוזר, והוא

שלמה, כי לא היה מבני דוד מלך

בירושלי כי חס שלמה, ונקרא קהלת על שם שהקבול

חכמות דברי מוסר ומלינות הרבה (דער זאממלער),

חו על שם שהיי חומר דבריו צהקהל (דער פרעדיגער).

(ב) הבל, דבר שאין בו ממש הבל היולת מפי

כחוס (הייטעלקייט). ומסיכות היחיד לרבים יורה

על חזק המותר בענין שאין למעלה הימנו, כמו ענד

עבדים מלך מלכים.

שואף

ר מ ב מן

א (א) מבאן עד פסוק י"ב כמו פתיחה למגלה הזאת, יזכיר בה כללות הספר הזה ומה

שיבאר בו: (ב) כל אשר אתה רואה על הארץ הוא הבל תהו וריק שאין למעלה הימנו

ואל תחשוב שימלט דבר אחד, כי הכל הבל ואין תחת השמש ענין קיס ויש נאמן: (ג) כל

חריבות בני אדם ועמלם ויגיעם שוא ושקר, כי הכל בגזרה שמורה וערובה בכל חלקי העולם,

וכאשר היו הדברים כן יהיו מראש ועד סוף, ולשוא יעמול האדם כל הימים אשר הוא חי:

(ד) התחיל ביסודות הארבעה, ואמר על הארץ שהיא יסוד העבר דור הולך ובלה וישונו הכמקים

ובעלי

לְעוֹלָם עֲמֶדֶת: (ה) וּזְרַח הַשָּׁמַשׁ
וּבֵא הַשָּׁמֶשׁ וְאֶל־מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף
זוֹרַח הוּא שֵׁם: (ו) הוֹלֵךְ אֶל־דְּרוֹם
וְסוֹבֵב אֶל־צָפוֹן סוֹבֵב וְסוֹבֵב הוֹלֵךְ
הָרוּחַ וְעַל־סְבִיבוֹתָיו שֶׁב הָרוּחַ:
(ז) כָּל־הַנְּחָלִים הַלְכִים אֶל־הַיָּם

והים

מער וועהרענד. (ה) דיא זאננע
געהט אויף, דיא זאננע געהט
אונטרושטרעבט נאך איהרעם
ארטע אונד ווירפט שטרעה-
לען דארוין. (ו) ווייכט אויס גען
מיטטאג, ווענדט אונד געהרט
זיך דעם מיטטערנאכט גלייכען
קרייזאנג העלט דער ווינד נאך
געמאכטעם אומלויף קעהרט
דער ווינד וויעדער צוריק. (ז) זא
שטרעמען אללע פליססע אין
דאז וועלטמעער; דאז וועלט
מעער

ר ש י

באור המלות

חרג בא זנוטל הכל מיד בניו כענין של בניו ירנו
דלים: והארץ לעולם עומדת. ומי הם המתקיימי

הענויים הנמוכים המגיעין עמם עד לארץ כענין שנאמר וענוים ירשו ארץ. ומדרש תנחומא
אומר כל בדיקי ישראל נקראו ארץ שנאמר ואחס תהיו לי ארץ חסן: (ה) זרח השמש וגו'. דור
הולך ודור בא. כאשר השמש זורח מזרח מזרחית ותשקע ערבית וחלך כל הלילה שואפת לשוב אל מקום
אשר זרחה אחמיל משם מזרח שם גם היום: (ו) הרוח. רוחו של שמש על"נע בלעז כמו אל
אשר יהיה שמה הרוח ללכת: ועל סביבותיו שב. גם מחר כל היקף וסובב שבב אחמול הוא
מקיף וסובב היום: הולך אל דרום. לעולם ביום: וסובב אל צפון. לעולם בלילה: סובב סובב הולך.
אל בני מזרח ומערב שבעים מהלכתן ביום ופעמים מסבבתן בלילה בחמוז מהלכתן ובעבת סובבתן
אף הרשעים כל מה ששמען זרחת סופן לשקוע כל מה שהם הולכים ומתגברים סופם לשוב אל
מקום לחתם. ממקום הטובות באו ולמקום הטובות ילכו: וכן (ז) כל הנחלים הולכים אל
הים והים איננו מלא. לפי שאין נשאים בתוכו כי ים אוקיינוס הוא גבוה מכל העולם כולו
שנאמר הקורא למי הים וישפכם וגומר ומהיכן אדם שוכך מלמעלה למטה והנחלים הולכים
במחילות תחת ההרים מאוקיינוס וחוזרין ונובעים וזהו אל מקום שהנחלים הולכים שם הם
שבים

ר מ ב מן

ובעלי החיים וגופות בני האדם אל העפר, ודור בא ילמחו הלמחים מן העפר, וזונו מהם
בעלי החיים ובני האדם, וע"י הסבוב הזה הארץ לעולם עומדת כי כל הנפסדים ישובו אל
העפר, והמתהוים יתהוו מן העפר: (ה) הסירוש המקובל על סדר הטעמים הוא כזה, כאשר
זרחת השמש בן יבוא, ואל מקומו שם שואף זורח הוא כלומר שאל המקום אשר יבוא בו, כבר
הוא שואף ומשליך ניזוליו אליו במקום שהוא זורח, כלומר ששנויי השמש שהוא יסוד האש גם
הוא בסבוב, מדובקים ונאחזים זה בזה, שקיעה זרחה ושקיעה, כענין שתקנו מסדרי התפלות
גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור, ובשעה שהחמה זורחת במזרח מיד היא משתוקקת ומשלכת
ניזוליה ומתמדת מרובתה אל מקום השקיעה: (ו) ידבר על הרוח שהוא יסוד האויר, ויאמר
שגם הוא הולך ובא בסבוב, כי הרוח אינו כי אם תנועה חזקה הנולדת באויר שסביב לארץ,
ואחרי שהאויר גשם דק ספוגי לא תשאר התנועה על מקום אחד, כי אם תלך ממקום למקום
עד שתשוב בסבוב אל המקום אשר ממנו התחילה, ולזה אם ילך הרוח אל דרום ישוב בסבוב אל
צפון. ויתכן שידבר על הרוח הנושא תחת חגורת המשוה, הידוע ליורדי הים, ההולך תמיד
מהלך השמש, ובימי ניסן ותשרי ילך מן המזרח אל המערב, ובימות החמה יטה לצפון ובימות
החורף ישוב לדרום, ויהי לפי זה הולך אל דרום וסובב אל צפון מוסב על השמש ועל הרוח,
לפי שמהלך א' לשניהם: (ז) כל הנחלים יבואו ממקורם ומעיונם בראש הרים וישפכו את מימיהם
זה בזה עד שלסוף ילכו כלם אל הים הגדול הסובב את כל העולם, וא"כ ירבו מימי הים מעת
הבריאה עד סוף כל הדורות הולכים ורבים בכל עת ובכל רגע, ואעפ"כ אנו רואים שהים איננו
מלא

מגלת קחלת א

וְהִים אֵינְנוּ מְלֵא אֶל־מְקוֹם
שֶׁהִנְחָלִים הַלְכִים שֵׁם הֵם שְׁבִים
לְלֶכֶת: (ח) כָּל־הַדְּבָרִים יִגְעִים
לֹא־יִוְכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא־תִשְׁבַּע
עַיִן לְרֹאוֹת וְלֹא־תִמְלֵא אֵין
מִשְׁמַע: (ט) מִה־שִׁהִיָּה הוּא
שִׁהִיָּה וּמִה־שִׁנְעֵשֶׂה הוּא שִׁיעֵשֶׂה
וְאֵין כָּל־הַדָּשׁ תַּחַת הַשָּׁמַשׁ:

יש

ר ש י

חרגום אשכנזי פר

מעער ווירד ניכט איבער
פֿאלל. נאך דעם אָרט וואָס
הין ויא פֿליסען, ווערדען זיא
שטעטס ווערער פֿליסען.
(ח) אַללע וועזען זינד אין טהעי
טינקייט. דער מענש פֿערמאג
זיא ניכט צו בעשרייבען. דאָז
אוינע ווירד ניכט זאטט דעם
בעטראַכטענס, דאָז אָהר ניכט
דעם אויפֿהאַרענס. (ט) וואָס
געוועזען, איזט, ווירד ווערער
קאַממען. וואָס געשעהען איזט,
ווירד ווערער געשעהן ענט.
שטעהט ניכטס נייעס אונטער

דער

שנים אף הרשע כל עומת שגא כן ילך: (ח) כל הדברים יגעים וגי'. לא תשבע עין ולא תמלא
אוזן. מוסב על מה יתרון אם מחליף הוא עסק התורה לדבר בדברים בטלים כרי הם יגעים
ולא יוכל להשיג את כולם ואם במראית העין בא לעסוק עינו לא תשבע ואם בשמיעת האוזן
אזנו לא תמלא: (ט) מה שהיה הוא שיהיה וגי', בכל מה שהיה למד בדבר שהוא חליפי השמש
אין בו חידוש לא יראה אלא מה שהיה כבר שנברא בשעת ימי בראשית אבל ההוגה בתורה מולא
נה תמיד חדשי טעמים כענין שני דדיה ירוך בכל עת מה הדד הזה כל זמן שהחינוק מממש
ט מולא בו טעם וכן מלינו במסכת חגיגה שאמר ר"א בן הורקנוס דברים שלא שמעתן אוזן
במעשה

ר מ ב י מן

מלא על כל גדותיו עד שיעבור גבולו ויכסה ארץ, וא"כ ע"כ סובב סובב ילכו גם המים, וישבו
מן הים, שמשם הם שבים ללכת, אל הים, שהוא המקום אשר אליו הם הולכים, ויהי זה
אם שיסובו המים במחלות תחת ההרים מן הים אל המעינים, או שתמיד יעלו נשאים ואידים
רבים מן הים אל הרקיע מקום השמש והם רוב העננים, והאיד ישוב גשם ומים וע"ז נאמר
הקורא למי הים וישפכם, ומימי המעינים מהגשם, וכל הנחלים יבואו מהמעינים, כמ"ס המשלח
מענינים בנחלים, ואע"פ שמימי הים מלוחים ומי הגשם מתוקים, הנה האיד העולה יעזוב את
חלקי המלח הכבדים, ולא ישא בי אם חלקי המים המתוקים לקלותם, הנך רואה שכל הדברים
הטבעיים הולכים תמיד בסבוב, ומשתנים בכל עת ובכל רגע עד שלא ישארו רגע אחד על ענינם,
ואולם כל השנויי' ההם סובב ילכו, עד שיסובו אל המקום אשר היו שם בתחלה ללכת אל המקום
אשר יבואו משם: (ח) כל הדברים כאלו הם יגעים ועיפים מעבודתם ומלאכתם התמידית
אשרי שלא ינחו ולא ישקו רגע אחד על מחבונתם והם תמיד הולכים ומשתנים בסבוב כאשר
אמרנו, עד שאי אפשר לבן אדם לדבר ולבאר את כל זה בנטיי שפתיים. ולא לבד היסודות
שזכרנו כי גם רוח בני האדם כן, וחשיו כאלו הם יגעים תמיד לא ינחו, כי העין לא תשבע
מלראות ותמיד היא בתשוקה גדולה לראות את אשר עדיין לא ראתה בידוע בנסיין, וכן האוזן
חאזין תמיד כאלו היא נמאה לשמוע ולא תמלא לומר די, וא"כ גם חושי בני אדם הם תמיד
במלאכה בלי מרגוע ומשתנים בכל עת ובכל רגע: (ט) מעתה אחרי שכל הדברים הם בסבוב,
ע"פ מה שהיה בעבר הוא שיהיה בעתיד, ומה שנעשה הוא שיעשה, ואין כל חדש תחת השמש
כי כל הדברים יסובו אל מה שהיו, ומשם הם חוזרי' חלילה כעגולה הסובבת, כי כל הנבראים
ילאו להמליץ עלם אחד ולהוסיפו על מעשה השם או להכחידו עד שיהי' נעדר, רק כל מעשיהם
דמות ותמונה, להפריד מאושר ולחצר גפרד, להניע הנקולתניח הנע, וא"כ אין כל חדש תחת
השמש

חרגום אשכנזי

דער זאנגע. (י) ערשיינען אויך
אָפֿט דינגע, וואָ מאַן זאָגט:
זיעהע, דאָ איזט וואָס נייַעס!
זאָ וואָרען זיא געוויס שאָן אין
דען יאהרען דער פֿאַרוועלט.
(יא) מאַן דענקט אַבער דער
פֿאַרהערגעגאַנגענען נייַט; זאָ
וויא דער קינפֿטיגען אַנדענ-
קען, בייא דענען פֿערלאָשען
זיין ווירד, דיא איהנען פֿאַלגען.
ערשטער אַבשניטט.

(קאפ. א' פ' י"ב ביו ק. ב' ס' י"ב)
(א) איך, דער פרעדיגער,
וואָר קעניג איבער ישראל אין
ירושלים. (ב) איך ווייהטע מיין
הערץ דעם נאַכפֿאַרשען, אונד
וואָללטע מיט ווייזהייט אונד
טער

ר ש"י

מגלת קהלת א

(י) יש דבר שיאמר ראה זה
חדש הוא כבר היה לעלמים
אשר היה מלפנינו: (יא) אין
זכרון לראשנים וגם לאחרנים
שיהיו לאיהיה להם זכרון עם
שיהיו לאחרנה:

פרשה א

(יב) אני קהלת הייתי מלך על-
ישראל בירושלם: (יג) ונתתי
את לבי לדרוש ולתור בהכמה
על

באור המלות

במעשה מרכבה: (י) יש דבר. בא לידך תחת השמש שיאמר לך האומר עליו ראה זה דבר חדש הוא ואינו חדש הוא שכבר היה בעולמים שצברו לפניו אלא שאין זכרון לראשונים לכך דומה להיות חדש: (יא) וגם לאחרונים שיהיו. לאחריו: לא יהיה להם זכרון. בדורות שיהיו לאחרונה להם. ומ"א דרוש זו כנגד עמלק וסופו של זכר עשו למחות שנא' ולא יהי שריד לבית עשו: (יב) אני קהלת הייתי מלך. על כל העולם ולבסוף על ישראל ולבסוף על ירושלים לבדה ולבסוף על מקלי שהרי נאמר הייתי מלך בירושלם אבל עכשיו איני מלך: (יג) ונתתי את לבי לדרוש. בתורה הוא החכמה

ר מ ב " מן

השמש: (י) ואם יהי דבר לכעמי שיאמרו עליו בני האדם ראה זה חדש הוא, אל תפן אל דבריהם כי כבר הי' בזמן העבר טרם ילאנו לאויר העולם: (יא) ואולם ברבות הימים ישכחו הימים הראשונים, ע"כ יאמרו שוב על דבר זה חדש הוא, וכן הדברים שיהיו בימים הבאים לא יהיו להם זכרון בעתים הבאים אחריהם, ועם בני אדם שיהיו לאחרונה. עד הנה דברי שלמה דרך כלל, עתה יקל לבאר פרט כל הדברים שיעלו על לב האדם כי הכל המה ותוהו, וסוף כל החקירות, וכל העשתונות והמשא והמתן בדבר, אחרי אשר תשמע הטענות והחשובות, דבר וסותרו, הנה זה כל האדם את האלהים ירא ואת מצותיו שמור, כאשר יזכור החכם בסוף המילה: (יב) אני קהלת הייתי מלך אשר לו הבח והממשלה לעשות ברצונו. ומלכתי על ישראל, אומה חכמה, ובעיר ירושלים המגדלת חכמים: (יג) והנה בתחלה נתתי את לבי לדרוש בחכמה ולחקור בתולדות היזורים אשר נעשו תחת השמים, כי החקירה מושגת את לב בני אדם. וכבר חשבו בני האדם שהחקירה היא האושר האמתי למשכיל, והטוב הנכון, תכלית כל הטובות והתקוות, באילו ימצא ילוד אשה שבע רוגז את המנוחה והמרגוע בחיק החקירה האנושית, ובאמת אינו כן, אבל היא ענין רע, והן אמת שהאלהי' נעע בלב האדם את הענין הזה שיתורו וידראו בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמש, ולזה הם משחוקקים תמיד לדעת את אשר לא ידעו, להבין ולהשכיל את הנעלם מהם אלא שהיתה כוונת הבורא שלא ימצא האדם מרגוע מנוחה ואושר אמתי בחיק החכמ' והבחינה ביצורי', כי החקירה לבדה לא תאצר את בעליה: אחרי

מגלת קהלת א

עַל כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם
הוּא וְעֵינַי רַע נָתַן אֱלֹהִים לְבִנֵי
הָאָדָם לְעֵנוֹתָם בּוֹ: (יד) רְאִיתִי אֶת־
כָּר־הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ תַּחַת
הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה הַכֹּל הַכֹּל וְרַעוּת
רוּחַ: (טו) מַעוֹת לֹא־יֻכַּל לְחַקֵּן
וְחֶסְרוֹן לֹא־יֻכַּל לְהַמְנוֹת:
(טז) דִּבַּרְתִּי אֲנִי עִם־לְבִי לֵאמֹר

אני

חרגום אשכנזי פה

טערוזכען, ויאם אונטער דעם
היממעל געשיעהט. אונזעליג
גער טריעב! גאָטט גאב איהן
דעם מענשען, זיך דאָמיט צו
בעשעפֿטיגען. (ג) איך בעטראַכֿט
טעטע אַללע דינגע, דיא אונ־
טער דער זאננע געשעהען,
עס איזט אַללעס אייטעל, אַל־
לעס ווינדיגער געדאָנקע.
(ד) דאָ פֿעהלער האַפֿטע איזט
ניכט צו פֿערבעסערן, דאָ
מאָנגעלהאַפֿטע ניכט צו ער־
גענצען. (ה) איך אונטעררע־
דעטע מיך אַלזאָ מיט מיי־
נעם הערצען פֿאַלגענדער גע־
שטאַלט

ר ש י

החכמה ולהתבונן בה על כל המעש' הרע האמור
למעלה שנעשה תחת השמש ובינותי בה שהוא
הענין הרע אשר נתן הק"ב ללבי בני האדם את
החיים ואת המות את הטוב ואת הרע: ענין רע.
מנהג רע להם: לענות בו. להתנהג בו: ענין.
יש לסותרו לשון מעון ודיר' ויש לפותרו לשון עיון
ומחשבה וכן לענות בו: נתן אלהים. הנית
לפניהם: (יד) ורעות רוח. שבר רוח כמו רועו
וחותו רוח טל"ג שוף המעשה בא לידי כאב לב:
(טו) מעוות. בחייו לא יוכל לחקון משמת מי
שטרע בע"ש יאכל בשבת ורבותינו פירשו על הבא
על הערוה והוליד ממזר או על ת"ח הפורש מן
התורה שהיה ישר מתחילתו ונתעוות: וחסרון לא יוכל להמנות. זה שחסר עלמו ממנין הכשרים לא
יוכל להמנות עמהם בקבול שנים: (טז) דברתי אני עם לבי. עכשו שירדתי מגדולתי אני נתן לבי
לאמר

באור המלות

כלני (אונטערזוכען). ענין רע, משפט תיבת ענין
במזכרת בקמץ כמו רחיתי את הענין זה נקוד פתח
ע"כ בהכרח שהוא סמוך אל תיבת רע שלאחריו.
לענות בו, להתעסק בו, ויש מפרשים מלשון עיון
ומחשבה, והטעם אחד. (יד) ורעות רוח, שם על
משקל דמות, מנחי למיד מענין הכרים רועה רוח,
וכוח דבר שאין בו יש כמו הכל, והפכו רע: חמונה
(תהלים ל"ז), כולם לשון מחשבה, ויבא בספר הזה
רעיון רוח, והכוונה מחשבת הכל ותהו, וחולי
שפואל שם רועה על הנפש המשכלת, וכי המחשבה
כמו מרעה לנפש, אשר בה תרועה תתענג ותתערן.
(טו) וחסרון, שם בשלם חסרון (מאונטעל).
(טז) הרבה

ר מ ב מן

(יד) אחרי אשר ראיתי והתבוננתי בכל אשר נעשה תחת השמש מלאחי שמחשבות בני האדם בהם
הם מחשבות הכל ורעיוני רוח, לא יועילו ולא ינליחו: (טו) ומה יתרון לאדם בכל חריבותו
ועמלו, הנה אם יהי' דבר מעוות ומקולקל בתולדתו לא יוכל לחקון, ואם יהיה בו חסרון לא
יוכל להמנות. כי אין לשנות הגזירה, וא"כ לשוא יתשוב מחשבות רבות למלוא האומר: (טז) אז
אמרתי

ה ע ר ו ת

א (יג) ענין רע, עיין ב"ה, ובכל זה רע תואר לענין, וכתרגום רד"ס, כי מלינו זה
הדרך לרוב בלשון שיטטרף המתואר אל התואר בענין הסמיכות, כמו
אנשי בינה, בעלי קומה והדומה, וכן כאן תיבת רע שם ביקרא (דפו בעוע). גם יתכן שבא
המזכרת בשקל הסמוך בעבור קרוב הטעמים, והיה ראוי ג"כ במקף. אבל אין לוטר שהקפירה
היא ענין של אדם רע, כי זה גם נגד הדעת גם נגד הנסיון: לענות בו, כפי מה שתרגם
הרמב"מן אודך כי עיניתני (תהלים ק"ח). מלשון ענוי ולער, יש גם לתרגם המחמר כזה (חיינע
בעוע בעטעפֿטיגאָג, דיא גאָטט דעט מענטשן געגעבען, זיך דחויט לו פֿאָנגען), והראשון יותר
נכון כפי ההמשך:

תרגום אשכנזי

שטאלט: זיעהען איך האבע
מעהר וויזיהייט ערלערנט אונד
אויסגעברייטעט אלס אללע,
דיא פאר מיר ירושלים'ס
טהראן בעזאסען. מיין גייסט
האט פיעל וויזיהייט אונד
קעננטניס ערווארבען. (ו) נון
מיין הערץ ענטשיידען זאלל
צווישען וויזיהייט, קעננטניס,
טאללהייט אונד אונזין, זעהע
איך איין, דאס אויך דיעס
איין ווינדגייער געדאנקע איזט.
(ו) יע מעהר וויזיהייט, יע מעהר
פערדרום; יע מעהר קעננט
ניס, יע מעהר ליידען.
איך

ר ש י

מגלת קהלת א

אני הנה הגדלתי ורוספתי
חכמה על כל אשר היה לפני
על ירושלם ולבי ראה הרבה
חכמה ודעת: (י) ואתנה לבי
לדעת חכמה ודעת הללות
ושכלות ידעתי שגם זה הוא
רעיון רוח: (י) כי ברב חכמה
רבי כעס ויוסף דעת יוסף
מכאוב:

אמרתי

באור המלות

(טו) הרבה, סג כרמי, ולא ינח כי אסם כלטון
יחיד, וישמש גם לרכוש לפי שנינו הרבוי, כמו כי
כרבה יהיו (קבלת ית חי). (יו) הללות, הות
טרוף ברעק, והיליזה מדרך הסכלי. ושכלות,
כמסרה, כללשון טשאזח כתיב כסמ"ך נר מן חד
כתיב כסיין ודעת סוללות ושכלות, ענינו העדר הסכל.
לכח
כי ברוב החכמה אדם סומך על רוב חכמתו ואינו מתרחק מן האסור ונח רוב כעס להקב"ה אני
אמרתי הרבה סוסים ולא אשוב את העם מלחמה ובסוף השיבותי אני אמרתי הרבה נשים ולא
יסודו לבני והרי נכתב עלי נשוי הטו את לבנו וכן הוא אומר שעל רוב חכמתו הוא סמך ועשה
כמה דברים שנאמר נאם הגבר לאיתחל לאיתחל ואכל:

אמרתי

ר מ ב מ

אמרתי עם לבני הנה אני הרבתי חכמה בשני מיני הרבוי שהם הגדול והרוספה, כי על
הקב"ה המחפש דבר חכמה בשכלו, יאמר שהגדיל החכמה, ועל המלמד את החכמה לאחרים יאמר
שהוסיף חכמה, ויאמר אני הגדלתי והוסיפתי חכמה, על כל אשר עשו המלכים אשר היו לפני
בירושלים: (יז) ועתה שאני נותן על לב לדעת ההבדל שבין החכמה והוללות והשכלות, ומה
הוא היתרון להחכם מן הסכל והמהולל, ידעתי שגם זה הוא רעיון רוח, שאין ביתרון החכמה
הגלחה אמיתית ואושר לאדם: (יח) כי כאשר ירבה האדם לתור בחכ"ה, כן ירבה בעסומו מכאובו,
אם מלך קולר דעתו והשגתו יקון בחיו, בראותו כי כל יגיעו וכל עמלו בחכמה ודעת לא יביאנו
אל כוונתו, כי עמוק האמת מי ימלאנו; ואם מלך התפוסות אשר יראה בעולם, נעלמו
מעין כל חי דרכי ההשגחה במקרי בני האדם כלדיק כרשע, כאשר התעוררו רבים ושלמיט על
הדבר הזה, ויבא גם במגלה הזאת בארובה; ואם מלך קנאת בני האדם, אשר ישעמו וימרו
את בעלי החכמה חנם, והכסיל נאמר מרוב המכאובות הללו, יהיה מלך מעוט הרגשתו כמאמר
קז"ל אין שוטה מרגיש, או מפני שאין עלול כל כך למקרי' ופגע' כאמרם אין שוטה פגוע, ודי
בכל זה להעיר את הנפש המשכלת שלא תמלא ההלחה האמתית בחקירה האנושית:

אחרי

ה ע ר ו ת

(טז) על כל, (אחד) אשר היה לפני על ירושלים, גם לפני מלך מלך בישראל

מגלת קהלת

הרגום אשכנזי פז

(ח) איד שפראך אלוא צו מיינעם הערצען: וואהלאן: איד ווילל דיך מיט דער פריידע פערזונען; דוא פֿינדעסט דאכייא גליק- ועליקייט; אבער אויך דאז וואר ניכטיג. (ט) צום שערץ ואנטע איד: דוא ביזט טאלל, אונד צור פֿריידע: וואס ניט- צעסט דוא מיר? (י) איד שפא- העטע דרויף אין מיינעם הער- צען פֿאלגענדעס אויס. דען קערפער מיט וויין צו פֿערגניג- גען, אונד מיינען גייסט פֿאן וויזהייט לייטען צו לאססען, דיא טהארתייט אבער פֿעסט

ב (א) אמרתי אני בלבי לכה נא אנסכה בשמחה וראה בטוב והנה גם הוא הבל: (ב) לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עשה: (ג) תרתי בלבי למשוך ביין את-בשרי ולבי נהג בחכמה ולאחזו בסכלות עד אשר אראה איזה טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי

חיים

צוהאלטען, ביז איד ענטדעקקע, וועלכעס דיא גליקועליקייט דער מענשענקינדערזייא, נאך וועלכער זיא אונטער דעם היממעל דיא דויער איהרעם לעבענס האנדעלן זאללטען.

איד

ר ש י

באור המלות

ב (א) אמרתי אני בלבי, האויל וכן הוא אהדל לי מן החכמה ואיעסוק במשחה תמיד: אנסכה - לשון מסך יין לשחות כמו מסכה יינה עירוב יין במים לחקנו או עירוב בשמים ביין לקודיטון: וראה בטוב - כמו וראות בטוב: והנה גם הוא הבל - שהרי ראיתי בלשאר מת משוך שחוק, אנאי דור המבול נשטפו מתוך רוב טובה שהשעת להם: (ב) לשחוק אמרתי מהולל, מעורבב בכבי ואנחה: ולשמחה מה זה עשה הרי סופה תוגה: (ג) תרתי בלבי, חזרתי לתור בלבי להחזיק בטובן במשחה ובסכלות ולמשוך ולעדן במשחה היין את בשרי כל סעודת עונג קרויה ע"ש היין: ולבי נהג בחכמה, אף אם בשרי נמשך ביין לבי מתגלגל בחכמה להחזיק בחורה: ולאחזו בסכלות - בדברים הדומים לי לסכלות שאמרתי עליהם לאיתחיל ואובל וכגון לבישת שעטנו וכלאי הכרם שהשטן

ב (א) לכה נא, לשון זרוז והצטנע (וואהלאן) ולפי שהלויכה זרוז והצטנע עלה, נחמד כרוז בלשון הלויכה. (ב) מהולל, ענין שגשון. מה וח, בחולס לנקה. (ג) למשוך, לערן ולנהוג. נהג, יח עלמו, והוא פועל יוצא.

גנוח

ר מ ב מן

ב (א) אחרי ראיתי שאין בחכמה אושר והללחה לאדם, אמרתי אני אהדל לי מן החכמה, ואיעסוק במשחה תמיד, ודברתי אל לבי, לכה נא אנסה אותך אם תמלא טוב אמתיו והללחה בשמחה משחה ותענוג, והנה גם הוא הבל, אין בתענוגים האושר האמתי וההללחה המקוה לאדם, כי אם ורבה האדם לשמוח ולהצטנע ולשחוק תמיד, סוף שיקון בחייו ונפשו תגעל בשמחה: (ב) ואז יאמר על השחוק, שהוא מעשו חסרי הדעת, ועל השמחה יאמר מה זו עושה, מה טוב תביא לאדם, והוא לא תכליתו ולא תשכילטו: (ג) כאשר ראיתי שהחכמה לכדה תוסף

ה ע ר ו ת

ב (א) אנסכה, אנסה אותך, והכונה לנוכח על הלב, כמו ולכה אין בצורה מולאת (ע"ב י"ח:)

תרגום אשכנזי

מגלת קהלת ב

הייהם: (ו) הגדלתי מעשי בניתי
 לי בהים נטעתי לי כרמים:
 (ה) עשיתי לי גנות ופרדסים
 ונטעתי בהם עץ כל-פרי:
 (ו) עשיתי לי ברכות מים להשקות
 מהם יער צומח עצים: (ז) קנתי
 עבדים ושפחות ובני-בית היה לי
 גם מקנה בקר וצאן הרבה היה
 לי מכל שהיו לפני בירושלם:
 (ח) כנסתי לי גם-כסף וזהב וסגלת
 מלכים והמדינות עשיתי לי
 שרים ושרות ותענוגות בני האדם
 שדה ושדות: (ט) וגדלתי והוספתי

(יא) איך אונטערנאָהם גראָסע
 ווערקע, בויעטע מיר פּאַלע:
 סטע, פּלאַנצטע מיר וויינ-
 בערגע; (יב) לענטע מיר בוים-
 אונד לוסטגערטען אָן, אונד
 פּלאַנצטע דאָרין יעדע אַרט
 פֿרוכטביימע; (יג) גרוב מיר
 טייכע, דען מיט יונגעס אויפֿ-
 שפּריסענדען האַלץ אַנגעלעג-
 טען וואַלד צו דורכֿוועססערן;
 (יד) קויפֿטע מיר קנעכטע אונד
 מעגדע צו דען לייבֿאייגען, דיא
 איך שאָן בעזאַס. אויך העער-
 דען גראָסעס אונד קליינעס
 פֿיעהם האַטטע איך מעהר,
 אַלס יע אוינער מיינער פֿאַר-
 פֿאַהרען אין ירושלים; (טו) זאַמ-
 מעלטע מיר אויך גאָלד אונד
 זילבער, זעלטענהייטען פֿאַן
 קעניגען אונד אויס דען פּראָ-
 פֿינצען; אונטערהיעלט זענגער
 אונד זענגערינגען, אונד אויך

דער שקלאַפֿינגען פֿיעלע, וועלכעס דיא מענשען צור וואַללוסט רעכענען; (טז) זאָ דאַס איך
 מעהר

ר ש י

באור המלות

(ח) גנות, משרש גנן (כעדעקקען), על סם החילנות
 הסוככים בענפיהם את כיושב בללם, (כוימגארטען).
 פרדסים, סם בעל חרוב חותיו, וענינו ידוע בלשון יון
 ורומי, שהיו נן נחם ומקובל על חמנות מסודרות
 (לוסטגארטען). (ו) ברכות מים, מכונסין בגומות.
 (ז) מקנה בקר וצאן, הכהמות הדקות והגסות
 יקראו מקנה לפי שהם קנין חרש וכספו ועסקו.
 (ח) וסגלת מלכים והמדינות, סגלה דבר נחמד
 ויקר שמור כחומר להסתפר ולשוש בו, ודבר שלא ימלא
 כי חס כמדינות ידועות. שדה ושדות, יתכן שהם
 הנשים

שהשטן משיב עליהם ואל"ה משיבין עליהם. וכן
 הוא אומר טוב אשר תאחז בזה וגו' וגם על
 שאלו שדמה בעיניו סבלות להרוג מאיש ועד
 אשה מעולל ועד יונק והיא מלות המקום וקורא
 אותה סבלות: (ד) הגדלתי מעשי. דימי גדולתי:
 (ה) עץ כל פרי. שהיה שלמה מכיר בחכמתו
 את גידי הארץ איזה גיד הולך אל כוש ונטע בו
 סלסלין איזה הולך לארץ חרובין ונטע בו חרובין
 שכל גידי הארצות באים לכיון שממם משתיתו של
 עולם שנאמר מכיון מכלל יופי לכך נאמר עץ
 כל פרי במדרש תנחומא: (ו) בריכות מים. כמו ביברים של דגים שחוכרין בקרקע: (ח) וסגלת
 מלכים. גנזי מלכים זהב וכסף ואנן יקרה שהמלכים מסגלים בגזייהם: והמדינות. סגולת כל
 סוחרים: שרים ושרות. מיני כלי זמר: שדה ושדות. מרכבות נוי עגולות לב ובלשון גמרא יש שדה
 תיבה ומגדל:

ר מ ב מן

תוסף מכאוב, והשחוק לבדו לא יכלית, חספתי דרך לחבר בין שניהם, למשך ולעדן ביין את
 גופי, כי היין ישמח חיים ולבו נהג את עצמו בחכמה, ולוחו גם במעשה הסבלות, שהוא תאות
 העולם, כמעשה בן אדם המסופק, אשר לא ידע איה ימלא מרגוע ואושר לכסאו, ויאמר אוחו
 בזה

מגלת קהלת ב

מִכֹּל שְׁהִיָּה לְפָנַי בִּירוּשָׁלַם אֶף
חֲכַמְתִּי עֲמֵדָה לִי: (י) וְכֹל אֲשֶׁר
שָׂאֵלוּ עֵינַי לֹא אֶצְלָתִי מֵהֶם לֹא-
מִנְעָתִי אֶת-לְבִי מִכָּל-שְׂמֵחָה כִּי-
לְבִי שְׂמֵחַ מִכָּל-עֲמָלִי וְזֶה-הָיָה
חֶלְקִי מִכָּל-עֲמָלִי: (יא) וּפְנִיתִי אֲנִי
בְּכָר-מַעֲשֵׂי שְׁעֵשׂוּ יְדֵי וּבַעֲמָל
שְׁעֲמָלָתִי לַעֲשׂוֹת וְהִנֵּה הַכֹּל הֶבֶל
וְרַעוֹת רוּחַ וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת
הַשָּׁמַשׁ:

פ ר ש ה ב

(יב) וּפְנִיתִי אֲנִי לְרֵאוֹת חֲכָמָה

והוללות

צווייטער אבשניטט.

(פסן ק. ב' פ' י"ב ב' פ' כ')

חרגום אשכנזי פו

מעהר אונד בעססער זאם=
מעלטע אלס מיינע פֿאַרגענ=
גער אין ירושלים; מיינע וויז=
הייט שטאַנד מיר אויך דאַרין
בייא. (יז) וואָס מיינע אויגען
פֿאַרדערטען, פֿערזאָגטע איך
איהנען ניכט; פֿערזווייגערטע
מיינעם הערצען קיינע פֿריידע,
דאָ הערץ זאָללטע פֿרָאָה
ווערדען מיינער אַרבייט, דייע=
זעס וואָר יאָ ענדזוועק מיינער
בעמיהונג. (יח) נון שויעטע
איך צוריק אויף מיינער הענדע
ווערק, אויף דיא מיהועליגע
אַרבייט, דיא איך פֿערריכ=
טעט; אונד זיעהע! עס וואָר
אַללעס אייטעל אונד ווינדיגער
געראַנקע. עס גיבט קיינע
גליקזעליגקייט אונטער דער
זאָננע!

(א) איך גאב אלוף מיינען פֿאַרזאָטץ אויף, וויזוהייט מיט טאָללהייט אונד טראָרהייט פֿער=
פֿער

ר ש י

באור המלות

(ט) אף חכמתי. גם חכמתי לא הנחתי בשביל כל המעשים האלה ועמדה לי ולא שמתיה. ד"א עמדה לי לעזרה מכל אלה: (י) לא אצלתי. לא ריחקתי להבדל מהם וכן ויאלל מן הרוח ויתן על הזקנים כמנורה שמדליקין ממנה נרות הרבה ואין אורה חסר כלום: וזה היה חלקי. ואשרי עשותי על אלה אין לי מכולם אלא זה רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר קידו מקידה של חרס שזותין בה ויש פותרים ממדרש אגדה כל העניין בבתי מדרשות ותלמידים ובבתי נוסיות: יער לומח ענים. עמי הארץ למלחנת שדות וכרמים: (יא) ופניתי עתה בכל מעשי ורואה אני שאין יתרון בהם כי מכולם אני חסר: (יב) ופניתי אני לראות חכמה. סונה אני מכל

הנשים הסדורות הלקוחות בחזקה, והכוונה נשים רבות לא אחת לכך, וכן רחם רחמתיים לא אחת כי חס הרבה. (י) אצלתי, מנעתי.

כיתרון

ר מ ב מן

זה וזה עד אשר אראה מה הוא העוב הנרלה והמקוה לאדם: (ט) אף חכמתי עמדה לי, היתה לי לעזרה לעשות מעשים אשר לא נעשו לפני בירושלים: (י) לא מנעתי את לבי מכל שמחה, כי מכל העמל אשר יעמול האדם אין לו יתרון כי אם לב שמח, ומדוע אמנע את לבי משמחה: (יא) הנה אשרי שעשיתי את כל המעשים הללו, שבתי להתבונן בהם, אם ימלא בהם האושר וההללחה לאדם, והנה הכל הכל ורעות רוח שאין בכל אלה טוב ואמן וקים תחת השמש: (יב) ופניתי, כלומר ופניתי לאחורי מלראות עוד ההלחה ואושר בכל מעשי הוללות וסכלות אף שנעשו בחכמה, כי אין בהם חוכמה, ואל תאמר אולי חכם גדול ממך יעשום בדרכי שילחיהו, כי מה האדם

חרגום אשכנזי

פערבינדען צו וואללען — אונד
האסקענטע דער מענש, דער
נאך איינעם קעניג קאממט,
פערזוכען? וואס אנדערע שאן
פאר איהם געטהאן. (ג) זאג
פיעל זעה איך איין, דאס דער
ווייהייט פארצוג פאר דער
כהארהייט זאגראם איזט, אלס
דער פארצוג דעם ליכטס פאר
דער פֿינסטערניס. (ג) דער
ווייע בעדיענט זיך ויינעם גיי
סטעס אויגען, דער טהאר היי
געגען וואנדעלט אים פֿינ
כטערן: אכעראיך ווייס אויך,
דאס איין צופאלל ביידע
טריפט. (ד) איך דאכטע אל
זא אין מיינעם הערצען: דעם

מגלת קהלת ב

והוללות וסכלות כיו מה האדם
שיבוא אחרי המלך את אשר
כבר עשוהו: (יג) וראיתי אני שיש
יתרון לחכמה מן הסכלות
כיתרון האור מן החושך:
(יד) החכם עיניו בראשו והכסיל
בחושך הולך וידעתי גם אני
שמקרה אחד יקרה את כלם:
(טו) ואמרתי אני בלבי במקרה
הכסיל גם אני יקרני ולמה

חכמי
טהארען לאזא ווירד אויך מין לאזא זיין, וואצו בין איך דען ווייער געווארדען? אונד שלאס

ר ש י

באור המלות

מכל עסקי להתבונן בתורה והוללות וסכלות (יג) כיתרון, משטרו כיתרון ובהא היריד נח
טוב עבירות: כי מה האדם שיבא אחרי המלך. והנפלה תנועתה על אה חסמו.
להתחן לו על גזירה שגורו עליו וכבר עשוהו למעשה הגזירה לגזרה טוב לו להתבונן תחלה
במעשיו ולא יטעך לנקס: (יג) מן הסכלות הוא הרשע: (יד) עיניו בראשו בתחלת הדבר
מסתכל מה יבא בסופו: וידעתי גם אני. גם אני ידעתי אה אשר אשכח את החכם מן הכסיל
ידע אני שניהם ימותו: (טו) ואמרתי אני בלבי וגו'. כלומר לפי שניהם מתים שמה אהרהר
בלבי

ר מ ב מן

האדם, כלומר מה יעשה וינסה האדם הבא אחרי המלך, את אשר כבר עשוהו אחרי? הכוונה
שלא יחדש דבר שלא נסוהו הקודמי לו בזמן: (יג) וראיתי, עתה שב לעורר ספק גדול וענוס
בדבר החכמה והסכלות, והוא כי מפאת העיון וההשכלה יודה כל משכיל שיש הבדל גדול בין
חכמה לאולת, ויתרון החכמה מלד זה הוא ברור בשמש, ואי אפשר לאדם מתעקש להכחישו, כי
החכם רואה את הטוב ואת הרע את הישר והעקום, ובאחר כפי שכלו את הדרך הטוב והישר,
והכסיל לא ידע להזהר ולהשמר, כי לא ידע כמה יכבד, וא"כ מעלת החכמה מבוחרת וגלוי
בעלמה, ועם כל זה מפאת המקרי' אין הבדל ביניהם, ולפעמים יכול החכם במוקש, והכסיל
יכל, ועל הרוב מקרה אחד יקרה את שניהם, והוא הולך ומבחר את הספק הזה בפסקוקים
הבאים ע"פ הנסיון וההתבוננות במעשי בני האדם ומקריהם: (יד) החכם עיניו בראשו, והוא
מסתכל בתחלת הדבר מה יהי' בסופו, והכסיל פתך הולך, שלא יוכל להשמר ממוקש, ועם כל זה
ידעתי

הערות

(יג) עשוהו, טעם כנוי הנושאים הנסתרים כדון שם שלא נודע (דאז, וועלעטס ווזן טון גע
גהאן הטט) אלא שכתבי המלך אשר, לא יוכלל נ"כ היחס כמו בל"א, ולזה הוכפל כנוי הסעול
דח (ועיין בס' אור לנתיבה להרמב"מ ז"ל):

מגלת קהלת ב

תרגום אשכנזי פח

דאָהער: אויך דיעס זייא אײ טעל. (ה) פֿירוואָהר! דעס וויי זען צונדענקען, וויא דעס טהאָי דען וואָהרט ניכט עוויג. מיט דער טאָגע מענגע ווירד אַל לעס פֿערגעססען. אַך! דער ווייזע שטירבט וויא דער טהאָר. (ו) דאָז לעבען וואורדע מיר פֿערהאַסט, דען אַללע האַנד־לונגען אונטער דער זאָנגע וואָי דען מיר צו ווידער, אַללעס איזט יא ניכטיג אונד ווינד־יגער געדאַנקע. (ז) אויך האַסטע אַללע צאַרבייט, דיא איך זעלבסט

חַכְמָתִי אֲנִי אֲזִי יוֹתֵר וְדַבַּרְתִּי בְלִבִּי
שָׁגִם זֶה הַבַּל: (טו) כִּי אֵין זְכוּרֹן
לְחַכְמֵם עִם־הַכְּסִיל לְעוֹלָם
בְּשֹׁכֵבֵי הַיָּמִים הַבָּאִים הַכֹּל
נִשְׁכַּח וְאֵיךְ יָמוּת הַחֲכָמִים עִם־
הַכְּסִיל: (יז) וְשָׁנֵאתִי אֶת־הַחַיִּים
כִּי רַע עָלַי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁנַּעֲשֵׂה תַחַת
הַשָּׁמַשׁ כִּי־הַכֹּל הַבֵּר וְרַעוּת רֹחַ:
(יט) וְשָׁנֵאתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עַמְלֵי

שאני
ר ש י

בלבי מעתה במקרה הרע גם אני יקרני ולמה אהיה לדיק אז יתיר: ודברתי בלבי. ש"ס
אהרהר כן הכל הוא: (טו) כי אין זכרון החכם והכסיל שזין אחרי מותן לא יזכרו שניהם יחד
זה זכרונו לטובה וזה זכרונו לרעה: בשכבר הימים הבאים הכל נשכח. בשביל אשר אני רואה
את הרשעים אשר היו בכר והלליחו מאד ובימים הבאים אחריהם נשכחה כל גבורותם והללחתם:
ואיך ימות החכם עם הכסיל. אני רואה הכליקים מזליתים במיתחתם ומועילים לבניהם כנון
וכרתי את בריתי יעקב וגו' וזכרתי לך חסד נעורך: (יז) ושנאתי את החיים. שהיה מתנבא
על דורו של רחבעם שהיו רשעים:

גס

ר מ ב מן

ידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם: (טו) ודברתי בלבי שגם זה ייתרון אשר לחכמה
מן הסכלות הוא הכל: (טז) אם תאמר שיתרון החכם שיהיה לזכר עולם, ושיעשה לו שם בארץ,
כאשר חשבו גדולי האומות ומלכיהם, שנלחמו מלחמו גדולות ונוראות ועשו שמות בארץ למען
ישאר זכרם לעולמים, הנה גם זה הכל, כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם, כי אם זמן
מועט ימים לא כביר, כי לימים הבאים ישכח הכל, ואם לא יהיה זה בדור סמוך, יהיה
בדור מופלג, ועכ"ל לסוף לא ישאר זכרם, אהה! איך ימות זכרון החכם עם זכרון הכסיל!
ושניהם בלא היו: (יז) ושנאתי, הנה הספק הזה יביא האדם לשנוא את חייו בע"ה בראותו
שכל עמלו אין לו יתרון, כי הכל הכל ורעות רוח בזה העולם: (יח) הטענה השני' נגד מעלת
החכמה ויתרונה, הנה אנכי עמל ופועל פעולות גדולות כמלך אדיר אשר היכולת בידו לעשות
ומחר

ה ע ר ו ת

(טז) בשכבר, טעמו הפוך, שכבר הימים הבאים, כמו שמלינו (מ"א ז') ואת כל הכלים
האֵהָל או שהבית מושכת אחרת עמה, בשכבר כלומר כאשר כבר הימים הכל נשכח. וטעם
כבר לשון רבוי כענין כביר, ולכן יפול בזמן כן על העבר כן על העתיד. (יט) דער זענגע דער
לויט; מ"מ טעם כבדח כשהוא נוכל על מדת האורך (איינע שטרעקע, זענגע) לא יזכר
לארות דוקא על מדה גדולה מאוד, כי כן יתכן ג"כ בלשון לאמור ארכו טפח או חלי טפח ומעט
מהם, וזה שזה בכל הלשונות, להיות שיעורי הכמות מענינים המלטרפים, כמבואר בהגיון
(ועיין בס' הרמב"ן על מאמר ויהי עוד כבוד ארץ לבא אפרתה):

ועלכס אונטער דעם היממעל מיט מיהועליגקייט פאלל. פיהרט, אונד אן איינעם מעני. שען הינטערלאסען זאלל, דער מיר פאלגט. (ח) ווער ווייס, ווירד ער איין ווייזער זיין, אדער איין טהאר? אונד דער זאלל שאלטען איבער אל. לע ארבייט, דיא מיר זא פיעל מיהע אונד נאצוינגען אויף ער. דען געקאסטעט? וואהרליך עס איזט אייטעל! (ט) איך וואנדטע ענדליך מיין הערץ גאנץ אב, אונד גאב דיא אר. בייט אויף, דיא איך אונטער דער זאננע אונטערנאממען האטטע. (י) דען, ארבייטעט ניכט מאנבער מענש מיט

שאני עמל תחת השמש שאני הנו לאדם שיהיה אחרי: (יט) ומי יודע החכם יהיה או סכל וישלט בכל עמלי שעמלתי וישחכמתי תחת השמש גם זה הכל: (כ) וסבותי אני ליאש את לבי על כל העמל שעמלתי תחת השמש: (כא) כי יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו גם זה הכל ורעה

רבה

אוינויכט, קעגנטנים אונד געשיקליכקייט, אונד איבערלעסט ווינע גיטער איינעם אן דערן, דער קיינע מיהע דאמיט געהאכט האט. אויך דאז איזט אייטעל אונד איין

גרא

ר ש י

באור המלות

(יט) גם זה הכל. גם זה אחד מן הכלים שנבראו בעולם שהחכם יגע והכסיל יורשו אמרת ליאש שלא לייגע ולעמול: (כא) כי יש אדם כמשמעו כפשוטו. ומדרש אגדה בתנחומא מכנה כלפי הקדוש ברוך הוא שנאמר בו ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם: שעמלו בחכמה. שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ בדעתו תהומות נבקעו ולנרות שלח עמלו בו נתן חלק בו: גם זה הכל ורעה רבה. והם נעשו דור של הכל ורבה רעת האדם בארץ בדור המבול: כי

ר מ ב מן

ומתח אנוכי מת, ומניח אני את ממלכתי לאדם שיהיה אחרי: (יט) ומי יודע החכם יהיה או סכל, ואיך שיהיה הנה הוא יסלוט בכל עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת השמש: (כ) וסבותי אני את לבי שלא להשגיח ולחוש עוד על כל עמלי כי אם להתיאש בהן, כי אין בהם תוחלת ובטחון, וזהו מטענה אחרת יותר נוכחת ממה שקדם, והוא שאף אם יחשוב האדם בלבו מה לי ולכאיש אחרי? אנוכי אעמול ואשגח בזיי, ולא אחוש על מה שיהיה אחרי מותי, הנה גם השמחה הזאת תלוי בגזירה מאת האלהים ולא בהשגחות ובחזירת האדם: (כא) ופעמים שזה עמל בחכמה ובדעת ובכשרון, וזה אוכל, כאילו לא נברא האחד כי אם לאסוף ולנכור הון, והשני כי אם לאכול ולשמוח במה

ה ע ר ו ת

(כא) ובכשרון, עיין ב"ה, כלומר שידע לעשות כל עסקיו בדרך הישר והראוי להם, המניא תמיד בנקל אל התכלית המבוקש, וזה שחרגמו רד"ס (געשיקליכקייט):

מגלת קהלת ב

הרגום אשכנוי פט

גראסעס איבעלז (יא) וואס
 האט ער דען נון דאפאן, דער
 ערדענוואן, פֿיר אללע זיינע
 מיהע אונד גייסטעס. אַג
 שטרענגונג, דער ער אונטער
 דער זאָננע זיך אונטערזאָר.
 פֿען? (יב) אללע זיינע טאָנע
 דורכלעבט ער אין ליידע, קומ.
 מער איזט זיינע בעשעפֿטיגונג,
 זעלבסט דעס נאַכטס רוהט זיין
 גייסט ניכט. וויא אייטעל איזט
 אויך דיעס! (יג) געוויס, עס.
 סען, טרינקען אונד זיינעס
 לעבענס פֿראָה זיין בייאזיינער
 אַרבייט איזט נאָך קיינע גראָ.
 סע גליקזעליגקייט פֿיר דען
 מענשע, אונד זעלבסט דיע.
 זעס בעמעֿקט' איך, שטעהט
 אין נאַטטעס האַנד. (יד) ווער
 העמטע זאָנסט מעהר געניסען, פֿלייסגער זיינען זינען פֿרעהנען קענען, אַלס איך?
 (טו) אַבער ניין! דעס איהם וואָהלאַגעפֿעלליגען מענשען גאַב ער איינזיכט, קעננטניס
 אונד.

רבה: (כג) כִּי מָה הוּאֵה לְאָדָם בְּכָל־
 עֲמָלוֹ וּבְרַעְיוֹן לִבּוֹ שֶׁהוּא עֹמֵל
 תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: (כד) כִּי כָל־יְמֵיו
 מִכְּאֲבִים וְכָעַם עֲנִינוֹ גַם־בְּלִיָּה
 לֹא־שָׁכַב לִבּוֹ גַם־זֶה הֵבֵל הוּא:
 (כה) אֵיךְ־טוֹב בְּאָדָם שִׁיאֲכַל וְשָׁתָה
 וְהִרְאָה אֶת־נַפְשׁוֹ טוֹב בְּעֲמָלוֹ
 גַם־זֶה רָאִיתִי אֲנִי כִּי מִיַּד הָאֱלֹהִים
 הִיא: (כו) כִּי מִיֵּאֲכַל וּמִי יַחֹשׁ
 חוּץ־מִמֶּנִּי: (כז) כִּי לְאָדָם שְׂטוּב
 לְפָנָיו נָתַן הַכֶּמֶה וְדַעַת וְשִׂמְחָה

ולחוטא

ר ש י

באור המלות

(כג) ענינו, עסקו. (כד) יאכל, (געניסען).
 יחוש, ענינו מהירות וחריפות (פלייסג זיין).
 חו ינטה חרי תחוות חושיות (זינליך האנדעלן).
 (כב) כי מה הוה וגו'. כי מה מותר הוה
 לאדם בכל עמלו ושברון לבו ודאגה שהוה עמל
 ומנוח לאחרים: (כג) ענינו. מנהגו גס זה אהד
 מן ההבלים הנוהגים בעולם: (כד) אין טוב
 באדם. בתמיה שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב כלו' יתן לבו לעשות משפט ודקה עם המאכל
 והמשתה וכן נאמר ליהויקים אביך הלח אכל ושתה ועשה משפט ודקה אז טוב לו: (כה) כי
 מי יאכל וגו'. למה לא אשמה בחלקי במאכל ובמשתה מי ראוי לאכול את יגיעו ומי ימהר לנולעה
 מבלעדי: סוף ממני. מבלעדי זו מדת הרשעים היא שאוססים לנורך האחרים: (כו) כי לאדם
 שטוב לפניו. לפני האלהים הנזכר למעלה כי מיד האלהים היא: נתן חכמה ודעת ושמחה.
 לב

ר מ ב מן

כמה של עמל בו, וזהו רעה רבה: (כב) כי מה הוה וגו', חכמינו ז"ל השתמשו בחיבה זאת
 תמורת תיבת מנהג, כמאמרם דבר הכתוב בהוה, וכן יש לפרשו פה, הוה אומר כשאל, כי
 מה הוה המנהג לבני אדם בכל עמלו וגו', והוה משיב לעמלו: (כג) שכל ימיו מכאובים וכעס
 ענינו גס בלילה לא שכן לבו מהעיון על פעולותיו, ואף שגס זה הבל וסבלות מהעומל, עכ"פ
 המנהג השגוי הוה כן, ואיך לא תהי' זאת רעה רבה שזכה אחר בפרי עמלו: (כד) אין טוב,
 הנה אין זה טובה גדולה ואשר לאדם, שלא יהי' לו יתרון בעמלו כי אם מה שהוה אוכל ושותה
 ומראה את נפשו טוב, וגם הטובה הזאת הקטנה אינה ביד האדם, כי אם מאת האלהי' היא:
 (כה) כי אם הי' ביד האדם, לשמח ולראות טוב בעמלו, בוודאי שאני הייתי שמח יותר מכל
 האדם, כי אין מעזור לי לעשות: (כו) אכל אני רוחה בנסיון שהסס יתן לאדם שטוב לפניו
 חכמה ודעת ושמחה, ואם לא עמל ולא טרח בו, ולחוטא נתן ענין ס' העסק לאסוף ולכנס לתת

תרגום אשכנזי

אונד פרידען דעם זינדער היינט
געבען גאב ער טריעב צוזאמן
מעלן אונד אויפצוהייפען, דא
מיט עס דער גאטמגעפעלליגע
געניסע. אויך דיעס איזט איי
טעל אונד ווינדיגער געדאנקע!

דריטער אכשניט

(פון ק. ג' ס' א' ביז ק. ד' ס' ג')
(א) אלעס האט זיינע צייט,
יעדעס וועזען זיינע פארהער.
בעשטימונג אונטער דעם
הימעל. (ב) געבארען ווער
דען האט זיינע צייט, שטער.
בען זיינע צייט. פפלאנצען האט
זיינע צייט, דאז געפלאנצעט
אויסצורייסען זיינע צייט.

מגלת קהלת כ ג
ולחוטא נתן ענין לאספך ולכנוס
לתת לטוב לפני האלהים גם זה
הכל ורעות רוח:

פרשה ג

ג (א) לכל זמן ועת לכל הפי תחת
השמים: (ב) עת ללדת ועת
למות עת למעט ועת לעקור
נמוע: (ג) עת להרוג ועת לרפוא
עת לפרוץ ועת לבנות: (ד) עת
לבנות ועת לשחוק עת ספור ועת

רקוד
(ג) טערטען האט זיינע צייט, היילען זיינע צייט. איינרויסען האט זיינע צייט, אויפבו,
ען זיינע צייט. (ד) ווינען האט זיינע צייט, לאפען זיינע צייט. טרויערן האט זיינע צייט,
יויכצען

רשי

לכ לעסוק בתורה ובמזות ולשמח בחלקו במאכל ובמשתה וכסות נקיה: ולחוטא נתן ענין. מנהג
דאגה לאסוף ולכנוס ולתת לטוב לפני האלהים כענין שנאמר ותשם אסתר את מרדכי על בית
המן: גם זה. אחד מן ההכלים שנתנו לבריות שהם עמלים ואחר נוטל:

ג (א) לכל זמן. אל ישמח האוסף בהון מהנל כי אם עכשיו הוא בידיו עוד יראה לדיקים
אלא שעדיין לא הגיע הזמן כי לכל דבר יש זמן קבוע מתי יהיה: לכל חפץ.
לכל דבר כל הדברים קרויים חפלים בלשון משנה: (ב) עת ללדת. לתשעה חדשים: ועת למות.
קצב שנות של כל דור ודור: עת למעט. גוי וממלכה: ועת לעקור. עת יבא להעקר: (ג) עת
להרוג. חומה שלימה כשמגיע יום סקודתה כמו שנאמר ושאריהך בחרב יחרג: ועת לרפוא.
שנרם כענין שנאמר במלכים ושנו עד ה' ונעתר להם ורפאם: עת לפרוץ. חומת העיר כשנגזר
עליה שנאמר וחומת ירושלים מסורכות: ועת לבנות. שנאמר ובנייתה בימי עולם: (ד) עת
לבנות. בתשעה באב: ועת לשחוק. לעתיד לבא שנאמר אז ימלא שחוק סינו: עת ספור. בימי
חבל

רמב"מ

לטוב לפני האלהי. אמנם גם זה הרעיון הוא מתשנת הכל ורעות רוח, כי אינוי רואה הפרש
בין שני האנשים האלה, מדוע יהי זה טוב לפני האלהי, וזה יחשב חוטא? ע"כ סבותי אל
דעת אחרת שאולי הכל בגזרה קדומה כאשר יבאר בסמוך:

ג (א) הולך ומבאר ע"פ הנסיון והבחינה שכל הדברים בגזירה קדומה חרוכה מאת האלהים,
אמר לכל דבר זמן מיוחד, ועת קבוע, ואין ביטולת האדם להרחיק הזמן ההוא ולא
לקרבו: (ב) עת ללדת, הזכיר ראשית האדם וסופו, ולא על האדם לבדו העתים קבובים כי
גם על הזרעים ועל הנטיעים: (ג) עת להרוג ועת לרפוא, ולא אמר עת להחיות כי אין לו עת
קבוב במנהג העולם, והכוונה על מעשי החכמה, כי גם להם עת קבוב, פעם ישתדל הרופא
החכם בחכמה ודעת וכשרון לרפאות החולי, ולא יועיל, והלואי שלא יזיק, ופעמי' שיסכל רופא
אליל מעשהו, ויבור לו דרך זר ורחוק מדרכי החכמה ועם כל זה ירפא החולי, כי בא העת
לרפוא. עת לפרוץ, ר"ל וכן במעשה הכונה, הכל בגזירה: (ד) עת שחוק האדם מעמנו
לכני

מגלת קהלת ג

תרגום אשכנזי צ

ויכצען זיינע צייט. (ה) שטיי
נע צערשטרייען האט זיינע
צייט, שטיינע זאממעלן זיינע
צייט. אומארמען זיינע צייט,
דיא אומארמונג פליעהען זיינע
צייט. (ו) ערווערבען האט זיי
נע צייט, פערשווענדען האט
זיינע צייט. אויפבעוואהרען
האט זיינע צייט, וועגווערפען
זיינע צייט. (ז) אויפרייסען
האט זיינע צייט, צוואממען
העפטען זיינע צייט. שווייגען
האט זיינע צייט, רעדען זיינע
צייט. (ח) ליעבען האט זיינע
צייט, האססען זיינע צייט.
קריגען האט זיינע צייט, פרייע.
דען זיינע צייט. (ט) וואס
פראממט דעם עמסיגען אלאץ

רקוד: (ה) עת להשליך אבנים ועת
כנוס אבנים עת לחבוק ועת
לרחק מחבק: (ו) עת לבקש ועת
לאבד עת לשמור ועת להשליך:
(ז) עת לקרוע ועת לתפור עת
לחשות ועת לדבר: (ח) עת לאהב
ועת לשנא עת מלחמה ועת
שלום: (ט) מה יתרון העושה
באשר הוא עמל: (י) ראיתי את
הענין אשר נתן אלהים לבני
האדם לענות בו: (יא) אתהכל

עשה

זיין בעמיהען? (י) איך בעטראכטעטע דען אינגערן טריעב, דען גאטט דען מעני
שען געגעבען האט, אום זיך דאמיט צו בעשעפטיגען. (יא) אללעס האט גאטט איבעראייני
שטיים

ר ש י

אבל: ועת רקוד. נחתים וכלות: (ה) עת להשליך אבנים. בחורי ישראל מושלכים תשתפכה
אבני קדש: ועת כנוס. אותם מן הגולה והושיעם ה' אלהים ביום ההוא כלאן עמו כי אבני
זר מתנוססות על אדמתו: עת לחבוק, כי כאשר ידבק האזור וגו': ועת לרחוק מחבק. ורחק
ה' את האדם: (ו) עת לבקש. בענין שנאמר ואת האובדות אבקש ללאני נדחי ישראל: ועת
לאבד. ועת שאבדס בגולה שנאמר ואבדתם בגוים: עת לשמור. יברכך ה' וישמרך בשאתם
עושים רצונו: ועת להשליך. וישליכם אל חרן אחרת: (ז) עת לקרוע. מלכות בית דוד ואקרע
את הממלכה וגו': ועת לתפור. והיו לאחדים בידך ולא יחלו עוד לשתי ממלכו': עת לחשות.
פעמים שאדם שותק ומקבל שכר שג' וידום אהרון וזנה שנתייחד הדבור עמו שג' וידבר ה' אל
אהרון וכן אל תשא: ועת לדבר. אז ישיר משה. ותשר דבורה. קחו עמכם דברים: (ח) עת
לאהב. ואהבך: ועת לשנא. שג' כל רעתם בגלגל על כן שנאתים: (ט) מה יתרון העושה.
מה יתרון של עושה רע ככל שהוא עמל גם הוא עתו יבא והכל אבד: (י) הענין. המנהג: לענות.
להתנהג

ר מ ב מן

לכני, ולא ידע מה הי' לו, ועת לשחוק, ולא ישחק לכל דבר וכן עת ספוד ועת רקוד. (ה) עת
להשליך, אפי' המקרה יש לו עת, כמו עת להשליך אבנים שאין כורך בהם, ועת לכנוס המושלכים.
עת לחבוק, אפילו התאווה הנטועה בלב האדם, יש לה זמן מיוחד, והוא לחבוק הזוככת בחיק,
או לרחוק מלחבק. והוא הולך ומנאר הכלל הזה. (ו) בדברים פרטיים, מתנועות בני האדם
ומחשבותיהם, אהבתם ושנאתם, שנתם וקומם כי הכל לעתים קבועים בגזרה לא ימהרם החרון
ולא יאחרם העלל: (ט) ואחרי שהדבר כן, מה יתרון לעושה בדבר אשר הוא עמל בו, אחרי
שחריכותו לאו.

עֲשֵׂה יִפֶּה בְּעֵתוֹ גַּם אֶת־הָעֹלָם
 נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלֵי אֲשֶׁר לֹא־יִמְצָא
 הָאָדָם אֶת־הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה
 הָאֱלֹהִים מִרֵּאשׁ וְעַד־סוֹף:
 (יב) יִדְעֵתִי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם־
 לְשִׁמוּחַ וּלְעֲשׂוֹת טוֹב בְּחַיָּיו:
 (יג) וְגַם כָּל־הָאָדָם שִׁיאֲכַל וְשָׂתָה
 וּרְאָה טוֹב בְּכָל־עֲמָלוֹ מִתַּת
 אֱלֹהִים הִיא: (יד) יִדְעֵתִי כִּי כָל־

שטיממענד, שעהן אין דער צייט געארדנעט, אויך דיע זע (ליעבע צור) וועלט זענק. טע ער אין איהר הערץ, אהי נע דאס ניכט יעדער מענש דיא ענדאבויכט גאטטעס פאללציעהע פאן אנפאנג ביז צו ענדע. (יב) בין איד נון צוזאר איבערצייגט, דאס עם קיינע אנדערע גליקועליגקייט ניכט, אלס זיך פרייען, אונד אין זיינעם לעבען זיך גיטליך פרוהן; (יג) אונד ווייס איד פער, נער, דאס עססען, טרינקען, אונד פריידע אן זיינער ארבייט געניסען, איין געשענק גאט.

טעם איוט; (יד) זאך בין איד דאך ניכט מינדער איבערצייגט, דאס אללע, וואס גאטט

ר ש י

להתנהג: (יא) יפה בעתו. בעת הטובה יפה הוא לנא תשלום שכר מעשה הטוב ובעת הרעה ראוי היא לתשלום מעשה הרע: גם את העולם נתן בלבם וגו'. גם את חכמת העולם אשר נתן בלב הכריות לא נתן הכל בלב כל אחד ואחד אלא זה קצת וזה קצת כדי שלא ימלא האדם את כל מעשה הקב"ה לדעת אותו ולא ידע את עת פקודתו וזמנה יבטל כדי שיתן לב לשוב שדאג ויאמר היום או מחר אמות ולכך כתוב כאן העלם חסר לשון העלמה שאם ידע האדם יום מיתתו קרובה לא יבנה בית ולא יטע כרם לכך הוא אומר שהכל יפה עשה בעתו זה שיש עת למיתה דבר יפה הוא שסומך האדם לומר שאם עדיין עת מיתתי רחוק וזונה בית ונוטע כרם וזה יפה שנעלם מן הכריות: (יב) ידעתי. עתה הואיל ונעלם עת הפקודה כי אין טוב בכריות כי אם לשמוח בחלקו ולעשות הטוב בעיני בוראו בעוד שהוא חי: (יג) וראה טוב. תורה ומצוות: (יד) ידעתי כי כל אשר יעשה. הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית הוא ראוי להיות לעולם

ר מ ב מן

(יא) יפה בטעם מזרח, והוא אם כן דבק עם בעתו, והכוונה שנעת הקב"ה לדבר יהיה הדבר ההוא טוב ויפה, וכל מה שעשה השם הנה הוא יפה בעתו, גם המות והחוליו, העוני והמכאוב, הרעב והמלחמה כלם רעות בעיניו קברי המדע אשר לא נוכל להשיג ולשער יחס הדברים אל הזמן והמקום. אולם אם הי' אפשר לאדם לדעת כל מעשי ה' מקטנם עד גדולם עם כל יחסי הזמן והמקום, בוודאי ידע ידיעה נאמנה כי אין דע יורד מן השמים, כי אם את הכל עשה האלהים יפה בעתו. גם את העולם נתן בלבם, הנה השם הטביע בלב בני האדם את אהבת העולם, שזה יעמול וזה יחכים, זה ילבור הון וזה יבנה בתים, וזה יטע כרמים, זה יאהוב וזה ישנא וכו', ועם כל הידיעה וההשתדלות, העמל והחריפות בעניני העולם, לא ימלטו מגזרה, ולא יעשו כי אם חפץ האלהים ורכונו הקדוש, ואף אם יחשבו וידמו בנפשם לעשות רגונם ולא רגון שמים, הנה לסוף אי אפשר מבלתי שימלאו את המעשה אשר גזר האלהים שיהיה מראש עד סוף. והנה מבלי אשר לא ימלא, הכוונה שבודאי ימלא, כי אילו אמר מבלי אשר ימלא הי' שלילה, עבשו שאמר מבלי אשר לא ימלא הרי הוא חיוב, כאילו אמר אי אפשר שלא ימלא, וכן הוא בל"א (אנהע דאס ניכט): (יב יג יד) אחרי שהכלל הזה אמת וככון, הנה לא ידעתי שהמאמרים אשר זכרתי שניהם אמת, ואין האחד קוטר ומתנגד לשני, ידעתי

מגלת קהלת ג

תרגום אשכנזי צא

גאטט געוואללט האט, אין צו
קונפט ווירקליך ווערדע, ניכטס
קאן הינצו געטהאן, ניכטס אב
גענאממען ווערדען. גאטט
האט דיעס זא פֿערצאנשטאל.
טעט, אויף דאס מאן איהן
פֿירכטע. (טו) זא בעשטימט, וויא
דאז פֿערגאנגענע געווע.
זען איזט, זא בעשטימט איזט
דיא צוקונפט, אלס וואָרע זיא
שאן געוועזען; גאטט בעאב
זיכטעט דיעס פֿערפֿאלגען.

אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יְהִי
לְעוֹלָם עָלָיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ
אֵין לְגָרוּעַ וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה
שִׁירָאוּ מִלְּפָנָיו: (טו) מֵה־שָׁהִיָּה
כְּבָר הוּא וְאֲשֶׁר לְהִיּוֹת כְּבָר הָיָה
וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׂ אֶת־נִרְדָּף:
(טז) וְעוֹד רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמַשׁ
מְקוֹם הַמְּשֻׁפָּט שָׁמָּה הָרָשָׁע

ומקום

(טו) איך בעמערקטע פֿער-

נער אונטער דער זאָנע, אן געריכטסשטעטטען געשאַה אונרעכט; אויף דעם אָרטעדער גע-

ר ש י

לעולם ואין לשנותו לא בתוספות ולא בגרוע ובשנתנה האלהים לזה ועשה שינתה כדי שייראו
מלפניו חוקיו סך גבולו בדור אנוש והבין שלישו של עולם והאלהים עשה שייראו מלפניו שבעת
ימים נשתנו הלך כמה בדור המבול לזרות במערב ולשקוע במזרח כדי שייראו מלפניו. כמה
חזרה לאחוריה עשר מעלות בימי חזקיהו. ובימי אחז אביו נתקלר היום ונתרבה הלילה ביום
מותו כדי שלא יהא נספד כל זה כדי שייראו מלפניו לסיכך אין טוב לאדם לעסוק אלא במלותיו
ולירא מלפניו: (טו) מה שהיה כבר הוא. מה שהיה מלפניו כבר הוא עשוי וראינוהו או שמענוהו
מאחרים שראוהו ויש לנו להעיד עליו שראינו שהקב"ה מבקש את הנרדפים יעקב נרדף עשורודפו
ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי מלרים רודפים את ישראל מלרים טבעו בים וישראל הלכו
ביד רמה: ואשר. עתיד להיות עוד באחרונה הוא דוגמת מה שנבר היה כאשר בראשונה.
באחרונה אין הקב"ה מנה מדותיו בעולם: והאלהים יבקש את נרדף. ליפרע מן הרודף.
לסיכך מה יתרונו של עושה הרעה כאשר הוא עמל הרי סופו להשתלם: (טז) מקום המשפט
וגו'. ראיתי ברוח הקודש מקום לשכת הגזית בירושלים שהיתה מלאתי משפט שמה יספטו רשע
כמו

ר מ ב טן

ידעתי שהטובה לאדם היא שימא ויעשה טוב בחייו, וגם ידעתי שאין זו הטובה מסורה לאדם
לנמרי, כי אם מתת אלהים היא, אחרי שראיתי שהקטנה שבתועות בני האדם ומעשיהם היא
בגזירה מאת השם, כי כל אשר יעשה האלהים, וגזר עליו שיהיה, עליו אין להוסיף וממנו אין
לגרוע, וא"כ ודאי שאין השמחה בעמל וראות בטובה מסורה לאדם, כי גם היא מאת האלהים
היא, והוא עשה ורבה שלא יוכל נוצר להוסיף על מעשהו או לגרוע ממנו כדי שלא יבטחו על
מעשיהם כי אם יראו מלפניו: (טו) מה שהיה הדבר העבר הי' כבר ואין לשנותו, כן הדבר העתיד
גם הוא נכון מאת האלהים כאילו היה כבר, כי כבר גזר עליו שיהיה, והעבר והעתיד אין באמתת
מציאות' הבדל, ביזה עבר והיה נמלא, וזה עתיד ויהי' נמלא, ובכבוד זמנו ועתו ישוב העתיד עבר, ואולם
האלהים רבה שיבאו ויתגלגלו הדברים זה אחר זה כאילו העתיד ירדוף את העבר תמיד, וזהו והאלהים
יבקש את נרדף, שבגזרתו הקדומה יבא האחד בסור אחר, והם אחוזים ונדבקים זה בזה
כחוליות השלשלות, ומתגלגלים זה אחר זה ברדיפה תמידית: (טז) ועוד ראיתי תחת השמש,
ידבר בהשאלת נפש בני אדם אחרי מות הגוף, ובשבר ועוגם לעולם הבא, אמר ראיתי תחת
השמש והנה הארץ מלאה עוֹשֵׂק וחמס, יבלע רשע לדיק ממנו, והמקום אשר משם קויו המשפט
הוא בעלמו מקום השמש, וכן מקום הדק, והנה גמול הרע לעושי הרע יקרא משפט, וגמול
הטוב

גערעכטיגקייט טהראנטע באן
הייט: (יז) אונד דאכטע אין
מיינעם הערצען דען גערעכט
טען אונד רובלאזען ווירד דער
עוויגע ריכטען, דען יערעם
וועזען האט זיינע בעשטימונג,
אונד יעדע האנדלונג איהרען
לאזן — דארט. (יח) איך דאכט
טע אויך דער רעדע דער מעג
שען אין מיינעם אינגערן נאך,
דאס זיא נעהמליך גאטטעס
אויס.

ר ש י

כמו ש' ראשיה בשותד ישפטו וראיתי פורענות:
ומקום הלדק. שער התווך שהיה מקום חתוך
הלכות שמה הרשע שם ישנו שר סכים רב סרים
נרגל שראלר רב מג ונבוכדנצר וחילותיו ודין
את ישראל ביסורים קשים ומשפטי מות: שמה
הרשע. טעמו למעלה לומר שהוא שם דבר כמו
הרשע אלא לפי שהוא סוף ססוק נהפך לינקד
קמן גדול ואף ע"ס שנכל מקום לא מלינו לו עוד
שמהפך באתנחתא וסוף ססוק: (יז) אמרתי אני בלבי וגו'. לפיכך אני אומר את הכל שופט
הקב"ה לאחר זמן ואע"פ שמתעבב הדבר סופו לבא אל שעתו כי שעה יש לכל חסן אף לפרוענות
ולסקודת הדין יש עת מתי יבא: ועל כל המעשה. שעה האדם שם ישכטוהו בבא עת הסקודה
שם באותו העת נותן זמן לכל המעשה להשפט עליו אבנא חוטרי מולי ואני דרי חושבנא:
(יח) אמרתי אני בלבי. בראיתי זאת: על דברת בני האדם. שאחזו להם מדת גאות לנהוג שררה
ורבנות

ומקום הצדק שמה הרשע:
(יז) אמרתי אני בלבי את הצדיק
ואת הרשע ישפט האלהים כי
עת לכל הפיץ ועל כל המעשה
שם: (יח) אמרתי אני בלבי על
דברת בני האדם לברם האלהים

ולראות

באור המלות

ג (טו) הרשע, תוחר רשע נקמן לא יסתנה בהספק,
ונסתנה זה לפיתוהו שם מקרה עי"מ
ש נקודות (נחזקייט). (יח) דברת, ענין דבור.
לברם, פועל עבר, ר"ל לשאר כרס החלשים. אף
שאין המנהג שיכנסו חומיות בכל"ס, שהם חומיות
השמש, כפעלי העברים, הנה מלחנו לשעמיס שיכחו
עם ה"ח השמש, ויתפרשו כמו אשר, וכן עם נייח
השמש

ר מ ב מן

הטוב לעושי הטוב יקרא לך, ורשע הפך שניהם: (יז) אמרתי אני בלבי, אחרי שנפלאתי על
המראה כי הנוגד בוגד והשוודד שודד ודרכם ללכה, ואנשי החסד הולכים ודלים, וימיהם ניגון
כלו, ואנכי יודע כי כל דרכי האל משפט, לדיק וישר הוא, אמרתי אני בלבי אין זה כי אם את
הלדיק ואת הרשע ישפוט האלהים לאחר זמן, ואע"פ שמתעבב הדבר סופו לבוא לשעתו, כי עת
לכל דבר, ועל כל מעשה יש דין ודברים לעולם הבא. והנה באמת שלות הרשעים ויסורי
הלדיקים בע"ה, היא ראיה גמורה על השארת הנפש אחרי המות, כי לא יכחיש שום מתעקש
שופט כל הארץ אל אמונה ואין עול, ולולי שיעשה משפט שם וילדיק את הלדיק וירשיע את
הרשע, אין להמלט מליחם לו עול ועושק ח"ו, א"כ כל המאמין במליחות השם, והיותו לדיק
אזהב לדיקה ומשפט, לא ימלט מאחת משתי אלה, אם שיאמין בהשארת הנפש ובגמול
ועונש לעולם הבא, או שיכחיש את הדבר הנראה לעין שלא ימלא לדיק אובד בלדקו ורשע
מלליח ברשעתו, ובכאן קצר החכם את דבריו ואולם בפר' ח' וע' מזה המאמר האריך בדרוש הזה
בראיות נכוחות וישרות למשיביל: (יח) אמרתי עוד אל לבי, וודאי אזהו ראיה שאין אחרים תשובה;
ואולם

ה ע ר ו ת

ג (טו) ועוד ראיתי וגו', עיין בפ' ונראה לי טעם המשך חלק הנ' לחלק הקודם
בזאת הפרשה, לפי שבו אמר שהכל בגויה קדומה, יש לטעות
שהאדם

וְלִרְאוֹת שְׁהֵם בְּהֵמָה הַמָּה
 לָהֶם: (יט) כִּי מִקְרָה בְּנֵי הָאָדָם
 וּמִקְרָה הַבְּהֵמָה וּמִקְרָה אֶחָד
 לָהֶם כְּמוֹת זֶה כֵּן מוֹת זֶה וְרוּחַ
 אֶחָד לְכָל וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן
 הַבְּהֵמָה אֵין כִּי הַכֹּל הַכֹּל: (כ) הַכֹּל
 הוֹלֵךְ אֶל־מְקוֹם אֶחָד הַכֹּל הִיָּה
 מִן־הָעֵפֶר וְהַכֹּל שָׁב אֶל־הָעֵפֶר:
 (כא) מִי יוֹדַע רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה

היא

אויסער וועוועהלטע וויארען. איך
 בעמערקטע אבער, דאס זיך
 זעלבסט איבערלאססען זינד;
 זיא וויא דאז פֿיה. (יט) מעני
 שען קינדער זינד צופעלליגע
 וועזען, טהירע זינד צופעלליגע
 וועזן, איין צופאלל טריפֿעט זיא
 אללע. דיעזער טאך איזט וויא
 יענער טאך, אללע האבען
 איינערלייאגייעט, דער פֿאך
 צוג דעם מענשען פֿאך דעם
 פֿיהע איזט — ניכטס, דען אל
 לעם איזט אייטעל. (כ) אל
 לעם וואַנדעלט נאך איינעם
 אַרט: אללעס ענטשטאנד אויס
 שטויב, אללעס קעהרט וויע
 דער צו שטויב. (כא) נור דער איהר וועזען קעננט, ווייס עס: אַבדער גייסט דעם מענשן אויפֿ.
 ווערטס

באור המלות

ר ש י

השמש, כמו בכין לו דוד, ההקדים, הנמלאו, איך
 חף למיד לברם במקום אשר, והענין מנחי למיד היא
 מן ברו לכס חיש. (יט) מקרה וגוי, כתב הריק"ס
 ששלחן בסגול' והס מוכרחים כי חלו היו סמוכים
 כיו בלרי כמשפט, וכן נמלא בשמים המדויקים.

ורבנות נקטנים מהם: לברם. הקב"ה להודיעם
 שאין שרחתם כלום ולהראותם שהם חף השמים
 והמלכים. בהמה המה להם. נשאר בהמה וחייה
 המה לעלמס: (יט) כי מקרה בני האדם וגו'.
 הוא טעם הדבר אשר נתן הקב"ה מקרה ופגע
 לבני אדם ויש מקרה ופגע לבהמה ומקרה אחד
 לשניהם נתן כי כשם שזה מת כך זה מת: ומותר האדם מן הבהמה אין. ויתרונו והלכתו של
 אדם יותר מן הבהמה אינו נראה משמת כי הכל נהפך להיות הכל לשוה אל העפר: (כא) מי
 יודע. כמו מי יודע ישוה מי הוא אשר מבין ונותן לב שרוח בני האדם היא העולה למעלה
 ועומדת

ר מ ב מ

ואולם קלת בני האדם יאמרו שהבחינה בתולדות הנפש לבדה תביאנו להאמין בהשארה, כי השם
 נחר באדם יותר מכל היצורים וזהו על דברת בני אדם לברם האלהים, שהם יאמרו שהשם
 נחר אותם, ובחר בהם מכל תולדות הארץ לחנוס דעה ובינה והשכל, ואולם רואה אני שאין
 הדבר כן, כי אם בהמה המה להם, כלומר שבני האדם הנעזבים מהשגחת השם, ומסורים
 להם בעלמס, אינם נבדלים מהבהמה, ולזה כפל המלות בהמה המה להם, כמו שאמרנו,
 שבהיותם נעזבים להם, הם כבהמות ארץ: (יט) ואם נשכוח את האדם ותולדותיו ממה שאנו
 רואים בע"הו, הנה בני האדם הם מקרה בעולם אין בהם עלמות קיים, והבהמה גם היא
 מקרה, ומקרה אחד להם בכל השגויים אשר יעברו עליהם: (כא) קלת המכרשים משנו שהכוונה
 מי

ה ע ר ו ת

שהאדם מוכרח במעשיו ולא יקבל ח"כ לא שכן ולא עונש עליהם, ולזה יאמר שאינו כן באמת כי
 אם את הלקיח ואת הרשע ישכוח אלהים שם אחרי הפרד הנפש מן הגוף. אמנם הבדל החלק
 הזה כמה שידבר לבד מעסק האדם, והחלק הראשון ידבר בכל הגופים הנבראים:
 (כא) מי יודע וגו', עיין בפ"י. ה"א העולה וכן ה"א היוודת שניהם לידיעה ע"פ הנקוד ולא
 לשאלה

תרגום אשכנזי

ווערטס שטייגט, אונד דער גייסט
דעם טהירם ניעדערזינקט צור
ערדע. (כג) איך מיינטע אלץ
זא, דאס ניכטס בעסערעס
זיין אלס דאס דער מענש זיין.
נער ארבייט זיך פרייע: דיעס
איזט זיינע בעשטימונג. דען
ווער פיהרט איהן הין, אונד
צייגט איהם דיא צוקונפט?
(כג) אבער איך קעהרטע צו.
ריק אונד בעטראכטעטע דיא
געוואלטטהאטען אללע, דיא
אונטער דער זאנגע געשעהען;

זאה

מגלת קהלת ג

היא למעלה ורוח הבהמה
היורדת היא למטה לארץ:
(כג) וראיתי כי אין טוב מאשר
ישמח האדם במעשיו כי הוא
חלקו כי מי יביאנו לראות במה
שיהיה אחריו:

ד (ה) ושבתני אני ואראה את
כל העשקים אשר נעשים

החח

ר ש י

ועומדת בדין ורוח הבהמה היא היורדת למטה לארץ ואין לה ליתן דין ולריך שלא להתנהג כבהמה
שאינה מקפדת על מעשיה: (כג) וראיתי. ככל אלה: כי אין טוב. לאדם: מאשר ישמח במעשיו.
ביגיע כפיו ישמח ויאכל ולא להרחיב כזאול נפשו למוד להתעשר להתרבות לא לו: כי הוא
חלקו. יגיע כפיו הוא החלק הניתן לו משמים ובו ישמח: כי מי יביאנו. לראות לאחר שמת
במה שיהיה לבניו אם ילדימו גם הם בעושר שאסף הוא והניח לו לא ילדימו:

ד (א) ושבתני אני ואראה. ברוח הקודש: את כל העשוקים. הנעשים עשוקים בניהוס
במעשים

ר מ ב מן

מי יודע אם תעלה רוח בני האדם וכו', ואולם הפי' הזה קותר לטעמים, לפי שכלת האדם
מעומדת בטעם שר גדול, ומלת יודע בטעם פקידו, ואילו היה הדבר כאשר חשבו הם, היו
מלות רוח בני האדם רהוטות יותר למה שאזריהו, והיה ראוי שחבא מלת יודע בטעם זקף,
כידוע לבקי בטעמים. ולפי הטעמים כך פירושו, מי יודע, יבין וישיביל את טבע רוח בני האדם
אם היא עולה למעלה, וטבע רוח הבהמה אם היא יורדת למטה לארץ, כי החקירה הנפש דקה
ועמוקה עד מאוד וקשה להביא משם ראיה אל היות האדם נבחר מכל היצורים, כאשר יאמרו
בני האדם, ומלד הגוף הם שווים בכל מקריהם: (כג) וא"כ לולי הראיה הנכונה הנזכרת
למעלה על השארת הנפש והגמול לע"ה, ראיתי כי אין טוב לאדם כי אם אשר ישמח במעשיו
בעוד שהוא חי, כי זה חלקו, כי מי יביאנו לראות במה שיהי' אחריו, הלא הכרת הנפש עמוקה
ולריבה אל ראיות אשר לא יבינום כי אם גדולי החוקרים, ומקרי הגוף שוים לאדם ולבהמה,
וא"כ איך יודע מה יהיה אחריו? ובפסוקים הנאים ישוב אל הטענה הנולחת זוכר והיא דמעת
העשוקים ואין להם מנחם בע"הו, ומשם ראיה נמורה על השארת הנפש והגמול לע"ה כג
כאשר בארנו:

ד (א) אמר הגה הבחינה בחולדות הנפש לא תוביא את לב האדם מן הספק, אבל שבתני
וראיתי את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש, תחת ממעלת אל חמונה טהור
עינים

ה ע ר ו ת

לשאלה. ולפ"ז נראה טעם ההמשך, אשר שאמר שמלד הגוף הם שוים במקריהם ושיב לאותן
האומרים שההבדל מלד הרוחות, מי הוא זה אשר יודע את רוח בני האדם שממנה יאמר היא
העולה למעלה ואת רוח הבהמה מי יודע שממנה יאמר היא היורדת למטה, וראוי לתרגם
המשמר כל"א כזה (ווער קענט דען דען גייסט דעם ווענטען, דער חויפווערטס שטייגטן זקל,
אונד דען גייסט דעם טהיערעם, דער ניעדערזינקט לור ערדע?)

מגלת קהלת ד

תרגום אשכנזי צג

תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְהַגִּבּוֹרִים דְּמַעַת
הַעֲשִׂיקִים וְאִין לָהֶם מְנַחֵם וּמִיד
עֲשִׂיקֵיהֶם לֹחַ וְאִין לָהֶם מְנַחֵם:
(ג) וְשִׁבַּח אֲנִי אֶת־הַמַּתִּים שְׂכָר
מֵתוּ מִן־הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים
עַד־נָה: (ג) וְטוֹב מִשְׁנִיָּהֶם אֶת
אֲשֶׁר־עֵדֶן לֹא־הָיָה אֲשֶׁר לֹא־רָאָה
אֶת־הַמַּעֲשֵׂה הָרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה
תַּחַת הַשָּׁמַיִם:

פ ר ש ה ד

(ו) וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עֲמֹל

ואח

זאה אונטער דריקטע וויינען—
ניעמאנד טרעסטעט; זאה זיא
ניעדערגעבייגט פֿאן טיראני
נען מאַכט— ניעמאנד טרעט
סטעט. — (כד) גליקליכער
פרייען ווירדע איך דיא טאָד־
טען, דיא לענגסט פֿערשטאָר־
בען זינד, אַלס דיא לעבענ־
דיגען, דיא געגענווערטיג לע־
בען. (כה) אונד גליקועליכער
נאָך דעניעניגען, דער נאָך
ניכט געזעהען דיא איבעל־
טהאָטען אַללע, דיא אונטער
דער זאָנגע געשעהען.

פיערטער אַבשניטט

(פֿאן ק. ד' פ' ד' ביז פ' טו)

(ח) איך בעטראַכטעטע אַללען

קונסט־

ר ש י

באור המלות

במעשים אשר נעשים: תחת השמש. תחת חליפיה
של התורה: והנה דמעת העשוקים. זוכים
על נפשות העשוקות ביד מלאכי משחית ואכזרים
וכן הוא אומר עוברי בעמק הבכא מעיין
ומיד עושקיהם כח. עושקיהם
עד שלא שלט בהם יכר הרע הזה
על ידיהם וכגון דוד אשר לא
עבדך: (ג) עדין. אשר לא ראה את
דורות שקומטו להבראות ולא נבראו: (ד) וראיתי
אני

ד (ב) ושבח, מקור במקום פועל בינוני. עדנה
משפטו עד הנה, וכן עדין, משפטו עד הן
ונקדה הסיף.
מלא

ר מ ב מן

עינים מראות ברע, ועם כל זה אני רואה שהעשוקים זוכים ונאנחים במר נפשם, ואין להם
מנוח, ועושקיהם מכריחים אותם בכח ותוקף שבידם אל כל אשר ירלו והם כפופים תחת
ידיהם ואין להם מנוח, וכ"ש מושיע ותומך, ואם כן הוא אין ספק שהדבר באשר אמרנו, כי
עת לכל חסן ולכל מעשה שם, והאלהים יביא את העושה והנעשק במשפט, וישיב להם כגמולם:
(ב) כי לולי כן הייתי משבח את המתים שכבר מתו מן החיים אשר הם חיים עד הנה: (ג) וטוב
משניהם הייתי משבח את אשר עדיין לא היה ולא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש,
וכוודאי לא לרעתו ולהנקם מאתו ח"ו ברא ה' את האדם על הארץ, כי אם בחסדו הגדול,
להשיע עליו מטובו, ואיה טובתו אם ימיה מועטים לראות דמעת העשוקים או להיות
הוא בעלמו עשוק ורלוץ, ואשר זה ימות כמות הבהמה ויאבד אבדון שאין אחריו תקומה? לא
כאלה דרכי האל, אין זה כי אם את הנדיק ואת הרשע ישבט האלהים באשר אמרנו. עד כאן
הדרוש בהשארה:

(ד) וראיתי, ידבר מענין הללחת המדינה, שלפי דעת קצת המדיינים תהיה המדינה מללחת
ומאזרחת, אם אנשיה עמלים ומריצים בכל מלאכה, ופעולתם בכשרון המעשה, על כד
היותר טוב ויכה ומקובל לאנשים סוחרים, וזהו דעת רוב המלכים והשרים שבזמנינו, ויתכן שגם
המלך

הרגום אשכנוי

קונסטפליים אונד אללע קונסט-
געשיקליכקייט, אונד זיעהע!
זיא האבען איהרען גרונד אין
דעם געגענזייטיגען ניידע דער
מענשען. אויך דיעס איזט איי-
טעל אונד ווינדיגער געדאנקע.
(ג) „זיעהע דאדען טאָהרען! —
דריקט ער ניכט דיא הענדע
צוזאממען, אונד פֿריסט אן
זיינעם פֿליישע?" (ג) „ליע-
בער איינע האַנדפֿאלל אונד
צופֿריעדענהייט, אַלס ביידע
הענדע אויפֿגעהייבט דורך אַר-
בייט אונד קוועלענדע זאָרגע."*

מגלת קהלת ד

וְאֵת כָּל־כִּשְׁרוֹן הַמַּעֲשֵׂה כִּי הָיָא
קְנֵאת־אִישׁ מֵרֵעֵהוּ גַם־זֶה
הַבַּל וְרֵעוֹת רוּחַ: (ה) הַכֶּסֶל חִבֵּק
אֶת־יָדָיו וְאָכַל אֶת־בֶּשָׂרוֹ:
(ו) טוֹב מִלֵּאכֹפֶן נִחַת מִמֶּלֶאכֶפְנַיִם
עֲמַל וְרֵעוֹת רוּחַ: (ז) וְשִׁבְתִּי אֲנִי
וְאֶרְאֶה הַבַּל תַּחַת הַשָּׁמַשׁ: (ח) יֵשׁ
אֶחָד וְאֵין שְׁנַי גַּם בֵּן וְאָח אֵינִי
לו

(ד) איך פֿוהר פֿאַרט דיא ניכטיגקייטען אונטער דער זאָננע צו בעטראַכטען. (ה) עס גיכט
איינצעלנע כענשען, אונגעפֿאַרט, אָהנע זאָהן אונד אָהנע ברודער, אונד דאָך האַט
דעם

באור המלות

ר ש י

אני את כל עמל. הן העבירות שהן עמל בעיני
הקב"ה: ואת כל כשרון המעשה. שאינו לשם
שמים אלא לקנאת איש מרעהו שניהם הכל: כי היא קנאת איש. אשר היא קנאת איש מרעהו:
(ה) הכסיל. הרשע חובק את ידיו ואינו יגע ואינו אוכל אלא מן הגזל: ואוכל את בשרו.
ליום הדין שרואה לדיקים כבוד והוא נידון כך נדרש בספרי: (ו) טוב מלא כף נחת. להיות
קונה נכסים מעט ומיגיעו שיהא בהן נחת רוח ליוצרו: ממלא חפניים. נכסים הרבה בעבירה
שהוא עמל ועלבות רוח לפני המקום: (ז) תחת השמש. כמו תחת השמים: (ח) יש א' ואין
שני. יש לך אדם שעושה דבריו ביחודי: גם בן ואח אין לו. אם ת"ח הוא אינו קונה לו תלמיד
שהוא כבן ולא חבר שהוא באח. ואם רווק הוא אינו נושא אשה להיות לו כאח לעזר ולהוליד בן.
ואם

ר מ ב מן

המלך שלמה נטה לזה, כמשמע מן הכתוב, ועתה ראה שגם זה הכל, כי ההלכה הזאת מיוסדת
על קנאת איש מרעהו, שירצה האחד להתפאר על חברו בדירתו במלבושיו, כליו ותכשיטיו,
בסגולותיו ורהביו, ואם תעורר את אנשי המדינה אל העמל וכשרון המעשה, על כרחך שתצטר
את אש הקנאה וההתרוטמות בלבנם, וילא שברך בהספדך, כי טוב להם שיסתפקו, ולא יבקשו
המותרות, ולא יתנשאו אז איש אל רעהו, וימאסו בכל שכיות התמדה, ואז אין מקום לכשרון
המעשה: (ה) הנה החרין יגנה את העלל לאמור, הכסיל חובק את ידיו, ואוכל כל מה שיש
לו, ולא יעמול להוסיף כאלו אוכל את בשרו: (ו) והעלל יענה, טוב לי שאסתפק במועט
במלא כפי בנחת ושלום, מן מלא חפניים בעמל ויגיעה, כמעשה החרין שהוא עומל כל היום,
וברעות רוח, שהוא חורש מחשבו' רוח מה יעשה למחר, כמה ישתכר, ואיך ישתכר וכדומה. (ז ח) ושנתי,
ידבר

ה ע ר ו ת

ד (ח) יש אחד וגו', נראה לי עמס ההמשך באלו החלקים מהפרשה, אשר זכור הכל
הקנאה והעמל, אשר זה עוד הכל יותר אצל מי שאין לו שני אשר בעבור
יעמול, וגם זה הענין בעלמו להוטר לבדו בלי עזר, הוא הכל וענין רע, כי טובים השנים וגו'

מגלת קהלת ד

תרגום אשכנזי צד

דעם טרױבענס קיין ענדע; דאך ווערדען דיא אויגען נױט זאטט דער רױכטהימער. — פֿיר ווען אַרבייטע אױך, אונד פֿערזאגע מױנער זעעלע יעדען גענוס? אױך דיעס איזט אױ טעל אונד דיא בעשעפֿטיגונג אױנעס בעזען. (ו) גליקזעליגער איזט יענעס פֿאָאר אַלס דער אױנצעלנע: זיא פֿינדען ויסען לאָהן אין איהרער אַרבייט. (ז) ווען זיא (אױפֿס קראַנקעני בעטט) פֿאַללען, ווירד דער עהגענאָס דען אַנדערן אױפֿ ריכטען. וועהע אַבער דעם אױנצעלנען, ווען ער פֿעללט! ער האַט קױנען, דער איהן אױפֿריכטעט. (ח) פֿערנער: ווען צױיא שלאָפֿען, ערווער מען זיא זיך געגענויטיג; ווער ערווערמט אַבער דען אױנצעלנען? (ט) ווירד אױנער גע- וואַלט.

לוֹ וְאִין קִין לְכָל-עֲמָלוֹ גַם-עֵינָיו
לֹא-תִשָׁבַע עֶשֶׁר וּלְמִי וְאֲנִי עֲמַל
וּמְחַסֵּר אֶת-נַפְשִׁי מִטּוֹבָה גַם-
זֶה הֶבֶל וְעֵנִין רַע הוּא: (ט) טוֹבִים
הַשְּׁנַיִם מִן-הָאֶחָד אֲשֶׁר יִשְׁלָהֶם
שָׂכָר טוֹב בְּעֲמָלָם: (ז) כִּי אִם-
יִפְלוּ הָאֶחָד יִקְיִם אֶת-חֵבְרוֹ וְאִילוֹ
הָאֶחָד שִׁיפֵל וְאִין שְׁנַי לְהַקִּימוֹ:
(יא) גַם אִם יִשְׁכְּבוּ שְׁנַיִם וְהֵם לָהֶם
וְלָאֶחָד אִיךְ יִחַם: (יב) וְאִם יִתְקַפּוּ

האחד עינו קרי
ער האט קיינען, דער איהן אױפֿריכטעט. (ח) פֿערנער: ווען צױיא שלאָפֿען, ערווער מען זיא זיך געגענויטיג; ווער ערווערמט אַבער דען אױנצעלנען? (ט) ווירד אױנער גע- וואַלט.

ר ש י

באור המלות

ואם סוחר הוא אינו קונה לו שותפים ויבא לדרך ימידי: ואין קן לכל עמלו. יגע בגירסא ואם סוחר הוא עמל במרקמטיא: גם עיניו לא תשבע עושר. לא יהא שבע בטעמי תורה שהרבה תורה לומד אדם מתלמידיו. ולענין הממון רודף תמיד אחר הממון: ולמי אני עמל. מאחר שאיני מעמיד תלמידים ואיני נושא אשה להוליד בנים: (ט) טובים השנים. לכל דבר מן האחד לפיכך יקנה לו אדם חבר וישא אשה אשר יש להם יותר ריוח בעמלם הרבה מלאכה נעשית בשנים שאין היחיד מתחיל בה לבדו: (י) כי אם יסולו. כמשמעו ולענין המשנה אם תקפה עליו משנה שלו חבירו מחזירה לו או אם יבזל ולא דקדק את אשר שמע מפי רבו בא חבירו ומעמידו על האמת: ואי לו. ואי לו: (יא) ואם להם. כמשמעו ולענין זכר ונקבה מתחממים זה מזה ומולידים: (יב) ואם יתקפו האחד. ואם באו לסטים עליו לתקפו אם שנים הם יעמדו לנגדו וכ"ט

(ח) וענין דע, ר"ל ענין חיש רפ. (י) ואילו, ענינו חוי לו. (יב) יתקפו, מן הפעלים היוצאים כמו תתקפו לנגח, ובא תסר כ"ח יתקפו- מסבן
תורה לומד אדם מתלמידיו. ולענין הממון רודף תמיד אחר הממון: ולמי אני עמל. מאחר שאיני מעמיד תלמידים ואיני נושא אשה להוליד בנים: (ט) טובים השנים. לכל דבר מן האחד לפיכך יקנה לו אדם חבר וישא אשה אשר יש להם יותר ריוח בעמלם הרבה מלאכה נעשית בשנים שאין היחיד מתחיל בה לבדו: (י) כי אם יסולו. כמשמעו ולענין המשנה אם תקפה עליו משנה שלו חבירו מחזירה לו או אם יבזל ולא דקדק את אשר שמע מפי רבו בא חבירו ומעמידו על האמת: ואי לו. ואי לו: (יא) ואם להם. כמשמעו ולענין זכר ונקבה מתחממים זה מזה ומולידים: (יב) ואם יתקפו האחד. ואם באו לסטים עליו לתקפו אם שנים הם יעמדו לנגדו וכ"ט

ר מ ב מן

ידבר בענין אהבת החברה ושטוב לאדם לבקש עזר אמר יש אחד ואין שני לו שהוא בלא אשה ובלא בנים: (ט) באהבת המלך להרבות העמל והחריבות בארצו, יעץ את אנשי ארצו להזדווג איש ואשה שיש להם שני טוב בעמלם, כי ברכת הבית ברובו: (י) כי אפילו אם שניהם יחדו יסולו למשכב, מכל מקום כל אחד מהם יסעד את השני על ערש דוי עד הקימו בתפלה או בהתאזרות יתרה, והחלש יאמר גבור אני ואילו וגו': (יא) ואם להם, זכר ונקבה מתחממים זה מזה ומתענגים ואינם לריכים לקנות להם בגדים רבים לכסותם על משכבם להתחמם בהם, אבל לאחד איך יחס על משכבו בלילות בהתכסותו בשמלתו לעורו לבדה, ולכריך לקנות לו כרים ומלעות להתחמם בהם, ע"כ לא יהיה לו שני טוב בעמלו: (יב) והקוט המשלש, אם יולידו בן כ"ט שיעמדו יחד נגד

ידבר בענין אהבת החברה ושטוב לאדם לבקש עזר אמר יש אחד ואין שני לו שהוא בלא אשה ובלא בנים: (ט) באהבת המלך להרבות העמל והחריבות בארצו, יעץ את אנשי ארצו להזדווג איש ואשה שיש להם שני טוב בעמלם, כי ברכת הבית ברובו: (י) כי אפילו אם שניהם יחדו יסולו למשכב, מכל מקום כל אחד מהם יסעד את השני על ערש דוי עד הקימו בתפלה או בהתאזרות יתרה, והחלש יאמר גבור אני ואילו וגו': (יא) ואם להם, זכר ונקבה מתחממים זה מזה ומתענגים ואינם לריכים לקנות להם בגדים רבים לכסותם על משכבם להתחמם בהם, אבל לאחד איך יחס על משכבו בלילות בהתכסותו בשמלתו לעורו לבדה, ולכריך לקנות לו כרים ומלעות להתחמם בהם, ע"כ לא יהיה לו שני טוב בעמלו: (יב) והקוט המשלש, אם יולידו בן כ"ט שיעמדו יחד נגד

ה ע ר ו ת

(יב) יתקפו, עיין ב"המ. וטעם הכנוי על כל אחד מהשנים, וטעם הפעל מבנין התנאי וק"ל

חרגום אשכנזי

וואלטטהעטיג, צווייא ווער.
דען איהם ווידערשטעהען קעגן.
נען. דרויפאָצע שונר ענדליך
ווירד ניכט לייכט אויפגעלעזט.

(י) בעסער איזט איין דירפ.
טיגער אבער איין וויזער יינג.
לינג, אלס איין קעניג אלט אונר
איין טהאָר, דער עס ניכט פֿער.

מגלת קהלת ר

הַאֲחֵד הַשָּׁנִים יַעֲמְדוּ נֶגְדוֹ וְהַחֹטֵם
הַמְּשַׁלֵּשׁ לֹא בְמַהֲרָה יִנְתַּק׃
(יג) טוֹב יֵלֵד מִסְכֵּן וְחָכֵם מִמֶּלֶךְ
זָקֵן וְכֹסִיל אֲשֶׁר לֹא יֵדַע לְהִזְהַר
עוֹד׃ (יד) כִּי־מִבֵּית הַסּוּרִים יֵצֵא
לְמֶלֶךְ כִּי גַם בְּמַלְכוּתוֹ נֹוֹלֵד רֵשׁ׃

דאײַ
שטעהט זיך וואַרנען צו לאַסען. (יא) שטיעגע יענער אויך אויס דעם געפֿענגניס אויף דען
טהראָן, דיעזער אין זיינער העררליכקייט איזט ניכט מינדער אַרמוזעליג געבאָרען.

באור המלות

(יג) מסכן, חרגום עני מסכן. (יד) הסורים,
שראו חסר ונחה החליף וחסרה גם מהמכתב, וכו' וכו'
בית הסוהר שנותנים שם הסורים.

רש"י
וב"ש אס ג'הס והחוט המשולש לא במהרה ינתק.
ד"א מי שהוא ת"ח ובנו ובן בנו טוב אין
תורה פוסקת מזרעו שנת' לא ימושו מפיד ומפי
זרעך ומפי זרע זרעך. ד"א חוט המשולש.

במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא. בפנים אחרי' נדרש במדרש יש אחד ואין
שני לו חבל אין סדר כל המקראות הללו מתיישב עליהם: (יג) טוב ילד מסכן וחכם. זה ילד
טוב ולמה נקרא ילד שאינו בא באדם עד י"ג שנה: מסכן. שאין האיברים שומעים לו כמו
ליד הרע: חכם. שמשכיל את האדם לדרך טובה: ממלך זקן וכסיל. ילד הרע שהוא שליט
על כל האיברים: זקן. שמעשה שולד הולד הוא גתון צו של' לפתח חטאת רובץ: וכסיל.
שמתעוה בדרך רעה כך נדרש במדרש: אשר לא ידע להזהר עוד. שהרי הזקן ואינו מקבל תוכחה:
(יד) כי מבית הסורים ילא למלך. ממקום הענופה וסרחון כדמתרגמי' ויבא וסרי: כי גם
במלכותו. משמלך באדם נולד הרש המסכן הטוב ממנו ונא מתוך טהרה ולא מתוך ענופה הרחם
כך דרשוהו במדרש. ד"א כי טוב ילד מסכן וגו' כמשמעו. אשר לא ידע להזהר עוד. שגבר
הזקן ברשעו וכסילותו: כי מבית הסורים ילא למלך. כי הילד המסכן סופו שיאמרו עליו ילא למלך
מתוך עונו ומבית אסוריו שהרי ס"מך של הסורי' נקודה רפיוהרי הוא כמו האסורים שכן מלינו ביוסף
שמלך מתוך ויבא בית האסורים. וכן דוד אני לקחתך מן הנוה מאחר הלא: כי גם במלכותו נולד
רש. כי בשר והגון הוא שמלך כי גם במלכותו הוא נהפך ממנהג השררה ומקטין עצמו אלל הזכמים
במדת הרשים. וכן עיר פרא אדם יולד שיהפוך וישתנה לו ממה שהיה בעיר פרא ויעשה אדם: נולד.
נעשה

רמב"מ

נגד הקמים עליהם, וכן אמר המזורר ע"ה נחלים ביד גבור כן בני הנעורים וגו' כי ידברו את
אויבים בשער: (יג) טוב, מסב סניו אל המלוכה והממשלה, כבוד המלך מעבדיו ועמו והללחתו
על כסאו, ואמר טוב איש רך בשנים עני וחכם, ממלך זקן וכסיל אשר לא ישמע לקול המזהירים
אותו, בעבור שהוקן בכסלות הקשה את ערפו ואמן את לבבו כל כך עד שלא יאמין בעבדיו
הנאמנים: (יד) ואף אס המסכן הזה ילא מבית האסורים, אין פניו כלום, כי גם המלך הזקן
היה

הערות

(ווקלזטע ער געוואָלט ענטהון): האחד, הבא לתקוף, או שהוא מוסב על האחד הנזכר מקודם
נגד השנים הטובים ממנו: (יג) טוב ילד וגו', עיין בפ' ונראה לי ההמשך אל הקודם שאף
ע"פ שזכר תוקף החוט המשולש שמהרה לא ינתק, מ"מ לפעמים יהיה לידת הבנים ללא חובלת,
כמו שהוא באמת לא היה יכול למונע לבלי יקח ירבעם אחריו את המלוכה בחוקה מיד רכבעם
צנו: (יד) יצא, מבנין התנאי, וכתרגום רד"ס:

מגלת קהלת ד

תרגום אשכנזי צה

(יב) איך בעאבאטעטעטע דיא מענשן אללע, דיא אונטר דער זאננע וואללען, וויא אללעס אויף דען פאלגענדען יינגלינג הארט. (יג) דאז געגענווער טיגע שיינט דעם פאלקע קיין ענדע נעהמען צו וואללען; איה רע נאכקאממען ווערדען אן דעם נייען פירשטען ווערדערום קיינע לוסט פינדען — זא איזט אללעס אייטעל אונד ווינדויגער געדאנקע.

פינפטער אבשניטט •

(פון ק. ד' פ' י"ז ביז ק. ה' פ' י"ט)
(ח) זיין יא פארזיכטיג, ווען דוא אין דען טעמפעל גאטטעס טריטט

(טו) רִאִיתִי אֶת־כָּל־הַחַיִּים
הַמְהַלְכִים תַּחַת הַשָּׁמַיִם הַיְלֵד
הַשְּׂנִי אֲשֶׁר יַעֲמֵד תַּהֲתוּ: (טז) אֵין
קֵץ לְכָל־הָעַם לְכָל־אֲשֶׁר־הָיָה
לִפְנֵיהֶם גַּם הָאֲחֵרוֹנִים לֹא
יִשְׁמְחוּ־בּוֹ כִּי־גַם־זֶה הִבֵּל וְרַעִיוֹן
רוּחַ:

פ ר ש ה ה

(יז) שְׁמַר רַגְלֶיךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל־
בית יתיר י'

ר ש י

נעשה ולשון הוה הוא: (טו) ראיתי את כל החיים וגו'. מלאתי במדרש הספר הזה זה דור המבול שני בהם מכל החי: עם הילד השני. אשר יתקיים תחת אותו הדור שהם נח ובניו: (טז) אין קץ לכל העם. פנים ורבים היו יותר מדאי כמו שני זרעם נכון לפניהם אשה מתעברת ויולדת לג' ימים ישלחו כלאן עויליהם: לכל אשר היו לפניהם. אין קץ לכל הטוב שהיה לפניהם והכל אבד וברגע שאלו יתחו: גם האחרונים. דור הפלגה: לא ישמחו. גם הם בטוב הניתן בידם: כי גם זה. סופו של הכל ורעיון רוח כאשר אדם מהלך אחר יתרו: (יז) שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים. היאך תלך אם תביא תודה ונדבת שלמים הוא הטוב ושמור עלמך

ר מ ב " מ ן

היה רש ביום הולדו: (טו) יתכן שהיו בני ישראל מתלוננים על שלמה בדברים ותרעומות והיו מרוממים את ירבעם שהיה גדול בעיני העם, כנראה מחוך משמעות הכתוב (מלכים י' י"ח) והמלך ידע את אשר הם מלינים בחדרי משכנם, והוא כמשיב על דבריהם, ואמר ראיתי את כל החיים הולכים אחרי הילד השני שיקום תחת המלך, וכלו עיניהם מיחל עת יקום על כסא המלוכה. וקראו הילד השני, אם לפי פשוטו בעבור שיבא תחת המלך, ואם שרמו על ירבעם כאשר אמרנו, ואחרי שרבעם בן המלך וראוי למלוכה יותר ממנו, הנה יהיה רחבעם הראשון: (טז) אין קץ, כלומר אמנם ידעתי שכן דרך העם מאז ועד עתה שימאסו את אשר הוא לפניהם, ירבו חדשים לבקרים, כי הם אוהבים התמורה והחלוף, יארכו להם הימים, ויהיו בעיניהם כאלו אין קץ ותכלה לכל אשר הי' לפנייהם כי קלה צו נפשם, ואולם ידעתי שגם האחרונים אשר יקומו אחריהם לא ישמחו במלך החדש, ויבחרו להם חדשים, כי גם זה הכל ורעיון רוח, אין בכבוד העם ושבתם הללחה נכונה, כי אם הכל ורעות רוח:

(יז) שמר, יתחיל להורות את המעשה הנרצה אשר על ידו נגיע אל האושר האמתי והטוב הנכון, ותחלת דברו בעבודת האלהים, שיהיה מורא שמים עליך תמיד, כראוי לילוד אשה ההולך

ה ע ר ו ת

(טו) הילד, ידוע שמלת ילד נוסל גם על הנער שרם היותו לאיש, כמו שאמר ויועץ את הילדים (מ"א י"ב), ויש שהוא מלא רוח דעת ותבונה:

תרגום אשכנזי

טריטסט. זיך נעהערן אום אויפצומערקען איזט בעססער, אלס ווען אונזיססענדע זינדער אפפער ברינגען: זיא זינדיגען, ווייל זיא אונזיססענד זינד. (ג) זייא ניכט פארשנעלל מיט דעם טונדע, אונד געסע דיין הערץ ניכט אין אייטעלן וואר. טען פאר גאטט אויס. גאטט איזט ערהאבען אים היממעל, דוא בזט אויף געדריגער ער דע, לאס דעסוועגען דיינעם געבעטס וועניג זיין. (ג) זאוייא דער טרוים אויס אונגערייט: טען פארשטעללונגען, זא בעי שטעהט דאז געבעט דער טהא: רען אויס פיעלען אונצוזאמי מענהאנגענדען ווערטערן. (ד) האסט רוא געליעברע דיי.

מגלת קהלת ד
בית האלהים וקרוב לשמע
מתת הכסילים זבח כי אינם
יודעים לעשות רע:

ה (א) אל תבהל על פיך ולבך
אל ימהר להוציא דבר לפני
האלהים כי האלהים בשמים
ואתה על הארץ על כן יהיו
דבריך מעטים: (ב) כי בא החלום
ברב ענין וקול כסיל ברב דברים:
(ג) כאשר תדר נדר לאלהים
אל תאחר לשלמו כי אין חסין

בכסילים
נעם גאטטע געטהאן, זא זיימע ניכט זיא צו ערפיללען, דען ער האט קיין וואהלגעפאללען אן טהא

ר ש י

באור הטלות

עלמך שלא תלטך בהבאת חטאות ואשמות: וקרוב. הוי לשמוע דברי הק"נה והוא טוב וקרוב להק"נה: מתת הכסילים זבח. שיחטא ויניח קרבן: כי אינם יודעים לעשות רע. לעלמו: ענינו הקורבה לשמוע טובה מנתינת הזבח.

ה (א) להוציא דבר לפני האלהים. לדבר קשה כלפי מעלה: כי הוא בשמים ואתה על הארץ. ואפילו חלש מלמעלה וגבור מלמטה אימת חלש על הגבור וכל שכן גבור למעלה וחלש למטה: (ב) כי בא החלום ברוב ענין. כי דרך החלום לבא ברוב הרהורים שאדם מעיין ומהרהר ביום ודרך קול כסיל לבא ברוב דברים כי בהרבותו דברים מוליא קול של כסילות מסויו כי לא יחדל ששע לכך אני אומר יהיו דבריך מעטים: (ג) אין חסין בכסילים. אין

ר מ ב מן

ההולך להתפלל לפני מ"ה הקב"ה, ודע שהקורבה לשמוע דבר האלהים טובה ונבחרת מאשר יחטא הכסיל ויניח זבח, כי שמוע מזבח טוב, כאשר האריכו הנביאים להוכיח את ישראל על זה הענין. כי אינם יודעים, הנה הוא נותן טעם לדבריו על שנה את החוטא כסיל, יאמר וודאי החוטא הוא סכל, ואינו יודע, לפיכך הוא עושה רע, ואלו ידע בין טוב לרע היה בחר בטוב, ואמרו רז"ל אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, ומעתה ראוי לקרותו כסיל: (א) אל תבהל, הוסיף להזהיר את העובד ומתפלל, שאל יתפלל בנהלה ומהירות, כי אם בכוונה הלב, כי האלהים עליך רואה אותך ושומע את דבריך, והוא בשמים נגבהי מרום הגבוהים, ואתה על הארץ, אין למטה ממך על כן לא תרבה דברי' בלא כוונה הלב כן תסתכן: (ב) כי בא, כתרגומו היכמא דחתי חלמא על הרהורי לבא בסגיאנות גוונין, כמו החלום הטבעי המזכר מעניינים רבים ומחשבות שונות בלי סדר וכוונה, כן קול הכסיל ברוב דברים ילאו מסויו בקיי"והזמן בלי חבור וכוונה ותכלית: (ג) כמו שנויחך להשמר בדברים בבית האלהים, כן אתה חייב

מגלת קהלת ה

תרגום אשכנזי צו

מחאָרען. וואָס דואַ אַנגעלאָבט
האַסט, ערפֿיללע. (ה) לע=
בער טהווע קיין געליעבדע, אַלס
דאַס דואַ אַנגעלאָבסט אונד
ניכט ערפֿיללסט. (ו) גיב אַכט
דאַס דיין אייגענער מונד דיך
ניכט עלענד מאַכע; זאַגע הער=
נאָך ניכט צום באַטן; איך האַבע
מיך איבעראַיילט. וואַרום זאָלל
גאַטט איבער דיין גערעדע ציר,
נען, אונד דייער הענדע ווערק
צערשטערען? (ז) בייא אַללען
דיינען טריימערייען אונד וואַר=
טען, פֿערלעטצע דיא עהר=
פֿורכט געגען גאַטט ניכט.

בְּכִסְיִים אֵת אֲשֶׁר-תִּדְרֹשׁ שְׁלֹם;
(ד) טוֹב אֲשֶׁר לֹא-תִדְרֹשׁ מִשְׁתַּדּוֹר
וְלֹא תִשְׁלֹם: (ה) אֶל-תִּתֵּן אֶת-
פִּיךָ לְחַטִּיא אֶת-בְּשָׂרְךָ וְאֶל-
תֹּאמַר לְפָנַי הַמְּלֹאךְ כִּי שִׁגְגָה
הִיא לְמָה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל-
קוֹלְךָ וְחַבַּל אֶת-מַעֲשֵׂה יְדִיךָ:
(ו) כִּי בָרַב חֲלוּמוֹת וְהַבְּלִים
וּדְבָרִים הַרְבֵּה כִּי אֶת-הָאֱלֹהִים
יִרְא: (ז) אִם-עֲשָׂקְרֶשׁ וְגוֹל מִשְׁפָּט

וצדק

(ח) ווען דוא אין איינעם שטאַאטע אונטערדריקקונג דעם אַרמען, אונד פֿערלעטצונג דעם
באור הטלות ר ש"ו רעכטס

ה (ז) וגול, סמוך, והגבר כמוהו כדן בעלי. אין חפץ לפני הקדוש ברוך הוא נכשעים הנודרים
ואינם משלמים: (ה) אל תתן את פיך. בנדר:
לחטוא את בשרך. שפסקוד העון על בניך: ואל תאמר לפני המלאך. שלית הבא לתבועך לדקה
שפסקת ברבים: כי שגגה היא. בשגגה פסקתיה כסבור הייתי שיהיה יכולת בידי ליתן: וחבל
את מעשה ידיך. מלות שהיו בידך שעשית כבר אבדתם כן נדרש במדרש: על קולך. בשביל קולך:
(ו) כי ברוב חלומות וגו'. אשר כל מה שיאמרו לך חלומות ונבואי הבל ודברים הרבה לפרוש
מאת המקום: כי את האלהים ירא. הרי כי משמש בלשון אלה אל תשמע אל החלומות
אלא את האלהים ירא: (ז) אם עשק רש וגול משפט ולדק וגו'. אם תראה במדינה שהם עושקים
את

ר מ ב" מן

חייב להזהר בכל מקום וכל עת שתזכור את שמו, ואם תדור לו נדר, שמור את מולך שפתיך
כי אין חפץ בכסילים המלכפסים ומהגים ולנס כל עמם: (ד) וחולס דע שאין המניעה מלגדור
חטא כמ"ש וכי תחזל לגדור לא יהיה כך חטא: (ה) למה יהיה פיך מוליד חטא ורע בעלמך,
אם לא תעשה את אשר דברת בפיו: ואל תאמר לפני המלאך ושלית הבא לתבוע לדקה שפסקת
ברבים, כי שגגה היא הנדר שנדרת. ויש לפרש לחטוא את בשרך כמו לענות נפש, למה יקבוף
האלהים על מולך שפתיך והשחית את מעשה ידיך: (ו) כי ברוב, יראה בכל החלומות והרהורים
והנבליים ודברים הרבה אשר יעלו על מחשבתך, אך את האלהים ירא, ותמיד תהיה יראתו על
פניך, אז תכלל מהנוק: (ז) אם עושק רש, ידבר על המתרעמים נגד הממשלה וההנהגה
המדינית

ה ע רות

ה (ו) כי ברוב חלומות וגו', נראה לי הטעם שאמר אל תבהל על פיך להוביא
דברים רבים בתהלות ותשבחות, כי ביותר שיהיה חלומות
והנבליים בענין מה, יותר נלכדים דברים הרבה ליסות ולקיימו, אבל ענין קדוש וקיים כשם ה'
אלהינו אינו כריך לכל זה, והוא ג"כ אינו מבקש ממך כי אם ליראה אותו, וראוי לתרגמו
כל"א (יע ועהר טריימערייען אונד אייטעלוקייטען, יע ועהר ווֹרטע; גַאָטט ברויכסט דוא נור
לו פירכטען): (ז) אם עושק רש וגו', נראה טעם ההמשך, שכמו שאין מן הראוי להרבות

תרגום אשכנזי

מגלת קהלת ה

וְצִדְקַתְרָאָה בַּמְדִּינָה אֶל־תַּחְמָה
עַל־הַחֶפֶץ כִּי גְבוּהַ מְעַר גְּבוּהַ
שֹׁמֵר וּגְבוּהִים עֲלֵיהֶם: (ח) וַיִּתְרוֹן
אֶרֶץ בְּכָל הָאֶמְלָךְ לְשֹׁדֵה נַעֲבָד:

רעמטס אונד דער גערעכטיג.
קייט בעמערקסט, זא וואונדע,
רע דיק דיא ערשיינונג ניכט.
איבער יעדעם האהען איוט
איין העהערער וועכטער, אונד
איבער דיעזען זינד נאך העהע:
רעגעזעטצט. (ט) דער פֿאַר־

צוג איינעם לאַנדעס צייגט זיך נור אים גאַנצען. אויך איין אַקקער קעניג ווירד פֿאַן אַג
דערן

ר ש י

את הרשים וגוילים את המשפט ואת הדיק: אל תתמה. על חפזו של מקום כשיביא עליהם
רעה: כי גבוה מעל גבוה שומר. ורואה את מעשיהם וגבוהים יש עליהם העושים שליחותו של
מקום וידם תקיפה ליפרע מהם: וגזל משפט. גזל של משפט לפי שהוא דבוק הוא נקוד גזל
כח קטן שאם לא היה דבוק היה נקוד גזל קמץ. ענין אזה אס תראה שהם עושקי רשים וגוילי
משפט ורואה אתה לדיק בא לעיר שהקב"ה משפיע להם טובה ואינו נפרע מהם אל תתמה על
חפזו של מקום כי כן דרכו להאריך אפו: כי גבוה מעל גבוה שומר. ממתין עד שתמלא סאתם:
וגבוהים. יש לו עליהם ליפרע מהם כבא עת פקודתם כמו לא תשמוע על תשאתי. שומר
אמונים. שמר את הדבר: (ח) ויתרון ארץ בכל היא. ויתרון של יושבי הארץ שהם מתגאים
ומכעיסים למקום: בכל היא. בכל דבר הוא עושה שליחותו ליפרע ואפילו ע"י יתושין בדרך שעה
לטיטוס: מלך לשדה נעבד. הקב"ה נעשה פועל לזיון ליתבע עלגבוה ממחריבה ולשלם שנים
לבויה

ר מ ב מן

המדינות אשר זכרם למעלה, אס תראה במדינה לשעמים שהם עושקים את העני וגוילים את
בעל המשפט והדיק, אל תתמה ותשתומם על המראה הזה, או אל תתמה על המלך החפז בזה
לדעתך, שאל"כ לא יסקוט באשר יש לאל ידו למחות, אל תאשים את המלך, כי יש במדינה גבוה
מעל גבוה שומר וכל שהוא במדרגה למעלה לא ישגיח כי אס על המדרגה הקרובה אליו למטה, וכן
ממנו והלאה. וגבוהים עליהם, כלומר שהגבוהים כלם לא ישגיחו כי אס על האנשים אשר
עליהם הוקמו, הקרובים למדרגתם ומעלתם, כי כן דרך ההנהגה הנכונה, שתהיה לכל אחד
ואחד משמרתו המיוחדת לו, ואי אפשר להיותר גבוה שהוא המלך, שיסגיח על כל אשר נעשה
תחת ממלתו כפרט, כי אס ישמוך על משה, והמשה על השרים, והשרים על סקידים,
וכן מהם והלאה, כי ההשגחה על כל הפרטים היא לה' לבדו אשר לא ייעף ולא ייגע והיא נמנעת
בזיק האדם וא"כ אל תתפלא אס לא תהיה ההנהגה על כל היותר טוב בכל פרט ופרט,
ומנוקה מכל חסרון בכל חלקיה: (ח) ויתרון ב', אחרי אשר הקדים בהתנלות המלך והשרים
בהנהגת המדינה, אס לא תהיה שלימה ומסודרת בכל פרטיה, הוסיף ואמר אס תרלה לידע
מעלת ההנהגה ויתרון מדינה ממדינה אל תשגיח בפרטיה, כי יתרון ארץ בכל היא, בכללות
ההנהגה וסדורה ימלא היתרון, לא בפרטים, כי אי אפשר שיהיו הפרטים כלם בתכלית השלמות
כידוע

ה ע ר ו ת

דברים נגד ה', כן אינו מן הראוי גם להרבותם נגד המלך, אף אס עושק וגו', ועיין בס'י:
כי גבוה מעל גבוה, בלי הספק גבוה הראשון יש גם לפרט המאמר בזה האופן, אל תתמה על
החפז והלחצת מדינה אס לשעמים תראה מה שידמה לך עושק רש וגזל משפט, כי גבוה מעל
גבוה, הוא האס יתעלה, שומר שלא יעשה כלום כי אס כפי הראוי לטובת הכלל. וגבוהים,
כלומר הרודים בעם אשר בידם הכח והממשלה, גם עליהם שומר מבלי אשר לא יעשו כי אס
הגזר מאתו יתברך, ואס שלפעמים ינוק הפרטי, הנה יתרון ארץ הוא בהכלל, ואי אפשר
למדינות בלי מדרגות אונות כי גם מלך לשדה נעבד ככפירות. ובענין וגבוהים עליהם עוב רד"פ
את

מגלת קהלת ה

תרגום אשכנזי צו

(ט) אהב כסף לא ישבע כסף ומי
אהב בהמון לא תבואה גם זה
היבל: (י) ברבות הטובה רבו
אוכליה ומה בשרון לבעליה כי

(י) ווער דאז זילבער ליעבט
ווירד וואהרליך פאן דעם
זילבער ניכט געזעטטיגט,
ווער געפאלגע ליעבט, האט
דאפאן קיינען פארטהייל.
אויך דאז איזט אייטעל.
(יא) בייא דעם צופלום דער

גליקסגיטער פערמעהרען זיך דיא פערזעהרער; דער בעזיטצער האט קיינען ווייטערן
גוט=

כאור המלות

ר ש י

(י) רבו ענר מסקל ושראו רכב.
לבוניה: (ט) אוהב כסף לא ישבע כסף. אוהב
מנות לא ישבע מהם: ומי אוהב בהמון.
מלות רבות: לא תבואה. ואין באחד מהם מלוא מסוימת ונכרת כגון בנין בית המקדש ובית
הכנסת וספר תורה נאה גם זה הכל. כך נדרשים שני מקראות הללו במדרש ושוד פנים אחרים
הגונים אך זה הקדמתי לפי שהוא מענין וגבוהים עליהם שסמך הכתוב יחד. ד"א ויתרון ארץ
בכל היא. שבר עבודת האדמה חשוב הוא על הכל שאפילו הוא מלך לריך הוא להיות נעבד
לשדה אם עשתה הארץ פירות יש לו מה יאכל ואם לאו מת ברעב: אוהב כסף לא ישבע כסף.
לא יאכל כסף: מי אוהב בהמון. בממון: לא תבואה. שאינו אוסף לו פירות גם זה הכל.
ד"א ויתרון ארץ בכל היא. שברן של ישראל בכל דברי תורה הוא בין במקרא בין במשנה ובין
בגמרא. מלך לשדה נעבד. מלך במקרא ובמשנה עודנו לריך להיות נעבד לבעל גמרא שהוא
מסדר לפניו הוראות איסור והיתר טומאה וטהרה ודינין: אוהב כסף. אוהב תורה אינו שבע
בה: והאוהב בהמון. תורה: לא תבואה. שיש לו מקרא משנה ואין לו גמרא מה הנאה יש לו כל אלה
בויקרא רבה: (י) ברבות הטובה. כשישראל מעיבין מעשיהם: רבו אוכליה. מתן שבר המלות:
ומה כשרון לבעליה. להקב"ה בכל הטבת מעשיהם: כי אם ראות עיניו. שרואה שהם כפופים
לו ונחת רוח לפניו שאמר ונעשה רטונו. וכן לענין הקרבנות: ברבות הטובה רבו אוכליה.
שמביאים נדבות הרבה רבו הכהני אוכליה: ומה כשרון לבעליה. לפני הקב"ה: כי אם ראות עיניו.

ר מ ב מ

כידוע לכל משכיל. ואמר מלך לשדה נעבד, כלומר וודאי שאי אפשר להמלך לעשות את כל מעשי
ההנהגה לבדו מבלי עזר משריו ועבדיו, ולכן יכערך להוסיב גבוה מעל גבוה שומר, הלא מלך
לשדה, מי שלא ימלך כי אם על שדה תבואות, יהיה נעבד מאחרים עושי רטונו, ואי אפשר
לו מבלעדי פועלים אחרים זולתו, ומכ"ש המלך האדיר, המושל על מדינות גדולות ועם רב,
וודאי שאי אפשר לו שתהיינה עיניו מושטטות בכל, כאשר יעץ יתרו את משה נביל תבול
וגו'. ומלאנו מלך עם למ"ד, מלך למואב, במקום מלך מואב, וכן מלך לשדה כמו מלך שדה.
ואל תחמה שיפוט שם מלך על בעל שדה, שכן מלאנו בארונה שקראו הכתוב מלך, ועוד שכן
היה בימים הקדמונים שיקרא האיש האורר על עבודת השדה בשם מלך שדה, והי' בידי שצט
כתבנית שצט מלוכה, כנזכר בשירי המשוררים הקדמונים: (ט) אוהב כסף, ידבר בקנות אהבת
הממון והגדולה, ויאמר מי שהוא אוהב כסף לא יאכל הכסף ולא ישבע ממנו, ומי שאוהב להיות
בהמון עבדים ושקחות אשר ישרתוהו, הוא אוהב דבר שלא יעשה פרי, והוא לא תבואה, כל מה
שירויח האדם וישתכר מעבודתו יקרא תבואה (איינקניפטע), לא יהי' לא שבר ולא תבואה מההמון
הזה, וגם זאת מחשבת הכל. כאשר מסיים: (י) אם תתרכה הטובה והברכה לאיש האוהב
בהמון

ה ע ר ו ת

את דרך המפרש כנראה מתרגומו: (ט) אוהב כסף וגו', נראה טעם ההמשך אל הקודם שאמר
שזכר יתרון ארץ בכל אם מלך לשדה נעבד, כי רבוי השדות והתבואות זהו עשירות האמתית
במדינה, יאמר כי רבוי הכסף והדומה מה שיקרא ג"כ בשם עשירות, באמת אינו העשירות
האמתית, וכדמבאר: בהמון, כענין המון חוגג (תהלים מ"ב):

נוטצען אלס דאז אייסערליכע
 אנועהען זיינעס וואָהלשטאַנ-
 דעס. (יג) דער שלאָף דעם
 אַרבייטערס איזט זיס, ער מאַג
 ווענג אָדער פֿיעל געניסען;
 אינדעם דער איבערפֿלוס דעם
 רייכען קיינען שלאָף פֿערנעגן,
 נעט. (יג) נאָך וואָה אײַן גרע-
 סער איבעל אונטער דער זאַג-
 נער, דאָזיאַ מענשען בעפֿעללט,
 רייכטוים אויפֿגעשפּאַרט צו
 זיינעם בעוויטצערס אונגליק.
 (יד) דער רייכטוים גינג
 פֿערלאָהרען דורך איינעם רובֿ-
 לאַוען פֿערמיטטלונג, אונד
 דער ערצייגטע זאָהן בעהיעלט
 ניכטס אויבײַ. (טו) נון קעהרט

אִם־רֵאִיתָ עֵינָיו: (יא) מְתוּקָה שְׁנַת
 הָעֵבֶד אִם־מַעֵט וְאִם־הֶרְבֵּה
 יֹאכַל וְהַשְּׁבַע לַעֲשִׂיר אֵינְנוּ מְנִיחַ
 לוֹ לִישׁוֹן: (יב) יֵשׁ רְעָה חוֹלָה
 רֵאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עֹשֶׂה שְׂמֹר
 לְבַעְלָיו לְרַעְתּוֹ: (יג) וְאֵבֶד הָעֹשֶׂה
 הַהוּא בְּעֵינָיו רַע וְהוֹלִיד בֶּן וְאֵין
 בְּיָדוֹ מְאוּמָה: (יד) כְּאֲשֶׁר יֵצֵא
 מִכֶּטֶן אִמּוֹ עָרוֹם יָשׁוּב לְלֶכֶת
 כְּשֶׁבֵא וּמְאוּמָה לֹא־יֵשֵׂא בְּעַמְלּוֹ

ראות קרי שילך
 ער נאקט אונד בלאָס, וויאער אויס מוטטערלייב הערפֿאַרנעגאָנגען, דאַרזן וואָ ער הער-
 געקאַממען איזט, אונד גימטט פֿיר אַללע זיינע אַרבייט ניכטס אלס צייגנים אין זיינען
 הענט

ר ש י

באור המלות

שאַמל ונעשה רכּומו: (יא) מתוקה שנת העובד.
 עובד האדמה יאן וערבה שנתו עליו בין שהוא
 אוכל מעט ובין שהוא אוכל הרבה כי ככה הורגל
 בכך: והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון.
 ושיב נכסים של עשיר בעל פרקמטיאות הרבה אינו מניח לו לישון כל הלילה מהרהר בהן.
 ד"א מתוקה שנת העובד. את האלהים אם מעט ימישניו ואם הרבה ימי שניו יאלל שכרו המועט
 והמרובה משה פורנס את ישראל מ' שלה ושמאל הנביא פורנס עשר שנים ושקלו הכתוב זה כזה שני
 משה ואהרן ככהנו ושמאל בקורא' שמו וגו' כך נדרש בתנחומא: והשבע לעשיר. בעל שמועות:
 אינו מניח לו לישון. בקבר שאמר דובב שפתי ישנים כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מסין שפתותיו
 דובבות בקבר: (יב) עושה שמור לבעליו לרעתו. בעשור של קרח שעל ידי כן נתגאה וירד לשאול:
 (יג) ואין בידו מאומה. אף זכות אבות: (יד) ומאומה לא ישא בעמלו. כשימות לא ישא בידו
 שום זכות לדקה שעה מממונו בחייו כל עומת שבה אוחז הממון כן ילך:

(טו) וחליו

ר מ ב מ נ

בהמון כן ירבה לקנות עבדים ואפחות ובני בית, וירבו אובליה, ולו אין יתרון כי אם ראות
 עין, כי אחרי שהטובה שלו ויאכלנה רבים, הנה אין טוב לו בטובה, כי אם מה שעיניו רואות,
 ויתכן לכרז ראות עין כמו למה תתראו לאנשים לבער ולא לרוץ, ועיניו כמו הנגע עמד בעיניו:
 (יא) מתוקה. הנה טוב ממנו העובד אשר כל היום ישמול, ובהיותו עיף ויגע ישכב וירדם,
 ושתו ערבה עליו, ואולם העשיר לא יוכל לישן, כי השבע ורוב הטובה לא יניח לו לשקוט:
 (יב) יש רעה חולה וגו', שהעושר לפעמים מלבד שאינו מניח לו לישן עוד הוא שמור לו לרעתו:
 (יג) שאיבד ע"י עיניו איש רע מעללים שודד ליל או גולן אשר יכהו נפש ומת על עשרו, עד
 שאפילו הבן שיליד לא יהיה בידו מאומה מעושר אביו: (יד) והאב ימול ערום לשאול כשבה מכתן
 אמו, כי גם דלים לא חנן בעשור שישא הזכות הוא לשאחית נפשו בגולם הבא אחרי המות:
 ויג

מגלת קהלת ה

תרגום אשכנזי צח

שִׁילֵךְ בִּידוֹ: (טו) וְגַם־זֶה רָעָה
 חוֹרָה כָּל־עַמַּת שְׁבַת בֶּן יֵלֶךְ
 וּמֵה־יִתְרוֹן לוֹ שִׁיעַמַל לְרוּחַ:
 (טז) גַּם כָּל־יָמָיו בַּחֶשֶׁךְ יֹאכַל
 וּבָעַם הָרַבָּה וְחִלְיוֹ וְקִצְף: (יז) הִנֵּה
 אֲשֶׁר־רָאִיתִי אֲנִי טוֹב אֲשֶׁר־יִפֶּה
 לֶאֱכֹל וְלִשְׁתוֹת וְלִרְאוֹת טוֹבָה
 בְּכָל־עַמְלוֹ וְשִׁיעַמַל תַּחַת־
 הַשָּׁמַשׁ מִסֶּפֶר יָמֵי־חַיָּו אֲשֶׁר־
 נָתַן־לוֹ הָאֱלֹהִים כִּי־הוּא חֵלְקוֹ:
 (יח) גַּם כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ
 הָאֱלֹהִים עֵשֶׂר וּנְכָסִים וְהַשְּׁלִיטוֹ

הענדען מיט. (טו) אויך דיעס
 איזט שאן איין קרענקענדעס
 איבעל, זא אכצונעהען וויא
 מאן געקאממען איזט. וואס
 האט דער מענש פֿיר פֿאַר.
 טהייל דאָסאָן, דאָס ער זא
 אין דען ווינד געארבייטעט?
 (יז) זיין גאַנצעס לעבען הינט
 דורך פֿעררייטעטע ער זיין
 מאהל אים פֿינסטערן, זעהר
 צאָרנמיטהיג, קרענקעלנד אונד
 אויפֿפֿאַהרענד. (יח) פֿירוואַהר!
 זא ווייט איך איינזעהען, איזט
 עס זא גוט אלס אונגענעהם,
 דאָס דער מענש עסטע, טריני
 קע אונד פֿריידע געניסע אן
 אללער זיינער אַרבייט אונטער
 דער זאָנע, דיא קורצע דויער
 דער לעבענסטאָגע, דיא איהם
 גאָטט צוטהיילט. דיעס איזט
 זיינע בעשטימונג. (יט) אַל־

לאכל

זא יעדער מענש, דעם גאָטט רייכטדימער אונד גיטער געגעבען, אונד צוגלייך דיא

הערר־

ר ש י

באור המלות

(טו) וחליו. כמו וחליו והיו יחירה כמו וי"ו
 של חיתו יער: (יז) לאכול ולשתות ולראות
 טובה. לעסוק בתורה שהיא לקח טוב ואל
 יקנץ הון רב אלא בחלק הניתן לו ישמח כי
 הוא חלקו: (יח) והשליטו לאכול ממנו. בחייו:
 ולשאת

(טו) זהו כחולס היצאטון נקבה. כלעמח, כי
 לא תבא עמח בלי למיד כמו למען אלא תחבר ממנה
 למיד והיה רחוי להיות מלה אחת ונפרדו כמו
 סוכה מן הנדבקים שנפרדו. (טז) וכעס, חליו
 קמץ וחליו פתח, והוא פועל עכתי.

מענה

ר מ ב מן

(טו) וגם זו רעה חולה, אף אם לא יאבד ויכלה העושר בענין רע, הנה אם אין לו צן, כל עמח
 וגו': (טז) מלאתי באנשים אשר כל ימיו בחשך יאכל, כי היה עקר סעודתם בערב, והמתענגים
 יאכלו בחברת מרעים בנרות ואבוקות דולקות, והכילי הזה בחשך יאכל לבדו, והוא מלא פחד
 ורזנה ומורד הלב, וכעס הרבה וחליו וקצף, ידוע בנסיון שהכועס הרבה בה לידי חולי, ושהאיש
 החולה נוח לכעוס מן הבריא, וע"כ אמר מלאתי באנשים מי שהוא כועס הרבה, וגם ראיתי את
 חליו הנמשך לו מזה ואת הקצף שהוא מדרגה יתרה מהכעס הנמשך לו מהחולי: (יז) הנה אשר
 ראיתי אני הוא האמת, והוא שהטוב אשר יפה, כלומר שאם יהיה בעושר ונכסים טובה הראויה
 לאדם, אינה כי אם לאכול ולשתות ולראות טוב באחרים מכל עמלו אשר יעמל תחת השמש,
 כלומר ישמח הוא בעלמו וישמח אחרים, כי הוא חלקו, לא לזכור הון ולאסוף ממון, שיאבד
 בענין רע, או שיעזוב לבאים אחריו, כי אין בזה טובה וכוונה לאדם, ואולם אם נתן לו האלהים
 עושר ונכסים ונתן לו כח וממשלה לאכול ממנו ולשאת את חלקו שהוא להטיב לאחרים ולראות
 טוב אשר עליו נאמר בספוק הקודם כי הוא חלקו לע"ה בחיים ולשמח בעמלו שמחת עולם,
 זה ודאי מתח האלהים היא, כי בלתי הממשלה והשלטון לשמח בעשרו ולעשות טוב על ידו,

הנה

(ה) גם שמש לא ראה ולא ידע
 נחת לזה מזה: (ו) ואלו היה אלק
 שנים פעמים ומובה לא ראה
 הלא אל מקום אחד הכל הוקד:
 (ז) כל עמל האדם לפיהו וגם
 הנפש לא תמלא: (ח) כי מה
 יותר לחכם מן הכסיל מה לעני
 יודע

דעקען! (ה) פרייליך זעה זוא
 קיינע זאגנע, אבער זיא קאנג
 טע זיא אויך ניכט. דיא גליק
 זעליגקייט דיעוער (פעהלגע
 בזהט) איזט גרעסער אלס יע
 נעם (ביצונען). (ו) אונד ווען
 דיעוער אויך טויזענד יאהר
 צויעפאך לעכטע, ער גענאם
 יא דאן גוטע ניכט, אונד ענד
 ליד וואנדעלט אללעס נאך אוי
 נעם ארט. (ז) דער צוועק אל
 לער מענשענארבייט איזט יא
 זינליכער גענום, אונד זעלבסט

דיעועם מאנגעם זעעלע בליעב נאך אונבערדעריגט. (ח) וואס איזט אויך דער פארצוג דעם
 וויזען פאך דעם טהארען? — וואס הילפט עם דעם איינויכטספאללען בעטטלער —
 ווען

באור המלוח

ר ש י

(ו) חמלא, באשר תשיג הנפש את כל השלה ומחויב,
 יחמר עליה שתמלא כמו תמלאמו נפשי. (ח) לעני
 יודע, מועמד בטעם זיק, ויהיה ח"כ יודע מותר
 לעני, הכונה לעני החכם.
 שחקיק
 הזה והנה זה לא נהנה בחייו: וגם הנפש לא תמלא. בתמיה כלומר זה אפילו תאוותו
 לא מלאה בהנאה מועטה כמו תמלאמו נפשי לשון השגת תאוה ואחרי שכן הוא מה יותר לו
 בחמתו משאם היה כסיל: (ח) מה לעני. חסרון מן העשיר שאין לו קורת רוח גם הוא יודע
 להלך בארץ אלל החיים. ד"א וגם הנפש לא תמלא לעולם הנא שהרי לא עשה מעשים טובים
 בחייו

ר מ ב מ

שלא הרגיש מחומה, ובחשך ילך, ולא ראה טובה ולא התאוה אליה, ובחשך שמו יבוסה, ולא
 יאחר לו שם חבר בארץ: (ח) וגם בזה טוב ממנו הנפל שלא ראה ולא ידע שמש ההלכה להתאוות
 אליה, זה כל עתו התאוה אל הלמה גדולה משלו, ולא השיגה ואין נחת, ותקומו מפס נפש
 ומחלת לב, נחת לזה הנפל יותר מאשר לאיש ההוא העשיר ולא יסלוב בעשרו: (ו) אל מקום
 אחד, זה הקבר: (ז) כל עמל האדם לפיהו, בשביל פיו שיהנה ויאכל, זה לא נהנה בחייו,
 וגם הנפש לא תשיג את תאוותיה, כי רבות הן לאין קץ: (ח) כי, התרעומת אשר ידבר המתרעם
 לאמור מה יותר, אף אם אומר שיש יתרון מה לחכם מן הכסיל, זה הוא דוקא אם שניהם שוים
 בטובת הע"ה, אבל מה יעשה העני היודע, אשר אסף ידיעות רבות ונבכדות, והוא עני ורע,
 מה לו להלך נגד החיים שלא לבקש כי אם הדברים המתנגדים לחיי האדם, שלא לשמוח ולא
 להצטע

ה ע ר ו ת

(ו) וגם הנפש לא תמלא, לדעת המתרגם יהיה טעם וגם ואפילו (אונד זעלבסט) דהיינו לא
 די שזה האדם שזכר לא עמל לפיהו, כלומר שלא נהנה הניה גמורה אלא אפילו באסיפתו לא
 ראה טובה, כי לא תמלא נפשו מתאוותיו ואינו אומר די ביום פניו: (ח) כי מה יותר לחכם
 וגו', לדעת המפרש יתורגם כל"א (רען וואס אויך דער פארלוג דעם וויזען פאך דעם טהארען זי"א):
 עם

מגלת קהלת ו

יודע להלך נגד החיים: (ט) טוב
מראה עינים מהלך נפש גם-
זה הכל ורעות רוח: (י) מה-
שהיה כבר נקרא שמו ונודע
אשר הוא אדם ולא יוכל לדין
עם שהתקיף ממנו: (יא) כי יש-
דברים הרבה מרבים הכל מה-
יותר לאדם: (יב) כי מי יודע מה-
טוב לאדם בחיים מספר ימי-

ומיר ה'

ח"י

תרגום אשכנזי ק

זען ער שטעטס דעם לעבען
ענטגעגען קעמפפֿען מוס?
(ט) בעסער איזט, וואס מאן
פֿאר אויגען האט אלס גייסטעס
גריבעלייען: אלליין אויך דיעס
איזט אייטעלקייט אונד ווינדט
גער געדאנקע. (י) דען דער-
יעניגע, דער ענטשטעהט, דעס
שיקוצל אינט פֿארהער בע-
שטימט; עס שטעהט פֿעסט,
וואס ער זיין זאלל דער מענטש;
אונד ניעמאנד קאן ריכטען מיט
אינעם, דער מעכטיגעראיזט
אלס ער. (יא) גאר פֿיעל דינט
גע פֿערמעהרען אויך גור דיא
אייטעלקייט, זיא האבען קיינען פֿארטהייל פֿיר דען מענטשען. (יב) ווער ווייס דען אויך, וואס
דעם ערדענזאָהן ערשפריעסליך איזט אים לעבען? זעטצט ער זיך אין דען וועניגען טאגען
זיי

באור המלות

ר ש י

בחיו: (ט) טוב מראה עינים מהלך נפש. טוב
היה והוכר לזה לראות עושרו למראה עיניו
ממאכל ומשתה ההלך נכסו. דבר אחר טוב מראה עינים מהלך נפש טוב היה לזה והוכר ללב
אחר עיניו לנזול ולעשוק מהילוך נפשו שלא נתן לב היכן נפשו חלך כשימות: גם זה הכל. הוא
הניתן לרשעים: (י) מה שהיה כבר נקרא שמו. חשיבות וגדולה שהיתה לו בחיו: כבר נקרא
שמו. כלומר כבר היה ועבר כבר ילא לו שם בשררה ועתה חלף ונודע שהוא אדם ולא אל וסופו
שמת ולא יוכל לדין עם מלאך המות שהוא תקיף ממנו: (יא) כי יש דברים הרבה. שנתעסק
בהן בחיו כשחוק המלכים קופים ופילים ואריות הכל הרבו לו ומה יותר לו משמת: (יב) כי מי
יודע. כי מי אשר יודע מעשים טובים ומה לאדם לעשות בחיו שיהיו טובים לו לעולם הארוך:
מספר

(י) שתקיף, מואר עיניו חזק.

ר מ ב מן

להתענג, לא לאכול ולא לשחות די שבעו כי אם להשביע את נפשו בדיעות החכמה: (ט) הלא
טוב לאדם מה שעיניו רואות בגלוי ובחוש מכל מה שהלך הנפש אחריו, במלסון המחשבות,
ובסתור העשתונות, שאין בהם ממש, ולא יפלו תחת ההרגש. עד הנה דברי המתועמים, ועתה
ישוב על דבריהם גם זה הכל ורעות רוח: (י) מה שהיה, ר"ל האדם, אם עני או עשיר וכדומה,
כבר נקרא שמו, ונחרץ עליו ערם הולדו ברכון הנורא הקדוש שכן יהיה, כמו ידעתך נפש.
ונודע אשר הוא אדם, כלומר כבר נודע מאז בגורת היולד את אשר יהיה האדם לשעתו, ולשא
יתלונן המתלונן, כי לא יוכל לשנות הגזירה, וראוי א"כ שלא יתלונן אדם מי כי אם ישב בדד
וידום כי נטל עליו: (יא) וזכר עוד טענה שניה על דבריהם, הנה אף כי יש הרבה דברים
אשר יחסרם העני היודע, הנה הם מרבים הכל ורעות רוח, ומה יתרון בהם לאדם: (יב) כלל,
הוא מסתור מאור השמש, ובו יסכו וישמחו בני אדם בימי החום, ובספר הזה הוא כנוי לטובה
זמנית

ה ע ר ו ח

(י) עם שהתקיף, ע"ד הכתיב טעמו עם אשר הוא תקיף: (יב) כי מי יודע וגו', על פי
התרגום

תרגום אשכנזי

מגלת קהלת ז

זֶה הַבֵּל: (ז) כִּי הָעֵשֶׁק יְהוֹלֵל
חָכְמָם וַיֵּאבְדוּ אֶת־לֵב מִתְנַהֵּה:
(ח) טוֹב אַחֲרֵית דְּבַר מִרְאשֵׁיתוֹ
טוֹב אַרְךְ־רֹחַ מִגְבַּה רֹחַ:
(ט) אַל־תִּבְהַל בְּרוּחְךָ לִכְעוֹס בְּכִי

(יט) ווען געוואלטטהעטיגע
האנדלונגען דען ווייזען פֿאַן
זינגען ברינגען קענגען: זא
בריט דעם טהארען מיל
דעניכט וועניגער זיין הערץ.
(כ) אויסגאנג איינעם דינגעם
איזט (אָט) בעסער אלס זיין
אַנפֿאַנג; געדולדיגעס אויס
האָרען בעסער אלס שטאַל.
צער גייסט. (כא) זיין אַלזאָ ניכט פֿאַראַייליג מיט צירנענדעם אונמוטה, דען צאַרני
מוטה

באור המלות

ר ש י

הסיר. תחת סיר נחשת הכסוי על תצרת קוליס והם מקשקים לחוכה אמר ריב"ל כל קיסיא כד אינון דלקין לית קלהון אזיל ברם הלין סירייתא קלהון אזיל למימר אף אן מן קיסיא מודיעים אף אנו מן העלים ויש לורך בנו אף הכסילים מרבים דברים לומר גם אנו מן החשובים: גם זה הבל. ועמל הוא שמסר הקב"ה לנריות להיות יגעים וקנתיים בהם: (ז) כי העושק יהולל חכם. כשהכסיל מקותר את החכם מערבב דעתו וגם הוא נכשל. דתן ואבירס קתרו את משה לומר ירא ה' עליכם ושפט וגו' וערכבוהו ואבדו את לבו וגרמו לו שהקפיד כנגד הקב"ה ואמר והבל לא הללת את עמך ונענש בכרך שהיבטוהו עתה תראה ולא תראה במלחמת ל"א מלכים: לב מתנה. לב חכמה שהיא מתנה לאדם שנאמר כי ה' יתן חכמה: עושק. לשון ריב וקנתיין יש סנים אחרים אך מפרדין המקראות זו מזו וכי האמור בראש המקרא מובין שמחוכר למקרא שלפניו: (ח) טוב אחרית דבר מראשיתו. כמשמעו בראשית הדבר אין אנו יודעים מה יהא בסופו אבל באחרית טוב נגמר בטובה. ד"א טוב אחרית דבר מראשיתו בזמן שהוא מראשיתו טוב שנתכוונו לטובה כשהתחילו בו. ר"מ הוי קאים ודריש כוליה מילתא באלושי: בן אבויה במדרש קהלת: ארך רוח. המאריך רוגזו ואינו ממהר לריב: (ט) אל תבהל. אל תמהר

ר מ ב מן

בשרים ומשמיעים קול יותר מכל העצים החשובים מהם, כי קסמי עניי אלון וברושים לא ישמיעו קול, כן שחוק הכסיל הכחות שנגני אדם ישמיע קולו למרחוק, וימלא סיו שחוק לבני חק. גם זה הבל בלי הבאת תועלת, כמו שקול הסירים הוא הבל בלי הבאת תועלת אל התבטיל אשר בסירה. (ז) כי העשק, אמת הדבר כי אם יראה החכם את העושק הנעשה בעולם, בשלות הרשעים והכסילים, והתנשאים על אנשי הדין והחכמה, כמעט ישוב מהולל, כאילו ילא מדעתו, ואם יתנדב הכסיל, בגודל לבנו לפתוח את ידו להעני הוידע, יאבד את לבו, כאילו הוא טורף את נפשו ודעתו, כי קשה עליו מתנת הכסיל מעשקו. והנה יאבד לשון זכר, ומתנה לשון נקבה, ולריך שיחסר דבר טרם מתנה, וכן כתב הראב"ע: (ח) עם כל זה אין ראוי להחכם שיתהולל בראותו עושק, רק ישוב אל לבו שטוב אחרית דבר מראשיתו, כי בראשית הדבר אין אנו יודעים מה יהיה בסופו, וכן טוב ארך רוח הסובל מאהבה, ודומה לה' ומתחולל עליו, מגבה רוח המבעט ומרבה תלויה נגד האלהים ודרכי השגתו: (ט) אל תמהר בראשית דבר לבעוס על אשר ראו עיניך מדרכי השגת השם, כי כעם בחיק כסילים ינוח, אחרי שדרכי ההשגה העליונה בתכלית

ה ע ר ו ח

ז (י) ויאבד את לב מתנה, עיין בפ"י. אולם בדבורו על החזרה כבר העיר הרמב"מ על הבלל שהפעל שיבוא לפני השם לא ישמור את המין:

ויותר

מגלת קהלת ז

הרגום אישכנוי קב

מוטה רוחם נור אין דער אונט
וויססענדען שאאס. (כג) רופע
ניכט: אך! וואס איזט מיר ווי
דערפֿאהרען? אך! דיא טאגע
דער פֿארצייט ווארען בעס
סער! וויזוהייט גאב דיר דיע
זע קלאגע געוויס ניכט איין.
(כד) וויזוהייט פֿערבונדען מיט
גיטער. בעויטץ איזט פֿרייליך
גוט, אבער וויזוהייט איזט דאז
פֿארציגליכרע בייא דענען, דיא
דאז ליכט דער זאננע שויען.
(כה) דען וויזוהייט שיטצט וויא
פֿערמעגען שיטצט; איהר פֿאר.
צוג איזט: זיא ערהעלט איהרן בעזיצער אימער. (כה) וייא גור צושויער, בייא גאטטעס פֿער.
הענג

כַּעֲס בְּחֵיק כְּסִילִים יִגוּחַ: (י) אֶל-
תֹּאמַר מֶה הָיָה שְׁהִימִים
הָרֵאשִׁימִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה כִּי
לֹא מִחֲכָמָה שְׂאֵלָת עַל-זֶה:
(יא) טוֹבָה חֲכָמָה עִם-נַחֲלָה וְיִתֵּר
לְרֹאֵי הַשָּׁמַשׁ: (יב) כִּי בְּצֵל הַחֲכָמָה
בְּצֵל הַכֶּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחֲכָמָה
תַּחֲיָה בְּעֵלֶיהָ: (יג) רֵאָה אֶת-

מעשה

הענג

ר ש י

באור המלות

תמהר: (י) אל תאמר מה היה שהימים וגו'.
אל תתמה על הטובה שהיתה צאה על הדיוקים
הראשונים כדור המדבר ודורו של יהושע ודורו
של דוד: כי לא מחכמה שאלת. שהכל לפי זכות
הדורות: (יא) טובה חכמה וגו'. חכמתם עמדה להם עם נחלת זכות אבותם כי טובה היא
החכמה: ויותר לרואי השמש. יתרון היא החכמה לכל הנריות. רואי השמש הן כל הנריות
כדתן הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין לא נתכוון זה אלא צמי שהחמה רואה אותו:
(יב) כי כלל החכמה בכל הכסף. כל מי שיטנו כלל החכמה ישנו כלל הכסף שהחכמה גורמת
לעושר שיבא: ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה. ועוד החכמה יתירה על הכסף שהחכמה תחיה
בעליה: (יג) ראה את מעשה האלהים. היאך הוא מתוקן הכל לפי הפעולה של אדם בן עדין
לדיוקים

ענינו תמהר וכן ויכילו את המן. (יא) ויחר,
הוא גם כמו יתרון ודעיה שרוב שמות המקרה במשקל
זה מלעיל, כח זה מלמע, וכן ויחר מהמה, ומס
יותר לחכם וגו'.

חשומם

ר מ ב

נחלת הטובה לעולם כראוי לטובומטיב לכל, ואלו ידע האדם את כל פרטי ההשגחה ותעלומותיה,
אין ספק שיסבך בעסו ויגוח רוגזו, ויהיה שמח במדות החכמה העליונה ומודה עליה, וא"כ
לא נולד הכעס הזה כי אם על צרכי הסכלות וחסרון הודיעה: (י) אם ירדת מגדולתך ומעשך,
אל תאמר מה היה, כאשר יחשבו הנסילים באבוד רכושם וממונם, ידמה להם כאלו נהסנו
סדרי בראשית. כי לא מחכמה בוי, המבין יודע כי הימים שויס, והמערכות העליונות נאשרו
כמו שהיו, רק המקבלים יחשבו איש איש כפי חלקו: (יא) רואי השמש, הם כל הנריות, יאמר
אם בהיותך עשיר ובעל נחלה ראית שטובה החכמה עם נחלה, עתה בעניך תראה שיש בחכמה
יתרון לבני האדם: (יב) כי בכל, כאשר יחסה האדם כלל הכסף, בן יחסה כלל החכמה, ובדבר
הזה לפחות שויס הם, ואולם זה יתרון דעת, שהחכמה תחיה את בצליה בהיותו בחוסר כל:
(יג) אל תחסון שיתגלגלו הדברים ברעוקך, כי אם ראה את מעשה האלהים, ובטל רעוקך מפני
רעונו

הערות

(יא) ויחר, אפשר שהוא פעל בינוני ויתורגם כל"א (אונגר פֿארטהיינט): לרואי השמש, אפשר
זוה תואר להחכמים, היפך והכסיל בחושך הולך, וטעם הכתוב טובה חכמה עם נחלה, אבל
הראשון הוא היותר נחשב אצל המשבילים, ותרגום רד"ס נוטה גם לזה הפירוש:

י"א

אימער ניר טהוע וואס גוט
 איזט, אונד ניעמאלס פעהלע.
 (י) נים דיר דאז ניכט צו הער.
 צען וואס דיינע אונטערטרא-
 נען אללעס רעדען; דאס דוא
 זעלבסט ניכט אכטעסט, ווען
 דיין שקלאג'הר פלוכט. (ח) וויא
 אכט—דיין הערץ ווייס עס,—
 האכט דוא ניכט אנדערע גע-
 שאלטען? (ט) דיעס אללעס
 האבע איך מיט ווייזוהייט גע-
 פרייט. איך דאכטע איך
 וואללט' עס גאנץ ערגרינדען;
 אבער

יעשה טוב ולא יחטא: (כא) גם
 לכל הדברים אשר ידברו אל-
 תתן לבך אשר לא תשמע את-
 עבדך מקללה: (כב) כי גם פעמים
 רבות ידע לבך אשר גם את
 קללת אחרים: (כג) כל זה נסיתי
 בחכמה אמרתי אהכמה והיא

אחת קרי רחוקה

ר ש י

לפיכך לריך לפשט נמעשו: (כא) גם לכל הדברים וגו'. לפי שנדבר בשאל שקבל לשון הרע
 על נוב עיר הנהנים ועליו נאמר אל תרשע הרבה אמר גם לכל הדברים וגו' אשר ידברון חלק
 הולכי רכיל אל תתן לבך לקבלן: אשר לא תשמע את עבדך מקללק. אין טוב אשר תטה חזק
 לשמוע את עבדך מקללק. ד"ה מעשרה שליטים אלו עשרה דברים המחייבים את האדם שתי
 עיניו מראין אותו דברי עבירה שתי אזניו משמיעין אותו דברים בטלים שתי ידיו מגזול וחומס
 בהן שתי רגליו שמוליכין אותו לדבר עבירה ופיו ולבו. ד"ה החכמה תעוז לחכם זה נח.
 מעשרה שליטים מעשרה דורות שלפניו. ד"ה לחכם זה אברהם מעשרה שליטים מעשרה דורות
 שלפניו. ד"ה לחכם זה יוסף מעשרה שליטים אלו אחיו. ד"ה לחכם זה משה מעשרה שליטים
 עשרה דברים המשמשין את הנוף על ידי מאכל מן פומא לוושטא ומן וושטא לכרסא וכו' בדאיחא
 במדרש קהלת וחכמתו עמדה לו למשה שלא ננטרך למאכל חרבעים יום וארבעים לילה כל הפנים
 הללו במדרש ואינו יכול לישב עליהן מקרא של אחריו כי אדם אין לדיק בארץ כל זה נסיתי
 בחכמה על מקראות של מטרן ועל של מענן: (כג) נסיתי בחכמה. בתורה: אמרתי אהכמה.
 לדעת

ר מ ב מן

הממוצע אז טוב לך. תעוז משרש עזו, לשון חוקף וגבורה, והושאל על הנפש, עזי נפש, יענה
 עזות, ולדעתי תהיה פה ההשאלה על התאמתות הדבר והתחוקף בנפש החכם (בעקרעפטינג)
 מ"ס מעשרה היא מ"ס המקום, כלומר משם ילמוד החכם, ויתאמת לו הדבר הזה: (כא) ועתה
 אחרי אשר בחרת בדרך הממוצע לאחוז בזה ובוה, אל תתן את לבך לכל אשר ידברו אחרים
 מממשלתך והנהגת מלכותך ואל תשגיח במה שיאמרו הבריות כדרכם לננות את כל אשר יעשה
 זולתם, ואם עבדך מקלל אותך ומגנה את מעשך האטם חזק משמוע: (כב) כי גם פעמים
 רבות קללת אתה את אחרים וגניית את מעשיהם, ופעמים שהם לדקו ממך, וא"כ אל תשגיח
 בדברים ותלונות והבלים שאין בהם ממש, ואל תסור מדרך האמנעי אשר בחרת בו: (כג) כל זה
 נסיתי מעט מהחכמה הידועה שהיא החכמה העליונה והנהגת היכורים, ואולם אמרתי אהכמה ואנא

עד

ה ע ר ו ת

(כב) ידע לבך, יפה תרגמו רד"ם בעין מאמר מוסגר, כי ענין פעמים רבות מוסב בהכרח
 על מעל קללת, ודין כל מאמר מוסגר לבוא במפסיק יותר גדול. (כג) כל זה נסיתי בחכמה,
 לדעת המכרש יחורגם (וק פיעז החבע איך פאן דער ווייזוהייט וין ערפאחונג געברענגט),
 וסתם הידיעה מסכמת:

לכד

מגלת קהלת ז

חרגום אשכנז קד

אבער עס וואר פֿערן פֿאן מיר.
 (י) דאָ פֿערגאַנגענע אױט צו
 פֿערן; דיא אונטערזוכונג טױף,
 טױף פֿערבאַרגען; ווער פֿער-
 מאַג'ס אױפֿצופֿינדען? (יא) אױך
 שטרענגטע גױסט אונד הערץ
 אן צו ערקענגען, אױסצו-
 שפּעהען אונד צו זױען וױז.
 הױט אונד אױבעראױנשטױמ-
 מונג, דאָס אױך לערנע דען
 אורשפּונג דער באַזױט אױס
 טחאָרהױט אונד דער טאַלל-
 הױט אױס אונױססענדיױט.
 (יג) אונד זאָ פֿאַנד אױך:
 בױטטערער אַלס דער טאַד
 ילכד
 וױא יענעס וױב (דיא זינגליכע בעגירדע) פֿאַללער שלינגען, דערען הערץ אױך נעץ,
 דערן הענדע פֿעססעלן זינד, דער גאַטטגעפֿעלליגע ענטגעהט אױר דער זינדער ווירד פֿער-
 שטריקט

רְחוּקָה מִמֶּנִּי: (כד) רְחוּקָה מֵה־
 שְׁהִיָּה וְעִמָּךְ וְעִמָּךְ מִי וּמִצְאָנוּ:
 (כה) סְבוּתֵי אֲנִי וְלִבִּי לְדַעַת וְלִתּוֹר
 וּבִקְשׁ חֲכָמָה וְחֶשְׁבוֹן וְלִדְעַת
 רֵשַׁע כְּסֵף וְהַסְכָּלוֹת הַוַּלְלוֹת:
 (כו) וּמוֹצֵא אֲנִי מֵר מִמוֹת אֶת-
 הָאִשָּׁה אֲשֶׁר-הָיָה מִצּוּדִים
 וְחַרְמִים לְבָהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב
 לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמְלֹט מִמֶּנָּה וְחַוְטָא

באור המלות

ר ש י

לדעת את החכמה: והיא רחוקה ממני. ומה
 היא זו: רחוק מה שהיה. את הדברים הרחוקים
 שהיו בזמנך בראשית: (כד) ועמוק עמוק.
 הוא מי ימצאנו שאין לי רשות להרהר בהן מה
 למעלה ומה למטה מה לפניו ומה לאחור:
 ועוד (כה) סבותי לדעת ולתור ולבקש חכמת
 לעמוד על סוף דעתה של
 אפיקורסות וסכלות הוללות מעורב ומשועשע שבה: (כו) ומוצא אני מר ממות. שהיא קשה
 זו האפיקורסות: וחרמים לבה. לשון מכמורת כמו יגורו בהרמו ויאספחו במכמורתו: אסורים
 ידיה. ומשהחזיקה באלה היא נקשר בקשורי ענותות. אסורים אס דבר של קשורים כמו וימסו
 אסוריו

(כד) ועמק עמק, הוא הדבר שאין יוכל האדם
 להשיג אליו כי אם בקושי ופכונה, והוא אל על הגג
 הדברים הקשים. (כה) וחשבון, הוא ידיעת ערך
 ויחס דבר אל דבר. (כו) מצודים, הרשט שזודין
 נה, ושרשן נור. וחרמים, שירשו רשות. אסורים,
 כמו זקיס וצליס לחסור את הנלכד בידיה (באנדה).
 אמרה

ר מ ב מן

עד תכליתה, אבל היא רחוקה ממני: (כד) רחוק מה שהיה, הנה מה שהיה בתחלת היצירה
 בהיות האדם במדרגת ההלכה העליונה, טרם חטא, הוא רחוק ממנו, ועמוק עד למאוד,
 עד שבכל להשיג אותו בשכל על מתכונתו, כי האדם כמות שהוא עתה, הוא רחוק עד מאד מן
 השלמות ההוא: (כה) סבותי אני ולבי לדעת לתור ולבקש חכמה, הוא ההנהגה העליונה,
 וחשבון הוא ערך ויחס הרעות הטבעיות אל סבותם ועלותם, לדעת רשע כסל והסכלות הוללות,
 ירלה שבקש לדעת איה ילא רשע מכסל, והוללות מסכלות, כי אחרי שאין רע יורד מן השמים,
 על כרחך שבא העון מפאת ההעד, ותהיה ח"כ הסכלות גורמת לאדם לחטוא, ועל ידי העדק
 הידועה ותהולל וירשע, כי אין הסכלות בעלמה חטא, כי אם מקוד החטאים והוללותם, וע"כ
 נקש לדעת איה ישוה הפסל להיות רשע והסכלות הוללות: (כו) ומוצא אני מר ממות את האשה,
 היא ננוי לתאוה הגופנית והתשוקה, היא גרמה לנו את כל אלה, משם ילא רשע והוללות, כי
 היא תעור עיני בני אדם, ותסלק מחשבותיהם, כי היא מצודים וחרמים לכודד נפשות ולהפילם
 נרשת כל יקומו, וידיה כמו כבלי ברזל לאסור את הנסתה לה. חוטא ילכד נה, אחרי שקרא
 אותה

יִלְכֹד בָּהּ: (כו) רֵאָה זֶה מִצְאָתִי
אָמְרָה קֵהֶלֶת אֶתְּתָ לְאֶחָת לְמִצְאָ
הַשְּׁבוֹן: (כז) אֲשֶׁר עוֹד בְּקִשְׁרָה
נִפְשֵׁי וְלֹא מִצְאָתִי אָדָם יֵאָחַד
מֵאֵלַי מִצְאָתִי וְאִשָּׁה בְּכָל־אֶרֶץ

שטריקט. (יג) זיעהע! זא האבע
איכ'ס געפונדען, זאגטע דער
זאמלער; פֿערגלייכע איינם
מיט דעם אנדערן, אום עבעני
פֿאלס דיא איבעראיינשטימיג
מונג צו פֿינדען. (יד) (נאך זוכ
טע מיינע זעלע עטוואס אונד
פֿאנד עס ניכט; געהמליך אונד

טער טווענד מענשען פֿאנד איך איינען מאן; אבער אונטער אללען דיעוען (פֿרויען)
ניכט

באור המלות ר ש י

אסוריו קארוי בן פירשו מנחם: (כו) ראה זה
מלאתי אמרה קהלת אחת לאחת למלא חשבון.
כל המלות שהלדיקי' עושים והעבירות שהרשע'
עוברים נמנים לפני הקב"ה אחת על אחת
עד שמטרפות לחשבון גדול כך פירשו רבותינו נמסכת סוטה: אמרה קהלת. אמרה קבולת
החכמה ואמרה נפשו המשכלת המקבלת החכמה. קהלת לשון נקבה הוא ובשהוא אמרו בלשון
זכר מוסב על הקובצה והוא שלמה ובמדרש מלינו א"ר ירמיה בן אלעזר רוח הקדש פעמים משיתה
בלשון זכר ופעמים בלשון נקבה כתוב א' אומר עזי ומפלטי וכתוב א' אומר כי אזה עזרתי. כתוב
א' אומר קול מבשר וכתוב א' אומר מבשרת ליון: (כז) אשר עוד בקשה נפשי. לצד חלה האמורים
למעלה שבקשתי ולא מלאתיים בקשה עוד נפשי בשרה בנשים ולא מלאתי כי כולן דעתן קלה
עליהן: אדם א' מאלף מלאתי. בנהג שנעולם אלף נכנסים למקרא אין יונאים מהם להבליט
שראויים למאנה אלא מאה ואותם מאה שנכנסו למאנה אין יונאין מהם לגמרא אלא עשרה
ואותן י' שנכנסו לגמרא אין מבלית מהם אלא א' להוראה הרי א' מאלף: ואזה בכל חלה.
אפינו

ר מ ב מן

אזה מזודים וחרמים, הוסיף לאמור שהיא הרשת לכל חוטא, והוה תשובה נכחת על השאלה
הנוברת, כי בהתחבר התאוה אל הכסל ילאו הרשע וההוללות, אחרי שאם לא ידע האדם לבחור
בטוב האמתי מן הטוב המדומה, והתשוקה לא תשקוט ולא תנוח כדרכה, אי אפשר לה מבלתי
שתביא את האדם אל החטא, ובאלו בא הכסל על התשוקה החושית והוליד ממנה הרשע והוללות:
(כו) אחת לאחת למכור חשבון, כלומר אם תקרב אחת אל אחת ותחפש בשכלך ערך דבר אל דבר
תמלא חשבון ויחס מנומלם בין התאוה והכסל לרשע והוללות כאשר זכרנו: (כז) אין ספק
שהמלך שלמה כאשר ראה שנשיו הטו אח לבנו מאחרי אלהיו, נשברה רוחו בקרבו, ונתחרט על
מעשיו, ובמר רוחו אמר את הדברים האלה, להבנות את הנשים, ולשית עליהן חטאת, אשר
חטא הוא, בעברו על מצות אלהיו, וכנה את התשוקה החושית בשם האזה, ואמר עליה שהיא
מר ממות, ועתה יוסיף לאמר, שאדם אחד ימלא תוך חלף אנשים, ואזה בכל חלה לא תמלא,
כי היה מספר נשיו חלף, שבע מאות שרות ושלא מאות פלגשים, ואזה אחת בשרה לא מלא בתוכו.
ואולם ראוי למשכיל להחמין שהמלך הפריז על מצותיו, ואלו לא לקח כח אשה אחת או מעט
במצות אלהיו, אפשר שהיה מוכח ביניהן עזר בנגדו, כאשר מלאו רבים שלא הגיעו למעלת
החכם הזה, ויש בנשים עובות ורעות כמו יש באנשים, וכאשר ילא שלמה מגדר השווי אל המותרות
ולקח לו חלף נשים, אין פלא שלא מלא בהם עזר ואהבה, דכקות חווג, כראוי ליחיד הנושא
יחידה, והשם נזה על המלך שלא ירבה לו נשים, ואף שלא נאסר הרבוי להדיוט, מ"מ מלך
המוסר

מגלת קהלת ז ח

לֹא מִצְאָתִי: (כט) לְבַד רְאֵה-זֶה
מִצְאָתִי אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת-
הָאָדָם יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה בְקִשּׁוֹ חֲשִׁבְנוֹת
רַבִּים:

ח (א) מִי כִהְחַכֵּם וּמִי יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר
דָּבָר הַכֶּמֶת אָדָם תֵּאִיר

פניו

חרגום אשכנזי קה

ניכט א יין ויאקקערעם ווייב.
(טו) אויסער דיעועם ערגרונג
דעטע איך נאך, דאס גאטט
דען מענשען איינפאך געשאפֿט
פען, זיינע נאכקאמוען אבער
זכטען פיעלע קינסטעלייען.
(טז) ווער איזט זא ווייזע, דאס
ער דער דינגע צוזאממענדהאנג
אויפצולעזען פערשטעהעט?
דיעוע ווייזיהייט ווירד זיין אנטי-
ליץ

באור המלות

(כט) חשבנות, מבנין הכבד, לחזק הענין,
והכונה מחשבות ותחבולות ומזימות שאין בהם מועיל
(קינסטעלייען), והנה חשבון לשון זכר חף חס
יהיו הרבים חשבונות, כמו עון, מקום, אב וכדומה.
ח (א) פֶּשֶׁר, ענינו פתרון. יישנה

ר ש " י

אפילו באלף לכך אתה לריך להזהר בה:
(כט) לבד ראה זה מלאתי. שבאה לעולם תקלה
על ידה: אשר עשה. הקב"ה את האדם ראשון
ישר: והמה משגזרוונה לו חיה אשתו ונעשו
שנים ונקראו המה: בקשו חשבונות רבים.
מזימות ומחשבות של חטא כך נדרש במדרש:
ח (א) מי כהחכם ומי יודע. מי יודע פשר דבר. פתרון של
דבר כמו שמכינו בדניאל מחוך חכמתו שהיה חכם ביראת שמים נתגלו לו רזי פשרים
מי

ר מ ב " מן

המוסר והתולדות, ענה טובה לאדם שלא להוסיף מאשה אחת: (כט) עוה זה מלאתי מקור
הרעות בעולם, חן מהדברים אשר זכרתי, והוא שהאלהים עשה את האדם ישר על הארץ,
כי כל הכחות והעשירות הטועות בלב האדם כלם לתכלית טובו ישר נתנו לו מאת בעל הטובה,
וזן היה האדם ערס חטאו, ישר בכל כחותיו הנפשיות, הולך נכחו, ואולם המה, כלומר אדם
וחיה ובניהם אחריהם בקשו מחשבות ומזימות רבות, על זדס עותו את הישר וקלקלו את המתוקן,
ולא היתה זאת תכלית הבריאה מעולם, וכל עמל וכל כשרון המעשה, וכל המלחכות והתחבולות
אשר אלו רואים צומננו זה, ונדמה לנו שהם מלטרבות לקיום המין האנושי, לא היה זה אלא
חזרי שגזרו בני האדם את הדך הישר אשר עליו נולדו ובקשו ארצות עקלקלות, מן החשבונות
הללו ילאו קנאת איש מרעהו, וחמדת הממון והשררה, אשר במה סבות לרעות ומקור לחטאים
רבים בעולם, ואלו נשאר האדם על התבונה אשר נברא עליה, היה נכול מכל הפגעים הללו,
כי לא היה בו לא קנאה ולא תחרות, לא חמדת הממון ולא אהבת הגדולה, כי כל זה פרי
החשבונות אשר בקשו בני האדם.

ח (א) מי כהחכם, הוא אשר החכים בחכמה העליונה האמתית, והיא השגחת השם
ודרכים הרמות והנסתרות, ומי כמוה יודע פתרון כל דבר קשה, לבאר בכל פרט ופרט,
מאין יבאה הרעה לעולם, מה יהיה בסופה, ואיך הסבה ה' לטובה, יפה בעתה, כי במה
שקדם לא זכר כי חס טענות עללויות, אשר שבאה אלינו הרעה מגד הסבלות והתאוה, ושלא
היה קן בתחלת היצירה, וכדומה, אבל בפרטי הדברים כבר נתן תודה לאמור שהחכמה לחוקה
ממנו. ועתה יכרו, מי ידמה את עלמו להחכם? וודאי שהחכמה הזאת האלהית חסיר מלבו
כל

ה ע ר ו ת

(כט) לבד, כלומר חן מה שזכרתי עתה ראה גם זה מלאתי:

ח (א) מי כהחכם, מי כן הוא חכם, ובחרגום רל"פ:

תרגום אישכנוי

לין ערלייטען, זיין אנגעזיכט
ווייר צווייפאך הייטער זיין.

* * *
(ז) איד ווארנע דרך, פאלל
שטרעקקע דעם קעניגס וויל
לען; דיין פירשט ערפיללט
דיאנאטט געשווארנע פפליכט.
(יח) פערלאס איהן ניכט אויס

מגלת קהלת ח

פָּנָיו וְעַז פָּנָיו יִשְׁנָא: (ב) אָנִי פִּי-
מֶלֶךְ שָׁמַר וְעַל דְּבַרְתָּ שְׁבוּעַת
אֱלֹהִים: (ג) אַרְתְּבַהֵר מִפָּנָיו תִּלְךְ
אַרְתַּעֲמֹד בְּדַבַּר רַע כִּי כָל-אִשֶּׁר

א' במקום ה' יחשן

איבעראילונג, אונד פֿערוויקלע דרך ניכט אין בעזע אנשלעגנ, דען וואס ער ווילל קאן
ער

באור המלות

ישנה, יהיה פ' שנים משה שנה. (ב) אני, חסר
מלת מזהירך או מנודך. ועל, מוכרת בטעם זק
ממלת דברת, ואיב חין הכונה כמו על דבר, כי
חס על מותר למושל כמו יאזבו לח על (הושע ז'
ט"ז), ואל על יקראבו (שם ט"ז ז'), וחס הנגר
הוקס על (שמאל ב' כ"ג ח'). (ג) תבהל תלך,
כמו תבהל ללכת, וענינו תמהר ללכת.
שלטון

ר ש י

מי כמשה עושה פסרים בין ישראל לאזניהם
ששמים: ועז פניו וסוגא. משאר הכריות עד כי
יראו מגשת אליו כי קרן עור פניו: (ב) אני פי
מלך שמור. לפיכך אני לריך ונכון לשמור פי
מלכו של עולם שהיא הטובה שבנות: ועל
דברת שבועת אלהים. שנשבענו לו בחורב לשמור
מלותיו. ד"א אני נכון לשמור פי מלכי האומות
המשילים בנו בגולגליות וארמוניות: ועל דברת

שבועת אלהים. ובלבד שלא יעבירונו את השבועה שנשבענו למקום: ועל דברת. ואלל דברת
שבועת אלהים לשמור פי המלכים וכן מנינו בחנוניה מיאאל וצוריה שאמרו לנבוכדנצר מלכא
נבוכד נצר לא תחזין אהנא על דנא' פתגם להתבודק. אם מלכא למה נבוכד נצר ואם נבוכד
נצר למה מלכא אלא כך אמרו לו לך אנו אומרים. דאת מלכא לנו לעבודה ולמסים ולגולגליות
אך על דנא שאת אומר עלנא לעבוד ע"ז נבוכד נצר את ולא מלך ואת וכלנא שון: (ג) אל תבהל
מפניו תלך. אל תהי נבהל לומר שתלך וחברת מפניו למקום שאינו שליט שם שכל מקום הוא
שליט: אל תעמוד בדבר רע. אל תעמיד עצמך עוסק בדברים רעים כי כל אשר יחזון להפגע
ממך

ר מ ב מ

כל כעם וכל חוגה, כי החכם הזה ישמח בכל אשר נעשה תחת השמש, אחרי שהוא יודע ומשיג
פתרונו, מדוע גזר עליו השם שיהיה, ואיך יהיה לבלתי טוב ונרעה לפני המקום, לזה תאיר
החכמה הזאת את פניו, וזו פניו יהיה פי שנים מזו שאר בני האדם, לא יכעום ולא יתקוף,
לא ישתומם ולא יתהולל כי אם תמיד להלחו בפניו ולבו שמח בכל מעשי ה' מקטנם עד גדולם: (ב) און,
ידבר ממסע המלך ועמו באזהרה דרך יגיעו אל ההללחה המדינית, ויאמר אני מזהיר ומזהיר
את כל א' מהעם לשמור את פי המלך, כי הוא שליט נעמו לעשות כרצונו. ואולם העל, הוא המושל
אשר הוקס על, ישמור דברת שבועת האלהים, אם שהוא מושבע ועומד מאת מושיב מלכים
לכסא להטיב עם עבדיו ועמו, או שנשבע בתחלת מלכותו שלא לעבור תקי המדינה ודחיה,
כמונה. ועל כל פנים אין מי ידון את המלך כי אם שופט כל הארץ, בוחן כליות ולב. והוא כלל
גזול במדיניות שלא תנתן רשות לעם לשוטט את מעשה המלך אם טוב ואם רע יהיה, כי המלך
שופט את העם, לא בהפך, ולולי זאת לא תשקוט הארץ ממורדים במלך ודתו: (ג) אל תמהר
ליך

ה ע ר ו ת

(ב) אני, עיין ב"ה, וכן רוב אני ה' שנתורה. ונראה לי שגם ההמשך אל הקודם, שכמו שהזכיר
לבלתי דבר נגד ה' מב' טעמים, א' מי יוכל לדון עם תקיף ממנו, ב' לפי שאינו יבין וישיביל האדם כל
הנעשה תחת השמש, כן מזהיר עתה לבלתי עשות נגד מנות המלך מאלו כ' הטעמים, א' באשר דבר
המלך שלטון, ב' מי אדם יודע מה יהיה באחרית דבר. ונזהר הדמיון מסיים הפרשה, כמו
שזכיר: ועל, עיין ב"ה ובפי', ולפי' יהיה עיני שמור מושך אחר עמו:
באשר

מגלת קהלת ח

תרגום אשכנזי קו

ער טהון. (יט) דעם קעניגס
בעפעהל איזט איין מאַכט-
שפרוך, ווער דארף איהן פֿראַג
גען: וואָס טהוסט דואַ? (כ) דער
פֿפֿליכט געטרייע ווילל ניכט
מערקען. וואָס אונרעכט גע-
שיהט. איינסט קעמוסט שמונד
אונד געריכט! דעם איזט דעם
וויווען הערץ איבערצייגט.
(כא) דען יעדעס וועזען האַט
זיינע צייט אונד ישטונדע דעם
געריכטס, אונד דער אונפֿעל.
לע דעם מענשען זינד פֿיעל.
(כב) ער ווייס ניכט, וואָס איהם

יְהִי פִּי יַעֲשֶׂה: (ו) בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר-
מֶלֶךְ שְׁלֹטוֹן וּמִי יֹאמַר לּוֹ מַה-
תַּעֲשֶׂה: (ה) שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יִדַע
דְּבַר רָע וְעַתָּה וּמִשְׁפָּט יָדַע לֵב
חָכָם: (ו) כִּי לְכָל-חָפֶז יֵשׁ עֵת
וּמִשְׁפָּט כִּי-רַעַת הָאָדָם רַבָּה
עָלָיו: (ז) כִּי אֵינְנוּ יוֹדְעֵי מַה-שִּׁיחִיָּה
כִּי בְּאֲשֶׁר יִהְיֶה מִי יִגִּיד לּוֹ: (ח) אֵין

אדם

צושטאַסען קאַן, אונד ווער פֿערמאַג איהם צו זאַגען, וואָס אֵין דער צוקונפֿט ליגעט?

קיו

ר ש י

באור המלות

(ד) שלטון, שם דבר.

לכלוא

ממך רשות ויכולת נידו לעשו: (ד) באשר דבר מלך
שלטון. באביל אשר דבר הקצ"ה מושל הוא ומי

יאמר לו מה תעשה: ואם (ה) שומר מצוה. אה הלא תדע דבר רע ולא תבואך: ועת ומשפט ידע
לב חכם. החכם יודע שיש עת קבוע לפקודת רשעים ומשפט יש לפני הקצ"ה שסוכו להפרע מהם
משפט יושטי"ל לא בלעז והיא הפורענות: (ו) כי לכל חפז. שהאדם עושה חסכו ועובר על דת
יש עת להפרע ומשפט ופורענות מוכנת: כי רעת האדם רבה עליו. באשר רבה רעת האדם
וסאתו גדושה אז באה פקודתו כי משמש בלאון באשר. כמו כי יהיה להם דבר בא אליו: (ז) כי
איננו יודע מה שיהיה. כשהרשע עובר עבירה איננו נותן לבו למה שעתיד הקצ"ה להביאו במשפט
ואוי לו בכך: כי כאשר יהיה. הפורענות מי יגיד לו להמלך צו וליטול צו ענה וליטול רשות פתע
פתאום

ר מ ב מן

ליך מפניו ולעזוב אותו מיד בעשותו דבר שלא כרצונך, ואל תעמוד בעלת המורדים, אשר
דבר בליעל יבוק גם נגד המלך, כי כרצונו יוכל לעשות לך, אחרי שהוא עובר בעמו, לו הכח
והממשלה העליונה, אין למעלה ממנו כי אם האלהים: (ד) בכל מקום שדבר המלך ודתו מגיע
הוא שלטון וגזרה נאמרה על בני עמו, ומי יאמר לו מה תעשה? לא נתנה רשות לשום אדם
לתבוע את המלך לדין, ולאמר לו מדוע ככה אתה עושה: (ה) שומר מצוה, האדם השומר מצות
אלהיו לא ידע דבר רע, יעשה עמו כלל ידע ולא יהיה בעלת המורדים, אף אם יהיה העול
בתיק המושל, ואם ירשע המלך יסבול ולא ימרה את פיו, וישען באלהיו, שהוא מושיב מלכים
ומסירים. ולב חכם ידע כי לכל דבר עת קבוע, ולכל מעשה משפט, ואם לא טוב עשה המלך
בעמו, ידום לה' ויתחולל עליו כאשר אמר דוד המלך ע"ה מי שלח ידו במשיח ה' ונקה, מי ה'
כי אם ה' יגפנו, או יומו יבא ומת, או במלחמה ירד ונספה (שמאל ח' ב"ו): (ו) הנה נוגעי
בני האדם רבים, ולא יוכל המלך מכלם, כי איננו יודע מה שיהיה, ולא יוכל להשמר מהעתיד,
ופתע פתאום יבא חידו, עד שלא יוכל איש להגיד לו, שיועץ עמו איך יוכל:

אין

ה ע ר ו ת

(ד) כאשר, בעבור אשר: (ה) שומר מצוה, לדעת המתרגם יתכן גם הטעם על מצות המלך
שזכר, והדין עמו:

אח

תרגום אשכנזי

(כג) קיין מענש איזט הערר
איבער דיא לופט, איהרען
לייף צו העממען, קיינער קאן
דעם טאד בעפעהלען, אדער
אים קריגע איהם ענטפל העי,
קיין בעשטרעבען רעטטעט
זיינען העררען. (כד) דיעס
אללעס האב איך אבגעמערקט,
(אונד בייא אללען האנדלונג
גען, דיא אונטער דער זאג
נע געשעהען מיר וואהל צו
הערצען גענאטמען), ציר צייט
ווען דער מענש איבער מעני
שען טיראנניש הערשטע.

מגלת קהלת ח

אדם שליט ברונה לכלוא את
הרוה ואין שלטון ביום המות
ואין משלחת במלחמה ולא
ימלט רשע את בעליו. (ט) את
כל זה ראיתי ונתון את לבי
לכל מעשה אשר נעשה
תחת השמש עת אשר שלט
האדם באדם לרע לו:

ובכן

ר ש י

סתאום יבואנו: (ח) אין אדם שליט ברוח. ברוחו
זיכרו של שלוחו של מקום לכלוא ולמנוע ממנו
את הרוח שכושרו שלא יעלנו מלאך המות: ואין
שלטון. של שום מלך ניכר ביום מותו בכל מקום
אחה מוכא והמלך דוד זכיום מותו ויקרבו ימי דוד למות לא הוכר מלכות כאן: ואין משלחת
במלחמה. זו לחמר אלה בני או עבדי במקומי: (ט) את כל זה ראיתי. האמור למעלה:
ונתון את לבי לכל מעשה. וגם לכל מעשה בני אדם נתתי את לבי וראיתי את אשר שלט אדם
בבניו וגבר עליו וסופו נהסך לרעתו עמלק נתגבר על ישראל וסופו ואחריתו עדי אונד כך פרעה
כן

באור המלוח

(ח) לכלוא, למנוע, כמו ויכלא הנפש. משלחת,
שם ענינו המלטה והללה, כמו משלחי רגלי הסור והחמור.
אין

ר מ ב מ

(ח) אין אדם וגו', הזכיר שלש אופני המות, באשר הזכיר דוד המלך ע"ה בספוק שהנאחי למעלה,
אמר אין האדם שליט ברוח לעזור ולמנוע את הרוח שלא יזיקנו, והו כנגד או ה' יגסנו, כי המתים
במגפה מתים ברוח הנושא את הארץ הממית ממקום למקום, והארץ ההוא דק ובלתי מורגש
לחיים, וכל חילי המלך ושריו ועבדיו, לא ימנעו את הרוח מלכא בחדר משכנו המלך ולהמיתו.
ואין שלטון ביום המות, הוא נגד או יומו יבא ומת, כי בנא עת המלך למות, לא תכלנו הוד
מלכותו. ואין משלחת במלחמה נגד או במלחמה ירד ונספה, כלומר שבמלחמה אין מחסה ומנוס
למלך להמלט. כי לא ימלט רשע את בעליו, יזכור כי מכל הסכנות והפגעים אשר זכרתי לא
יכל הרשע את בעליו, ויהיה רשע מענין הוא יאקוט ומי ירשע, ענינו רוב התנועה והנכות:
(ט) את כל זה, עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, שלא לנח תהיה הממשלה הרשעה, כי
אם לעת קצוב, ואחר תאבד, כי הוא מתנגד לחולדות, וסותר לשכל, שיהיו רבים נכנעים
לאחד ושומעים בקול דברו לא לטובתם כי אם לרעתם, והדבר הזר לא יתמיד:

ובכן

ה ע ר ו ת

(ט) את כל זה ראיתי, בעת אשר שלט האדם באדם לרע לו, והיה הנמשך ממנו נתון את
לבי נ"כ לכל המעשה אשר נעשה תחת השמש, לכלחי התרעם עליהם, כי בכלם לא נדע מה
יולד יום. ויהיה ונתון את לבי וגו' מאמר מוסגר: עת אשר שלט וגו', אולי כוונתו על מלך
רשע ידוע עזי כימיו:

ובכן

מגלת קהלת ח

פרשה ה

חרגום אשכנז קז

אכטער אבשנימט

(פסוק ק. ח' ס' י' ביו. ק. ט' ס' י' ב) (א) אין וואהרהייט, איך זאח אויך פֿרעפֿלער — אימטט דעקט זיא דאן גראב — דיא דעם דאזיינס גענאָססען, אונד פֿאָם הייליגען אָרטע שטאַלץ איינהער גינגען, אינדעסדיאָ יעניגען דיא רעכטשאַפֿען האַנדעלטען, אין איהרער שטאַרט פֿערנעססען וואַרען, וויא אייטעל איזט דיעס!

(י) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וּבָאוּ וּמִמָּקוֹם קָדוֹשׁ יִהְיֶיכוּ וַיִּשְׁתַּכְּחוּ בְעִיר אֲשֶׁר כָּן עָשׂוּגִם זֶה הַבַּל: (יא) אֲשֶׁר אֵין נַעֲשֶׂה פִתְגָם מַעֲשֵׂה הַרְעָה מֵהַרְהָ עַל-כֵּן מָלֵא לֵב בְּנֵי-הָאָדָם בָּהֶם

לעשות

(ב) ווייל ניכט שנעללע שטראפֿע אויף דיא שולד פֿאָלגט, דאַרום איבערניממט זיך דאן הערץ

דעם

באור המלות

(יא) אין נעשה פתגם, נח לשון נקבה לזכר, כי משני מלת חין עיב שמלת נעשה סועל כינונו לנקבה, כי חלו היה עבר לזכר, היה אומר לח נעשה, כי מלת חין לח חסול על העובדים, וחין לשון נעשה לשון נקבה נופל על פתגם שהוא לשון זכר כמי שנסמע פתגם

ר ש י

כן נבוכדנלר וכן סנחריב: (י) ובכן ואז ראיתי רשעי קבורים. בנבואה זו ראיתי רשעים קבורים שהיו ראויין להטמן בעפר שהיו נבזים בין שאר האומות שנאמר עליהם זה העם לא היה ושלטו בביתו של הקב"ה שהוא מקום קדוש ובלכתם משם אל ארצם היו משתבזים בעירם אשר כך וכך עשו בבית של מקום אל תקרי ושתכחו אלף ושתבזו כן דרשוהו ר"ל ולענין השכחה כך נדרש באגדה וסופם ששתכח שם וזכרם מן העיר עלמה אשר כן עשו בה שנאמר וקבלתי את כל הגוים אל עמק יהושפט במקום שניאלו לפניו יפרע מהם. ובה"א ה' בעיר כלמס תבזה: גם זה. א' מן ההבלים שנמסרו לעולם לייגע את הבריות שאין הקב"ה ממחר להפרע מעושי הרעה והבריות סבורים אין דין ואין דין: (יא) אשר אין נעשה פתגם. משפט: מעשה הרעה מהרה. שאין הקב"ה

ר מ ב מן

(י) ובכן באמת ראיתי רשעים אשר כמעט אבד זכרם, באלו הם קבורים, והם באים בזה המליחות ומלליחים, ומהלכים בגאון לבס ממקום קדוש, הוא כסא מלכים, ובני אדם אשר כן יעשו, כלומר אשר עשו הטוב והישר, ישתחו בעיר, ולא יזכרו במקום שהוא אשר עשו בו השעולות הטובות, ומסיים ואומר גם זה הבל: (יא) אשר, בשביל שבני אדם רואים שלא נעשה תשלום גמול שהוא כמו פתגם המעשה ופתרונו, על מעשה הרעה מהרה על כן הם סבורים

הערות

(י) ובכו, הוסיף לאמור שראה עוד מנהיגים רשעים אחרים שהתהלכו זמן מה בגאון לבס ושלטו בחדש לרע לו: קבורים, יפה תרגמו רד"ם בעין מאמר מוסגר, ובאלו אמר כל אשר את שמוחם על שפתי כלי שלא יזכרו עוד ולא יעלו על לב לעולם: יהלכו, נכר הערנו במ"א שכל הלוך בבנין הכבד כונתו על תקון ההליכה ע"ס סדר מה, וכן באן הטעם על סדר ההליכה כגונה וגאון ונרום עינים, וכתרגום רד"ם (אוינהערקעהען): כן, מעטם כן נות לבבז דוברות: (יא) אשר, (דחם) או (וויי): אין נעשה פתגם, עיין ב' המ, והוא מדברי ר"ש ג' מלך, אולם אין להביא ראוי כלל, לא שמלת פתגם לשון נקבה מכאן, ולא שהיא לשון זכר מהא דאסתר (א' ב'), בהיות שב' הפעלים קודמים לזה השם (ועיין שם הבאור לרשי

תרגום אשכנזי

דעם מענשען, אונד האנדעלט
הולאז. (ג) אבער לאס אימי
מעהין דען זינדער הונדערט
טאהל בעזעס פֿעראימען, אונד
נאכויבט ערפֿאחרען — איד
בין פֿעסט איבערצייגט: זעליג-
קייט איזט דעם נאָטטעס־ירב.
טיגען לאָאז געוויס ווייל ער
גאָטט פֿירטעט: (ד) זיין?
זאלל עס דעם זינדער ניע
וואָהל געחן, אויך דיא וועניגען
שאַטטען גלייכע טאנע ניכט,
אונד

מגלת קהלת ח

לעשות רע: (יב) אשר חטא עשה
רע מאת ומאריך לו כי גם יודע
אני אשר יהיה טוב ליראי
האלהים אשר יראו מלפניו:
(יג) וטוב לאייהיה לרשע ולא
יאריך ימים כצל אשר איננו ירא

מלפני

ר ש י

הקב"ה ממחר להסרע מעושי הרעה ועל כן הם
סוכרים אין דין ומלא לבס בקרנם לעשות רע:
(יב) אשר חוטא וגו', לפי שראים שהחוטא עושה
רע מאת אלפים וריבואות ומאריך לו הקב"ה

פחם וגו', וחולי שאמר נעשה על הרעה זוכר שהיה
לשון נקמה. (יב) מאת: מחסר מלת פֿעם.
ואינו נסרע ממנו: מאת, מקרא קצר ודבוק לפניו לומר מאת ימים מאת שנים מאת אלף וכן
שכרת מקרא קצר וחסר שכרת כעס ולא מין כשאר שכרות: כי גם יודע אני. כי אף בכל זאת
שאינו ממחר להסרע מן הרשעים ולהיות הפרש בין לדיקים לרשעים יודע אני שסוף כל אחד
ואחד ליטול שכרו וליראייו יהיה טוב: (יג) וטוב לא יהיה לרשע. לפי אשר איננו ירא אל האלהים

באור המלות

ר מ ב מן

סוכרים שאין דין ואין לזק, ומלא לבס בקרנם לעשות רע: (יב) מה שהחוטא עושה רע
מאת פעם, ומאריך לו האלהים ואינו נסרע ממנו, אין זה מלא בעיני המשכיל, כי גם יודע
אני שסוף כל אחד לטוב שכרו, ואם היראה מהאלהים מביאה לאדם אושר נלמי והבלחה קיימת
מדוע לא יהיה להעדר היראה על המעט טוב מדומה, והבלחה כוונת בחלום יעוף כי אלו לא
היה ברשעת הרשע הללחה עוברת ודמיון מהטוב, כמעט שיהיה האדם מוכרח במעשיו, לעשות
טוב ולסור מרע, כי אם יאכל האדם ראש ולענה, ולפניו מעדני מלך, לא יקרא חוטא, אם
אם או סבל או חולה, כן הדבר בטוב ורע, אלו היה הטוב נאה וערב והרע מגונה ומר, לא
היה עושה הרע חוטא, כי אם משחגע, וקרוב הדבר אל המנע הנחירה מהאדם, ואם כן
מהקב"ה שיהיה לפעמים הרע נאה וערב לפי שעה, וזהו בעלמו הטוב המדומה וההללחה החולפת
שאין בה קיום, והנה כוונת הפסוקים, יודע אני שטוב אמתו יהיה לירא אלהים מה שהם
יראים אותו, ומדוע לא יהיה לרשע טוב וארוכות ימים כלל הבלה ועובר, לפי שאינו ירא
אלהים

ה ע ר ו ת

ר' אהרן ו' ואלף): מחגם, (אויסטערדיך, אורטהייז): (יב) אשר חוטא וגו', אולי מוסר
עוד לעיל על כן מלא וגו' ועינו כעס אשר אין נעשה וגו', וטעם כי גם יודע אני הסוף גם
כי (וויא וואָהז חיד ווייס). או טעמו כעס (ויקרא ד') אשר נשאל יחטא (וועלכער פֿירטט זיך
דיגען ווירד), וכן כאן (וועלכער זינדער אויך בעזעס טחוט) כי גם יודע אני זק ווייס אויך
דענקת): חטא, אינו מן הנמנע שיבואו בעלי הא' ע"ד בעלי הה"א, ויותר כאן בעבור קיום
מלת עושה: (יג) אשר איננו ירא, עינו יען, כענין חסרו אשר ייראו מלפניו:
בשל

מגלת קהלת ח

תרגום אשכנזי קח

אונד דארום ניכט ווייל ער
 גאטט ניכט אכטעט? —
 (ה) פרייליך געשיהט דיעם
 אייטעל אויף ערדען, דאס עס
 גערעכטע גיבט דענען ווידער=
 פעהרט וואס רוכלאזען, אונד
 הינווערדום בעזע, דענען גע=
 שיעהט וואס גערעכטען ווי=
 דערפאהרען זאללטע; אכער
 איך בערענקע, אויך דאז איזט
 יא אייטעל! (ו) פארמאלס לאב=
 טע אויך איך דיא פריידע; דאס=
 טע אויך: עס זייא פיר דען
 מענשען אונטער דער זאננע
 קיינע אנדערע גליקועליגקייט,
 אלס עססען אונד טרינקען
 אונד זיך פערגניגען, פריידע
 מיכסע שטעטס זיינע בעגליי=
 אונד

מלפני אלהים: (יד) יש-הבל אשר
 נעשה על-הארץ אשר ויש
 צדיקים אשר מגיע אלהם
 כמעשה הרשעים ויש רשעים
 שמגיע אלהם כמעשה הצדיקים
 אמרתי שגם זה הבל:
 (טו) ושבתתי אני את-השמה
 אשר אין טוב לאדם תחת
 השמש כי אם לאכל ולשתות
 ולשמח והוא ילוננו בעמלו ימי
 חייו אשר נתן לו האלהים תחת

השמש

טערין זיין בייא זיינעם שטרעכען וועהרענד דער דויער זיינעם לעבענס, דיא איהם גאטט

באור המלות

ר ש י

האלהים: (יד) יש הבל. דבר המבהיל את
 הצריו: אשר יש לדיקים. שמגיע אליהם רעה
 כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם טובה כמעשה הדיקים אמרתי שגם זה אחד מן
 ההבלים הנוהגים בעולם. ורבותינו דרשו ללד אחר במסכת הוריות ואינו מיושב לי על שיבת
 דבור שסיים החכם לומר שגם זה הבל: (טו) את השמה. שיהא שמת בחלקו ועוסק בסקודים
 יסרים משמחי לב ולא יהא שטוף אחר הרבות הון בנשך ומרבית וגול כל מי שאינו שמת בחלקו
 ושטוף אחר הממון כל לידי עבירות גול ואונאה ורבות ואינו שמת בחלקו לענין אהבת אשו
 שטוף אחרי הנשים להרהר אחר אשת איש: לאכול ולשתות. ממה שחנן לו הקב"ה ולשמח בחלקו.
 ומ"א כל אכילה ושתיה שנקלהת אינו אלא תלמוד תורה כענין שנאמר לנו שברו ואכלו וגו':
 והוא ילוננו. יתחבר עמו כענין שנאמר והלך לפניך לדקדק: ימי חייו אשר נתן לו האלהים. יעשה
 כך ושוף המקרא מוסב על ראשו ומקרא מסורס הוא אין טוב לאדם ימי חייו אשר נתן לו האלהים
 כי

ר מ ב מן

אלהים? בתמיהה! (יד) יש הבל, אמת הדבר שההבל הזה נעשה על הארץ, אשר יש לדיקים
 שמגיע אליהם רעה כאילו עשו מעשה רשעים ויש רשעים וגו', ואולם אמרתי שגם זה הבל, כחלוס יעוף
 ואינונו, ואין מההבלחה האמת הנוצרת הנאה על המעט ראיה על ההבלחה האמתית: (טו) ושבתתי,
 והססיק שאחריו כאשר נתתי וגו' דבוקים, יאמר כאשר נתתי את לבי לדעת חכמה, איזה דרך
 ילך האדם להגיע אל הטוב ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ, כלומר כל עוד שהייתי
 שוטט את הדבר למראה עין, כפי מה שציני רואות מקרי בני האדם על הארץ, אף אם יעמול
 ביום ובלילה ותדד עתו מעיניו מרוב המחשבות, הייתי בחר בדעת בעלי התעמוג, ומשנת את
 השמה

אונטער דער זאננע געניסען
 לעסט. (ז) זא דאָטע איד,
 אלס איד מיר פֿאַרנאָהם וויין.
 הייט צו ערפֿאַרשען, אונד
 דעם וועלטלויף אויף ערדען צו
 זאָה, וויא דאָ פֿאַרטהעהעט
 טאָג אונד נאַכט, דאָס דער
 שלאָף דאָ אויגע פֿליעהט.
 (ה) נון פֿינדע איד, מאַן מיס
 סע דיא ווערקע גאַטטעס,
 אים גאַנצען בעטראַכטען; דער
 מענש אַבער קאָן דאָ גאַנצע
 ניכט בעאורטהיילען אויסדעם
 וואָס בלאָס היער אונטער דער
 זאננע געשיהט, זאָ זעהר ער
 זיך אויך מיהע געבע עס אויף
 צו זיכען פֿערגעכענס, ער פֿינ
 דעט עס ניכט. פֿערגעכענס

השמש: (טו) כאשר נתתי את
 לבי לדעת חכמה ולראות את
 הענין אשר נעשה על הארץ כי
 גם ביום ובלילה שנה בעיני
 איננו ראה: (י) וראיתי את כל
 מעשה האלהים כי לא יוכל
 האדם למצוא את המעשה
 אשר נעשה תחת השמש בשל
 אשר יעמל האדם לבקש ולא
 ימצא וגם אם יאמר החכם
 לדעת לא יוכל למצא:

פֿערוזכט עס דער ווייזע, ער קאָן עס ניכט ערגרינדען.

אויך

ר ש"ו

כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילוננו בעמלו: (טו) כאשר נתתי את לבי. אין כאשר זה משמש
 לשון דומא כמו כאשר עשה כן יעשה אלא לשון זמן כמו כאשר נא יוסף כאשר כלו לאכול וגו'
 חף זה כן כשהייתי נוצח לבי לדעת ולזכור וגו'. אז וראיתי כל מעשה האלהים: שנה בעיני
 היינו רואה. הרשע השופך חדר הממון והעבדות: (י) וראיתי את כל מצעה האלהים. שמסר
 לבריות: כי לא יוכל האדם למצוא וגו'. אין הבריות יכולות לעמוד על סוף דרכו של הקב"ה
 מה שבר כל המעשה שנעשה תחת השמש שרואין רשעים ומללימים ולדיקים יורדים: בשל אשר
 יעמול האדם לבקש. בשביל אשר ראיתי הרבה עמלים לבקש ולמצוא את סוף המדה ואיך יוכלו:
 וגם אם יאמר החכם. שהוא יודע לא יוכל שהיה משה רבינו לא עמד על הדבר באומרו הודיעני
 נא את דרכיך:

ולכור

ר מ"ב" מן

השמה, כי תחת השמש אין טוב כי אם לאכול ולשתות ולשמוח: (יז) אמנם שפתי ואמרתיו אם
 ארבה להבין קלת מהנהגת ההשמה, לריך שאתבונן בכל מעשה האלהים, כמה שהיה, בעולם
 הזה ובעולם הבא, כי לא יוכל האדם להשיג דבר מדרכי החכמה העליונה, אם לא יתבונן כי
 עם את המעשה אשר נעשה תחת השמש לבד, כי הוא כחלוס בלא סתרון, וכשאלה בלי מענה,
 ולת יאוג האדם פשר המעשים והתגשם, אם לא יאז דעו למרחוק כמה שיבא אחר זמן:
 יוסף

ולכור

ה ערות

(יז) בשל, ענינו ככל אשר יעמול האדם:

מגלת קהלת ט

ט (א) כִּי אֶת-כָּל-זֶה נָתַתִּי אֵל-
לְבִי וּלְבֹר אֶת-כָּל-זֶה
אֲשֶׁר הִצְדִּיקִים וְהַחֲכָמִים
וְעַבְדֵיהֶם בַּיַּד הָאֱלֹהִים גַּם--
אֶהְבֶּה גַם-שְׂנֵאָה אֵין יוֹדַע הָאָדָם
הַכֹּל לִפְנֵיהֶם: (ב) הַכֹּל כַּאֲשֶׁר
לְכָל מְקָרָה אֶחָד לְצַדִּיק וְלָרָשָׁע
לְטוֹב וְלַטָּהוֹר וְלַטָּמֵא וְלַזֹּבֵחַ

חרגום אשכנזי קט

(ט) אויך דיעועם האטמע איך
אין ערוועגונג געצאגען, אונד
עס וואר מור קלאר געוואר-
דען, דאס דיא גערעכטען אונד
דיא וויזען זאמטט איהרעם
טהון אונד לאססען, אין גאט-
טעם האנד זינד. אב געליעבט
אב געהאסט, דער מענש ווייס
עס היענעדען ניכט. אללעס
אויט אויף איינערלייא וויזע.
(ו) אללעס ווידערפעהרט אל-
לען: איין צופאלל טריפעט
דען גערעכטען, וויא דען אונגע-
רעכטען, דען גוטען אונד רוינען וויא דען אונריינען, דען אפפערער וויא דען וועלכער
ניכט

ולאשר

ר ש י

באור המלות

ט (א) ולבור. ולברר: אש כל זה. בירתי
והבנתי: אשר הצדיקים
והחכמים ועבדיהם ביד האלהים. הוא עוזרם
והוא שופטם כדי להטיבם באזרחותם: ועבדיהם,
הם תלמידיהם משמיהם הולכי אזרחותם: גם
אזכה גם שגאה. אין יודעין אשר הבריות ואין
מכירין לתת לז כמה יאכזבו למקום וכמה הם
שנאים: הכל לפנייהם. לפני הצדיקים והחכמים:
(ב) הכל כאשר לכל. הכל נותנים ללזם כאשר מגיע לכל אדם מקרה א' ויודעים שסוף דברי
לתת לכל איש כדרכו: מקרה א'. ויודעים שסוף הכל אשר לדק ואשר רשע למות ומקרה א'
יש בעולם הזה לכולם כל זה הם יודעים ואשם"כ בוצרים להם דרך הטוב לפי שיוודעים שיש הפרש
בניהם לע"הב: לדק. כגון נח: לרשע. פרעה נכה זה נללע וזה נללע: לטוב. זה משה:
לטהור. זה אהרן: ולטמא. אלו מרגלים אלו אמרו שבתה של א"י ואלו אמרו גנותה אלו
לא נכנסו לארץ ואלו לא נכנסו לארץ הרי מקרה א' להם: ולזובח. זה יאשיהו שנאמר ויזבח
יאשיהו

ט (א) ולבור, היה ראוי להיות בחולם, כי הוא
מפעלי הכפל משרש ברר, ובז כלם נחו העיין.
ועבדיהם, יש משרשים מעשיהם, כתקנוס מעשה,
טובה, והוא נכון, שחס הכונה על עבדים, יותר
ראוי שינקד ועבדיהם בשמ"ח, כמו מלכיהם, רגליהם,
הכל לפי הדרך הזו הוא נקוד קמץ גדול, כנגדו
בזרמית ועובדיהו. (ב) כטוב כחוטא, ענינו
כח"י כחוטא והחוטא טוב, וכמו כמוני כטוך כעמי
כעמך, כחשיבה כחורה ודומיהם.
(ב) הכל כאשר לכל. הכל נותנים ללזם כאשר מגיע לכל אדם מקרה א' ויודעים שסוף דברי
לתת לכל איש כדרכו: מקרה א'. ויודעים שסוף הכל אשר לדק ואשר רשע למות ומקרה א'
יש בעולם הזה לכולם כל זה הם יודעים ואשם"כ בוצרים להם דרך הטוב לפי שיוודעים שיש הפרש
בניהם לע"הב: לדק. כגון נח: לרשע. פרעה נכה זה נללע וזה נללע: לטוב. זה משה:
לטהור. זה אהרן: ולטמא. אלו מרגלים אלו אמרו שבתה של א"י ואלו אמרו גנותה אלו
לא נכנסו לארץ ואלו לא נכנסו לארץ הרי מקרה א' להם: ולזובח. זה יאשיהו שנאמר ויזבח
יאשיהו

ר מ ב " מן

ט (א) וזסיף לבאר איך אי אפשר לחכם להשיג דבר ממעשה האלהים ודרכיו, אם לא יתן
עיניו כי אם כמה שנעשה תחת השמש, יאמר גם אני ידעתי לברר את כל זה, אשר
הצדיקים והחכמים ועבדיהם, הם התלמידים הסרים למשמעתם בעבדים, או תהיה הכונה
על מעשיהם, כלם ביד האלהים, והאדם אם לא יחזוק כי אם קורותיו בעולם הזה לא יוכל
לידע אם הוא אהוב או שנא לפני המקום ב"ה, כי הכל לפנייהם על דרך ועיני אחד: (ב) הכל
יארע

ט (א) וזסיף לבאר איך אי אפשר לחכם להשיג דבר ממעשה האלהים ודרכיו, אם לא יתן
עיניו כי אם כמה שנעשה תחת השמש, יאמר גם אני ידעתי לברר את כל זה, אשר
הצדיקים והחכמים ועבדיהם, הם התלמידים הסרים למשמעתם בעבדים, או תהיה הכונה
על מעשיהם, כלם ביד האלהים, והאדם אם לא יחזוק כי אם קורותיו בעולם הזה לא יוכל
לידע אם הוא אהוב או שנא לפני המקום ב"ה, כי הכל לפנייהם על דרך ועיני אחד: (ב) הכל
יארע

ה ע ר ו ת

ט (א) ולבור, ועשם המלה על הבנת הדבר מתוך דבר, לפי שחלקי התולדה
יהיו נבררים מחלקי ההקדמות, וכמו שאומרים כל"א (איינען געדאנקען
קווארען, אינו קווארע ברויגען): הכל לשניהם, מקרה אחד, הכל מהדברים כאשר מגיע לכל אחד
לדק ולרשע וגו', כן נראה לי המסך העיני, והיה טעם הכל כאשר לכל כעין מאמר מוסגר:

ט (א) ולבור, ועשם המלה על הבנת הדבר מתוך דבר, לפי שחלקי התולדה
יהיו נבררים מחלקי ההקדמות, וכמו שאומרים כל"א (איינען געדאנקען
קווארען, אינו קווארע ברויגען): הכל לשניהם, מקרה אחד, הכל מהדברים כאשר מגיע לכל אחד
לדק ולרשע וגו', כן נראה לי המסך העיני, והיה טעם הכל כאשר לכל כעין מאמר מוסגר:

וְלֹאֲשֶׁר אֵינָנוּ זִבְיָה כְּטוֹב כְּחַטָּא
הַנִּשְׁבַּע כְּאֲשֶׁר שְׂבוּעָה יִרְאֵהוּ
(ג) זֶה וְרַע בְּכָל אֲשֶׁר-נַעֲשֶׂה
תַּחַת הַשָּׁמַשׁ כִּי-מִקְרָה אֶחָד
לְכָל וְגַם לֵב בְּנֵי-הָאָדָם מִלֹּא-
רַע וְהוֹלִלּוֹת בְּלִבָּבָם בְּחַיֵּיהֶם
וְאַחֲרָיו אֶל-הַמֵּתִים: (ד) כִּי-מִי

ניכט אפפערט. גלייכעם שיקי
זאל האט דער פראממע וויא
דער זינדער; דער שווערער
וויא דער וועלכער שווערע שיי-
עט. (א) וועלך זיין איבעל! בע-
טראכטען וויר בלאם וויאס אונ-
טער דער זאנגע געשיהט; דאס
איין צופאלל אללע טרייפט.
אונד אויך (דעם ווארע איין
וואהרעם איבעל) דאס דאן
הערץ דער מענשען פאללער
טיקע אונד איינגעווארצעל-

טעם אונזן אים לעבען ויין אונד זא צו דען טארטען הינאכשטייגע. — (יב) וועלכען עלענ-

ר ש י

יאשיהו: ולאשר איננו זוכה. זה אחאב שניטל את ישראל מעלות להגל זה מת בחלים זה מת בחלים: בטוב. זה דוד: בחוטא. זה נבוכדנצר. זה בנה צ"ה זה החריבו זה מלך ארבעים שנה זה מלך ארבעים שנה: הנשבע. זה לדקיהו שנשבע לקר שנאמר גם במלך נבוכדנצר מרד אשר הכניעו וגו': כאשר שבעה ירא. זה שמזון שנאמר ויאמר אליהם שמזון השבעו לי סן חסגוען כי אחס למדנו שהיתה שבעה חמורה לו זה מת בניקור עינים זה מת בניקור עינים: על כן (ג) לב בני האדם מלא רע. שאומרים אין דין פורענות לרשעים אין הכל חלא לפי המקרה פעמים לנדיק פעמים לרשע: ואחריו אל המתים. וסוף יורדים לניהנס: (ד) כי מי אשר יחבר

ר מ ב מן

יארע לכל אחד כאשר יארע לכל הנשאים, אין הבדל בין לדיק לרשע ובין טוב לחוטא כו'. (ג) זה רע, אם יאר הדבר הזה כמות שהוא בע"הו בלי פזרון החולם, וודאי זהו רע גמור ומחלט כי מקרה אחד לכל, כאשר אנו רואים תחת השמש על הארץ, אין הבדלה בין עושה הטוב לחוטא, הנדיק ורשעת הרשע כחלום תעופינה, בלי תועלת לטוב, וכלי נוק לחוטא, השופט כל הארץ לא יעשה משפט? חלילה לאל מעול ושדי מרשע, והרי אין לך עול ורשע וחמס מהיות מקרה אחד לנדיק ולרשע בכל המציאות כלו בלי הבדלה וכלי נשאות פנים. ומן הטענה הזאת יהיה ח"ו השם מעות משפט נגד הנדיק. והוסף עוד טענה שניה, שגם נגד החוטא המלליק יהיה עול בחיק השם, אם לא נאמין בהשאת הנפשות והגמול, כי גם זה רעה גדולה ועול שיהיה לב בני האדם מלא רע והוללות בלבבם בחייהם, ואחריו אל המתים, ישנו לשאולה ויאבדו לנכח, ולא יוסרו, ולא יולרפו כנרוף כסף, למען ידעו ויבינו כי לא טוב עשו, כי הלכו אחרי ההבל, ולא הבדילו בין טוב מדומה לטוב קיים ונאמן, וודאי אין זה טועל חכם, שיבא נפשות משכילות, הוד היחירה ותשחרתה, ויניחם להיות מלא רע והוללות ימים מועטים, ואחרי כן ילכו אל המתים ויבלו בלי תקומה ובאפס תקוה, אם בריאה יבא האלהים להרע לו, ולהנקם ממנו נקמה שאין אחרות תקימה? או איך ימלא תחת ממעלת בעל הרחמים אדם חי שתהיה מציאותו רעה גמורה ומחלטת? (ד) כי מי אשר יבחר, כן הוא הבתיב והקרי יבחר, ולפי הבתיב ל"ל עק פירושו, מי מבני אדם אשר תבחר, ואף אם יהיה שכל אנשים, נגוע ומעונה הנה על כל פנים יהיה אל כל החיים לנטחון, לחות ולראיה, שהמות אשר אין אחריו חיים היא הרעה והנקמה שאין למעלה ממנו, ואלכלב החי עם שפלותו וזיוויו הוא טוב מן האריות המתים ומלת יש באורו כמו ישנו, ומוכרחים אנו לכך מחמת פסקי הטעמים לומר שתיבות אל כל החיים שייכים לנשוא המאמר, לא אל תיבות מי אשר יבחר שהן נושא המאמר. ולפי הקרי כך עניונו, מי אשר יבחר מגוף ונפש, או שיבחר מחלקים, יהיה אל כל החיים לנטחון, והמוכן אחד:

מגלת קהלת ט

אֲשֶׁר יִבְחַר אֶל כָּל־הַחַיִּים יֵשׁ
בְּטַחֲוֹן כִּי־לְכָל־בַּיִת הוּא טוֹב
מִן־הָאָרֶזֶה הַמֵּת: (ה) כִּי הַחַיִּים
יֹודְעִים שְׂיָמְתוּ וְהַמֵּתִים אֵינָם
יֹודְעִים מְאוּמָה וְאֵין־עוֹד לָהֶם
שֶׁכֶר כִּי נִשְׁכַּח זְכָרָם: (ו) גַּם
אֲהַבְתֶּם גַּם־שָׂנֵאתֶם גַּם־קִנְיַתְכֶם
כְּבָר אֲבָדָה וְחָלַק אֵין־לָהֶם עוֹד
לְעוֹלָם בְּכָל אֲשֶׁר־נַעֲשֶׂה תַחַת
הַשָּׁמַיִם: (ז) לֵךְ אֲכַל בְּשִׂמְחָה
לְחֵמָה וְשִׂתֵּה בְּלֵב־טוֹב יִינֶה כִּי

יחבר קרי

כבר

תרגום אשכנזי קי

עלענדען דוא אויך אויסוועה=
לען ווירסט, איממער בלייבט
ער דען לעבענדען איין בע=
וויו, דאס איין לעבענדיגער
הונד בעססער זיין אלס איין
טאָרטער לעווע. (יג) דיא לע=
בענדיגען וויססען דאך וועניג=
סטענס, דאס זיא שטערבען;
דיא טאָרטען וויססען יא גאר
ניכטס, בלייבען אָהנע בע=
לאָהנונג, אונד איהר אַנדענ=
קען פֿערלישט. (יד) איהר ע
ליעבע, איהר האַס, איהר
נייד, אַללעס איזט דאָהין;
זיא האַבען קיינען אַנטהייל
מעהר אַן אַללעס, וואַס אונ=
טער דער זאָננע געשיהט.
(טו) וואָהלאַן! זאָ פֿערצעה=
רע דאך דיין מאַהל מיט פֿריידען, טרינקע דאך פֿראָהעס הערצענס דיינען וויין,
גאַטט

ר ש י

יחבר אל כל החיים יש בטחון. כי בעודו בחיים אפילו הוא רשע ונתחבר לרשעים כמו שנאמר
אל כל החיים אפילו לרשעים יש בטחון שמה יסוב לפני מותו: כי לכלב חי הוא טוב מן האריות
המת. ושניהם רשעים טוב היה לו לנצור ארץ שהיה עבד רשע ונתגייר שלא הקדימתו מיתה
מנוכדנלר רבו שנקרא אריות שנאמר עלה אריות מסוכנו ומת ברשעו בניהגס ועבדו בנגן עדן.
ורז"ל דרשו לעניין מחתכין את הנבלה לפני הכלבים בשנת ומת המוטל בחמה אסור לטלטלו חלא
אם בן הניחו עליו תינוק או כבר: (ה) כי החיים יודעים שימותו. וחולי ישיבו אל לבם יום
המיתה וישובו מדרכם אבל משמתו אינם יודעים מאומה ואין עוד להם שכר פעולה שיעשו מן
המיתה ואילך חלא מי שטרם בערב שנת יאכל בשנת: (ו) גם אהבתם. שאהבו פתי ולבין:
גם שנאתם. שאנאו דעת: גם קנאתם. שהקניאו להקב"ה במעשה ידיהם: וחלק אין להם
בכל אשר נעשה וגו'. לא הועיל להם זכות בן וצת לאותן רשעים שעבדו ע"א ואין להם כפרה
לאחר מיתה: (ז) לך אכול בשמחה. אבל אחה הנדיק שכבר ראה הקב"ה מעשיך הטובים ותזכה
לעולם

ר מ ב מן

(ח) כי החיים יודעים שימותו, ועם כל הנער והעלוב שיש בדיעה הזאת, הנה הוא טובה
מהעדר ידיעתה לגמרי, כי אכדון הנפש הוא תכלית הרעה לעלם מדבר, והמתים לגמרי בכליון
הנפש אינם יודעים מאומה, ואין עוד להם שכר כי נשכח זכרם. (ו) גם אהבתם, כל פעולותם
ומעשיהם ומשיגי נפשותיהם היו כלא היו, אהבתם ושנאתם אבדה, תקותם ופחדם, גאונם
ושאונם כלו בעשן כלו, וחלק אין להם בו. (ז) אם אין אחרי המות כלום, וודאי שהדין עם
בעלי העונג, האוכלים למעדנים ושוחטים וחוגגים כל ימיהם באמרום אכול ושתה כי מחר נמות,
ומהראוי א"כ לפי הדעה הזאת הנפסדת לאמור לאדם כזה לך אכול בשמחה את לחמך וגו',
כי כבר ראה האלהים את מעשיך, והסכים על ידיך, ואין אחה עתיד לתת דין ומשפן לפניו:
הלכ

גאטט האט לענגסט דיינע האנדלונגען מיט וואהלגעאל לען אויפגענאמען. (טז) קליי דע דוך יעדערצייט אין ווייסען געוואנד, אונד ענטציעהעדאן אהל דיינעם הויפטע ניכט. (יז) פיהרע וואהללעבען מיט יעדעס ווייבע, דאזדוא ליעכסט, דוא דויער דיינעם אויטעלן לע בענס, דוא גאטט דיר אונ טער דער זאנע גענגט אין דען טאגען דיינער ניכטיגקייט. דען דאן איזט יא דין גאנ צעס לאז וועהרענד דיינעם דאזינס, אונד אללער דיינער ארבייט צוועק אונטער דער זאנע. (יח) אלעס וואזו דוא קרעפטע האסט, פאללפיה רע אהנע שיא, דען דארט אים גראבע, וואהין דוא וואנ דעלסט, איזט יא וועדער האנדלונג נאך רעכענשאפט, וועדער וויזוהייט נאך פער.

כָּבֹד רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיָהּ: (ח) בְּכָל־עֵת יִהְיוּ בְגִדֶיהָ לְבָנִים וְשָׁמֶן עַל־רֵאשָׁהּ אֶל־יְהוָה: (ט) רָאָה חַיִּים עִם־אִשָּׁה אֲשֶׁר־אֲהַבָת כָּל־יָמֵי חַיֵּי הַבְּלָה אֲשֶׁר נָתַן־לָהּ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כָּל יָמֵי הַבְּלָה כִּי הוּא חֶלְקָהּ בְּחַיִּים וּבְעַמְלָה אֲשֶׁר־אַתָּה עֹמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: (י) כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֵׂה וְחֶשְׁבֹן וְדַעַת וְהַכְּמָה בְּשֹׂאֵל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׂמָה:

שבת

דעלסט, איזט יא וועדער האנדלונג נאך רעכענשאפט, וועדער וויזוהייט נאך פער. שטאנד

ר ש י

לעולם הבא לך אכול בשמחה: (ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים. התקן עמך בכל שעה במעשה טוב שאם תמות היום תכנס בגלים. ומאל שלמה הזנס את הדבר הזה לאדם שהזמינו השלך ליום סעודה ולא קבע לו זמן אם תכנס הוא או פקז מיד מכנס כסותו ורוחן וסך וכן עת מתר עד עת יקרא אל הסעודה יהיו כל שעה בגדיו לבנים והוא רחון וסך כך דרשוהו רבותיו במס' שבת: (ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת. ראה והבן ללמוד אומנות להסתפרנס ממנו עם ת"ת אשר נידך: כי הוא חלקך בחיים. אם עשית כן יהיה חלקך זה חיים בעולם הזה להסתפרנס מן האומנות ובעולם הבא שיגיעת שניהם משבת עון: (י) כל אשר תמצא ידך לעשות. רגון קונך בעוד שאתה נכרך עשה: כי אין מעשה בשאול. לזכותך משחמות ואם עשית כן אין לך שום חשבון בשאול שדאג ממנו וכן המקרא מסורס כי אין מעשה ודעת וחכמה בשאול לרשעים ולא חשבון לכדיקים כשיתנו החוטאים דין וחשבון וכך נדרש. במדרש. והבא לסותרו. בלא סירוס כמשמיו

ר מ ב מ

(ח) הלכז תמיד בגדים נקיים ולבנים, ואל יחסר זמן הטוב מעל ראשך, ושמת עם האשה אשר אהבת וחסקת בה, וכל אלה תבנוגו הנוף, כי למכחישי השארת הנפש, זה לבד חלק האדם בעולמו, ובכל עמלו אשר הוא עמל: (י) כל אשר, כי הלא לפי הדעת הזאת אין מעשה ואין חשבון ולא דעת ולא חכמה בשאול אשר אתה הולך שמה, עשה כל מה שנתך לעשות להנחת גופך, ואם יהיה עול וחמס, גול או עושק, מה נכך? סופך למות ולרדת שאולה, וכל מה שאתה נהנה בעולם הזה נישני הכלך הוא לבד חלקך, מעשה לך בשירותי לנך, אלה וכתח רח גנוב ונאוף רק אל תמוע ופסך ממים תבנוג, עתה בא וראה עד היכן הדברים מגיעים איך תלא מדחי אל דמי וחשק, במחולות הדעות הנסקדות אם לתחמין בהשארת הנפש ובגמול לעולם הבא: שבת

מגלת קהלת ט

הרגום אשכנוי קיא

שטאנד. (יט) איך פֿוהר פֿאָרט
גאָך פֿערנער אונטער דער זאָג
נעצו בעטראַכטען, ניכט אימ
מער עררייכט דער שנעללפֿי
סיגע דאָו ציעל, ניכט אימ
מער טרעגט דער טאַפֿע
רע דען זיגראַפֿאָן. דיא פֿער
נינפֿטיגען האַבען אַפֿט קיין
בראָד, דיא וויזען קיינען אי
בערפֿלוס, דיא פֿערשטענדי
גען קיינע גונסט, צופֿאלל אונד
אונגעפֿעהר בעהעררשט זיא
אַללע. (ג) יא דער מענשווייס
ניכט, וואָס איהם בעפֿאָר
שטעהט, וויא פֿישע פֿער
שטריקט אים בעזען נעץ, וויא
פֿעגעל אים פֿאַללשטריק גע
פֿאַנגען, זא איבערפֿאַללען דען

(יא) שִׁבְתִּי וְרָאִה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ כִּי
לֹא לְקָלִים הַמְרוֹץ וְלֹא לְגִבּוֹרִים
הַמְרַחֵמָה וְגַם לֹא לְחַכְמִים
לֶחֶם וְגַם לֹא לְנַבְנִים עֵשֶׂר וְגַם
לֹא לְיָדָעִים הֵן כִּי־עַתָּה וּפְגַע
יִקְרָה אֶת־כָּלֶם: (יב) כִּי גַם לֹא־
יֵדַע הָאָדָם אֶת־עֵתוֹ כַּדְּגִים
שֶׁנֶּאֱחִזִּים בְּמַצּוֹדָה רָעָה וְכַצְּפִירִים
הָאֶחָזִית בַּפֶּחַ כְּהֵם יוֹקֵשִׁים
בְּנֵי הָאָדָם לַעַת רָעָה כְּשֶׁתְּפֹל
עַיִיהֶם פְּתָאֵם:

ערדען - זאָהן פֿלעטצליך אין צייטען דעם אונגליקס מאַנכערלייא ווידערווערטיגקייטען.

אויך

באור המלות

ר ש י

(יב) במצודה רעה, בחולס, הוא הרשת שלדין בה. כמשמעו פותר חשבון לשון מחשבה מה יוכל עוד לעשות להסטר מן הדין: (יא) שבת וראה. כמו זכור ויוד"נוט בלעז: לא לקלים המרוץ. לא עמדה לעשאל קלותו משהגיעה סקודתו: ולא לגבורים המלחמה. לא עמדה לאבנר גבורתו משהגיע זימו: וגם לא לחכמים לחם. כגון אני שהיה לחמי ליום שלשים כור סולת וגו' ועכשו זה חלקי מכל עמלי מקלי ומקידה: וגם לא לנבונים עושר. כגון חיוב בתחלה ויהי מקנהו וגו' כשצאה שעתו אמר חנוני אתם רעי: לא ליודעים חן. הרי משה אין יודע ונכון ממנו בישראל לא מלא חן בתפילתו שיכנס לארץ: כי עת ופגע. כמשמעו. ד"א כי עת ופגע יקרה אוחס והפגיעה יהיו רגילין בהם שלא יבואו לדברים הללו: (יב) כדגים שנאחזים במלודה. כדגים גדולים שנאחזים במלודה גרועה ובלושה. ופירשו רבותינו היא חבה שאינה אלא כמין מחט ודג גדול נלכד בה: כהם יוקשים בני האדם. כמשלול קטן וחלש כמו המלודה הרעה והפת נכשלים בני אדם בעת סקודת רעתם כשנא עתם ליכול הרעה

ר מ ב מן

(יא) שבת וראה, יוסיף להתגבר בטענות חזקות נגד מכחש ההשארה, ואומר שבת וראיתי שאף בעלי העונג לא יגיעו אל חפנם ומאזים בעולם הזה, וכל עמלם לשוא וחריבותם לבהלה, כי אחרי שלא יאמינו בהשגחת המשנית, הרי הם כמטרה לחצי המקרה והכנעים, הנל במקרה גמור והזדמן, לא לקלים המרוץ כו' כי עת ופגע יקרה את כלם החכמים והכסילים, הגבורים והחלשים, ואין יכולת ביד האדם לעשות מאומה, וא"כ האומר כל אשר נבחק לעשות עשה, דברי תהו הם: (יב) כי כו', המקרה והכנע ימנעוהו מלעשות מה שיחפון, כי יגיע אליו שפזוס והוא לא ידע. ודמה בני אדם לדגים ולצפרים שלא ידעו עד שיפלו במלודה ואין אומר השב, אין מי יחמול עליהם ואין מי יוד להם, כי לכך נולדו, וכן משפט בני אדם אם אין דין ואין חשבון לפני מי שאמר והיה העולם. ועתה אחרי כל אלה לא וחשוב עם נפשו כמה מן ההפסד והבלבול יתחייב לך אם לא תחמין שתשאר הנפש אחר מות הגוף, ושהיא עתידה לתת

הרגום אשכנזי

ני נטער אבשנימט

(פון ק. ט' ש' י' ג' ביוק. י' ש' ט' ו')
(א) אויך פאלגענרען פארצוג
דער ווייזהייט בעמערקטע איד
אונטער דער זאננע, אונד
פאנד איהן זעהר וויכטיג.
(ב) איבער איינע קליינע
שטאדט פאן וועניגען איינוואה-
נערן קאם איין מעכטיגער
פירשט, אומרינגטע זיא, אונד
בויעטע האהע באללוערקע
אום זיא. (ג) עם פאנד זיך
אבער איין מאן דארין, דירפ-
טיג אונד וויזע, דער דיא
שטאדט דורך קלוגהייט ער-
רעטטעטע; קיין מענש האט-
טע פארהער דען דירפטיגען
בעמערקט. (ד) איד שלאם

מגלת קהלת ט

פרשה ט

(יג) גם־זֶה רֵאִיתִי הַכֶּמֶה תַּחַת
הַשָּׁמַיִם וְגִדּוּלָהּ הִיא אֵלָי: (יד) עֵיר
קִטְנָה וְאֲנָשִׁים בָּהּ מְעַט וּבְאֵר-
אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֶתְהוּבָנָה
עָלֶיהָ מְצוּדִים גְּדוֹלִים: (טו) וּמְצָא
בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכֵם וּמְלִטָּה הוּא
אֶת־הָעֵיר בְּחִכְמָתוֹ וְאָדָם לֹא
זָכַר אֶת־הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא:
(טז) וְאִמְרָתִי אֲנִי טוֹבָה הַכֶּמֶה
מִגְּבוּרָה וְחִכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָהּ

ודבריו

דארזים, ווייזהייט זיין בעסער אלס טאפערקייט. דאך איזט דיא ווייזהייט דעם צר-
מען

באור המלות

הרעה עליהם מתאוס. במזודה רעה מלו"ש
בלעז: כהם. כמותם: (טו) ואדם לא זכר. לא
היה חושבו לבלום: (טז) ואמרתי אני. בראותי כן טובה חכמה מגבורה והרי חכמתו של זה
בזויה לכולם ועכשיו כולם נמלטו על ידו. ומ"א עיר קטנה. זה הנוף: ואנשים צה מעט.
אלו איבריו של אדם: מלך גדול. זה יצר הרע שכל האיברים מרגישים בו: איש מסכן. זה
ילך

ר ש י

ר מ ב מן

לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים, הלא רע ומר עוזב מקור מים חיים הללו מים
נאמנים אשר לא יכזבו. אלו אין אחרי המות כלום ח"ו, לא ברא השם את עולמו כי אם
לרעת החיים המשכילים, ואזה איפוא כבוד האלהים אשר למענו ברא את כל הנבראים? איה
חסדו הגדול ורחמיו על כל מעשיו, אם לא ברא את מבחר היצורים כי אם לרעתם? אין
זה כי אם כמו שאמר החכם המליץ, מקור חיים השאיר לנו הנורא בהשאירו לנפשותינו ברכה,
בה נוכל התחם ממעשה ההבל מעלבוני ההעדרים, שם ישפוט האלהים את הנדיק ואת הרשע,
ואיש את פרו מעלליו ויחבל, שם עת לכל חסן ולכל מעשה. וזוה העמדתך על חוקן כוונת
החכם לדעתו, כי בודאי לא להעיר הספק בלב המאמין בא החכם הזה ח"ו, כי אם להעמיד
האמת על תלה, ולחזק האמונה בנפש המשכיל, כי היא יסוד ועקר חוררתנו הקדושה, כידוע
לכל אשר בשם ישראל יבונה:

(יג) גם זה, ידבר מעיני החכמה ומקריה במדיניות, אמר ראיתי החכמה והיא בעיני גדולה
ונכבדה, כי היא לפעמים טובה מגבורה כאשר זכור, וע"כ אני מעמידה לי לחוק למנות
חכמים לראשי לנא המלחמה, ולא עשירים וגבורים סכלים, כי ראיתי מעשה: (יד) עיר קטנה,
כנגד וסבב אותה מלך גדול, ואנשים צה מעט, והמלך סבב אותה בעם רב, והיא במקום
נמוך שיכול לבנות עליה מצודים גבוהים ממנה, הנה אין ספק שתלכד, ואין משילה: (טו) ואדם
לא זכר, שלא הי' לאיש ההוא המסכן זכר נפי אנשי העיר קודם שאלט את העיר בחכמתו: (טז) אמרתי
אני

מגלת קהלת ט י

וְדַבְּרִי אִינְם נְשָׁמְעִים: (יז) דְּבָרֵי
הַכְּמִים בְּנַחַת נְשָׁמְעִים מִזְעָקַת
מוֹשֵׁל בְּכִסְיִלִים: (יח) טוֹבָה הַכְּמָה
מִכְּלֵי קָרֵב וְחוּטָא אֶחָד יֵאָבֵד
טוֹבָה הַרְבֵּה:

י (א) זְבוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שְׁמֹן
רוֹקְחָ יִקָּר מִהַכְּמָה וּמִכְּבוֹד

סכלוח

חרגום אשכנזי קיב

מען, פֿעראַכטעט, אונד זיינע
רעדען פֿינדען קיינען איינגאנג.
(ה) וואָרטע דעם ווייזען, זאָ
זאָנפֿט, זאָללעטען אָננעהמלי.
כֿער זיין אלס דאָז לויטע גע.
שרוייא העררשוֿיכטיגער טהאָ.
רען. (ו) וואָהר איזטס,
ווייזוהייט פֿערדיענט דען פֿאָר.
צוג פֿאָר קריגסוויאָפֿען אָבער
אייז פֿעהלער קאָן אויך פֿיעל
גוטעס פֿערדערבען. (ז) זאָ וויא
טאָדעס געשמייס באַלואַמי.

שעם אָהל פֿערדירכט, אונד אין געהרונג ברונגט: זאָ פֿערדירכט אין וועניג
טהאָרהייט דען רוף דעם דורך ווייזוהייט אונד ווירדע פֿאָרטעפֿליכען מאָננעס.
דעם

ר ש י

באור המלות

יז טוב: (יז) בנתת נשמעים. מקובלים הם
לבריות: מוזיקת מושל בכסילים. מלכי עב"ס
מזה נפטר זה כמה שנים ועדיין גזירותיו מקובלי
על ישראל וכמה מלכי העב"ס גזירים גזירות
על ישראל ואין דבריהם מתקיימין: (יח) טובה
חכמה מכלי קרב. חכמתה של סרח שנאמר ותבא
האזה אל כל העם בחכמתה עמדה להם יותר
מכלי קרב שהיה בידם להלחם עם יואב: וחוטא
אחד יאבד טובה הרבה. חילולי שהרגה לשבע
בן בכרי היו כולם אבודים על ידו. ד"א וחוטא
אחד יאבד טובה הרבה. הרי שהיו ישראל מחלה לדיקים ומחלה רשעים ובא אחד וחטא ועשאן
מרוכים ומלא שהכריע את כולם לחונה:

(יח) קרב, ענינו מלחמה, חרגום מלחמה קרב.
י (א) זבובי מות, כגון דימות החורף שאין
צבובים כח והם קרובים למות. יבאיש.
כל אחד מהם. יביע, פירושו לפי ענינו יבאיש
השמן הרוקח מגזרת נועה בלשון התלמוד, או
הנענועות בלשון המקרא. וחולי הוא מעין הדבור
והלחיסה, כי הדבר הנכבש חוסם ומשמיע קול
לחש, בלשון אשכנזי (געהרן), יקר בקמץ הוא
חומר הסם, ואם תהיה הו"ד כמות אז הוא שם דבר
ענינו

י (א) זבובי מות יבאיש יביע וגו'. כגון בימי החורף שאין צבובין כח והם קרובים למות
גם אם בא לדוך שאן רוקח ומתערב בצמחים הוא מבאישו והוא מעלה קלף
שקורין אש"קומא בלעז ונראה בו כמין אצטעוועות וכו' משמעו של יביע הרי דבר קל שהפסיד
דבר חשוב כך יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט שהרי הכריע את כולם הרי שהיה אדם זה שקול
במחלה עבירות ומחלה זכיות ובא ועבר עבירה אחת והכריעתו לכף חובה נמא' סכלות זה
שהוא דבר מועט יקר ושוקל וכבד יותר מכל החכמה והכבוד שהיה בו שהרי הכריע את כולם:
יקר. לשון כובד הוא כבד ושקול יותר מן החכמה וכבוד שבו. ומדרש אגדה מושלים ילך הרע

ר מ ב מן

אוי, הנה טובה החכמה מגבורה ועם כל זה חכמת המסכן בזויה: (יז) הלא דברי
חכמים נשמעים בנחת וקורת רוח יותר מגערת המושל הערין בכסילים, ומדוע לא ישמעו
להם בני האדם? (יח) אמת שהחכמה היא טובה להגין ולהגיל יותר מכלי המלחמה אבל
פעמים שימלא כחכם חסרון אחד, ומדה אחת גרועה, ועל ידה יאבד טובה הרבה:
י (א) יאמר כמו שזבובי מות אסילו אחד מהם יבאיש ויביע השמן הרוקח, כן מעט סכלות

הערות

(יח) וחוטא, בס"גל ע"מ חושך, כי הוא שם דבר כמבואר בפ"י וכדמתורגם, אלא שבה הטעם
מלרע בעבור הנח הנסתר שאחרי תנועה קטנה:
י (א) זבובי מות, עיין ב"המ, והיותו נכון היות ענינו זבובים מתים כמו בעלי כח,
וכבר הארנו פעמים רבים על זה הדך בלשון:

הרגום אשכנוי

ה) דעם ווייזען הערץ פֿיהרט
איהוֹר־עֵבֶטֶס, דעם טהאָרן־הערץ
לענקט איהוֹ שטעטס לינקס.
(ט) דיא לעערהייט דעם טהאָר־
רען איזט אויף יעדעם וועגע
ערקעננבאר; ער רופֿט עס
גלייבזאם לויט, דאָס ער איין
טהאָר זיין. * * *
(י) וועודער צאָרן־דיינעס רעגענע
טען דיך איבערקאָמט, פֿער־
יאָס דעננאָך דיינען פֿאָסטען
ניכט. דורך נאַכגעבען פֿער־
זעהנט מאָן גראָסע פֿעהלער.
(יא) פֿרייליך זאָה איד יענעם
איבעל אונטער דער זאָננע, אַלס וואָרע דעם העררשער איינע איבעראיילונג ענטווישט.

מגלת קהלת ט

סְכָלוֹת מַעֲט: (ג) לִבְחֶכֶם לְיָמֵינוּ
וְלִבְכִסִּיל לְשִׂמְאֵלוֹ: (ג) וְגַם־
בְּדַרְךְ כִּשְׁהַסְכֵּל הַלֵּךְ לִבּוֹ הַסֵּר
וְאָמַר לְכָל סֶכֶל הוּא: (ד) אִם־
רוּחַ הַמּוֹשֵׁל תַעֲלֶה עֲלֶיךָ מִקּוֹמְךָ
אֶל־תִּנַּח כִּי מִרְפָּא יִנַּח חֲטָאִים
גְּדוֹלִים: (ה) יֵשׁ רַעַה רְאִיתִי תַחַת
הַשָּׁמַיִם בְּשִׁגְגָה שִׁצָּא מִלְפָּנַי

השליט

ימיר ה'

איבעל אונטער דער זאָננע, אַלס וואָרע דעם העררשער איינע איבעראיילונג ענטווישט.

דיא

באור המלות

ענינו כמו כבוד. (ב) לימינו: מוזמן לו כעת
שירלה, כמו הימין המוזמן לחדם לכל מעשה.
(ד) הנח: וכן יניח הן מנחת חסדי שיהי פעל,
וענינו עזיבה, משליכ נח שהוא מנחי העיין וענינו
מנוחה. מרפא, שם ונח בחליף והוא משרש רפה,
ענינו רציון העורף ומת הסבלנות (נחכנעניו).
(ה) שיצא: משמש שינחה, ולהקל על החליף
(נחה שהיית והוטלה תנועת החליף על הלדיי להורות
עליה

ר ש י

לזכובי מות: ובאיש יביע. שם טוב שהוא ערב משמן
רוקח: (ב) לב חכם לימינו. חכמתו מוזמן להטותו
אל דרך המיומנות לטובתו: ולב כסיל לשמאל.
לעקצו מן הדרך המיומנות שהיא תפארת ונוקה
לו: (ג) ואמר לכל סכל הוא. בהליכתו ובדבורו
הסכל מכירק שהוא שוטה: (ד) אם רוח המושל.
מושל העולם תעלה עליך לדקדק אחרוך במדת
הדין: מקומך אל תנח. מדתך הטובה אל תנח
לומר לומר יועיל לדקתי לי: כי מרפא. דקדוקי הדין בייסורין הבאין עליך מרפא הוא לעונותיך
ויניח לך חטאים הגדולים: (ה) בשגגה שינח השליט. דומה הוא לשליט שהוליד דבר
שגגה

ר מ ב מן

י. איש את רוח האיש היקר והכבוד, מחכמה ומכבוד וישחית את שמו הטוב, ודמה השם
לשמן הטוב, כאשר אמר למעלה טוב שם ונו': (ב) עיין בנאור המלות, יאמר חכמת
החכם הרוחה את הנוול נכרת מתוך כל מעשיו, כאלו החכמה היא שורה בימינו שהוא
כלי מעשה הגדול בחדם, ולב כסיל כאלו הוא ביד שמאלו שהוא אטר ועלל מלגמור מעשה
טוב: (ג) ובכל עניניו ועסקיו מראה קוסר לבו ודעתו, וחטילו כשהוא הולך בדרך, וכאלו קורח
על נפשו ומודיע לכל סכל הוא: (ד) אם רוח, אם חמת המושל תעלה עליך, אל תמהר
להניח את מקומך ולברוח מכניו, כי אם תשמור משמריך, ולא תשנה את פקודתך, כי רציון
העורף ולשון רכה תניח ר"ל תעזוב ותבשר חטאים גדולים, וסוף שתשכך את חמתו: (ה) יש
רעה כלומר הן חמת שלפעמים תהיה ההנהגה המלינית רעה, ע"י שהמושל יעשה דברים הסך
הכדק

ה ע ר ו ת

(ד) אם רוח המושל ונו', נראה לי ההמשך שאחר אשר יתרון החכמה מהסכלות, אמר שאעפ"כ
אם יש שגגה היונחת מלפני השליט, ונתן הסכל במרומים רבים, אל תנח מקומך מיד בעבור
זה, כי לא יהיה כן תמיד, וכדמבאר בנפרד:

קלקל

מגלת קהלת

השליט: (ו) נתן הסכל במרומים רבים ועשירים בשפר ישוב: (ז) ראיתי עבדים על-סוסים ושרים הלכים בעבדים על-הארץ: (ח) חפר גומץ בו יפל ופרץ גדר ישכנו נהש: (ט) מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בהם: (י) אם קהה הברזל

הנש א"ש

הוא

חרגום אשכנזי קיג

(יב) דיא טהארהייט ווארדע צו האהען ווירדען בעפערדערט פערזאנען פאם שטאנדע זאגן קען טיף. (יג) איך זאג שקלא פען אויף עדלען ראססען, פירשטען, וויא קנעכטע, צו פוסע וואנדערן. (יד) דאך ווער גרובען גרעכט, פעללט זעלבסט היניין; ווער ציינע אינרייכט, דען ווערדען שלאנגען שטע צען. (טו) ווער שטיינע ברייט ווירד זיך פערלעטצען, ווער ביימע פעללט, ווירד זיך פער. וואונדען. (טז) איזט דאז איי זען

ר ש י

שגנה מפיו שוגג ואי אפשר לחזור כד אומר הקב"ה ואין להשיב: (ו) נתן הסכל במרומים רבים. זו היא הרעה שהיא כשגנה שיואל מלפני השליט שניתן השעות והרשע במרומי גובה שהגניהם הקב"ה את הכסילים ואת הרשעים שאני רואה ברוח הקודש שהם עתידים לפשוט יד בהיכלו ולשום אותותם אותות: ועשירים בשפל ישנו. ישראל שכל הגדולה והכבוד שיש להם עבשו בימי עתידים לישיב בשפל שנאמר ישבו לארץ ידמו: (ז) ראיתי עבדים על סוסים. כשדים הם שניא' בהן זה העם לא היה יתעלו להיות על סוסים מוליכים את שבויי ישראל אסורים בקולרון: הולכים בעבדים על הארץ. לפני קרונין של כשדים: (ח) חפר גומץ. שוחה: בו יפול. פעמים שהוא נופל בו כלומר יש לך חורש רעה וסוכו לאז ענין בסוף שכלה זרעו של נכונברנר על ידי כלי ב"ה שנאמר ועל מרי שמיא התרוממת: ופרץ גדר. סייג של חכמים לעבור על דבריהם: ישכנו נהש. מיתה בידי שמים ולפי שדבר בלשון פריעת גדר הזכיר בתשלומין לשון נשיכת נהש שהיא דר בחורי נקבי בתלי בתים פרוצים: (ט) מסיע אבנים יעצב בהם. מסיע אבנים ממחצבתם בהרים מתיגע בהם. יעצב לשון יגיעה כמו בעצבון תאכלנה כלומר כל אדם לפי מלאכתו עלבונו אף עושה רעה לפי זריעתו יקבור: יסכן בהם. יתחמם בהם כמו ותהי לו סוכנת אף העוסק בתורה ובמצות כופו ליהנות מהם: (י) אם קהה הברזל. חרבות לורים שקיהו פיהם

באור המלות

עליה. (ו) סכל, שם דבר, וכן שפל. (ח) גומץ. נכתב המלחמה לפני הדגש וקריאתו בשורק, ופירושו חפירה, חרגום אל הפחת הגדול קמולה, והגימטריא והקויף ממונה אחד. (ט) יסכן, מענין סכנה (ווירד געפאכער האכטן) או מענין סכין (ווירד זיך שניידען). (י) קהה, הפך חדר (שטומפן זיין). קלקל

ר מ ב מן

הדק והאמת, כאלו הם כשגנה היואלה מלפניו, ולא ידע מה יהיה בסופם: (ו) נתן הסכל, פעמים שיטמע המלך לקול רעיו, או להולכי רכיל, ויתן הסכלו למעלה למעלה, ואנשי הגדולה בשפל ישנו ע"ש גורתו: (ז) עבדי' החעשרו, וניתן להם רשיון מהמלך השליט לרבוז על סוס, אשר בימי קדם לא הורשו ע"כ א"א אנשי המעלה, ושירים התרוששו ווירדו מגדולתם, והם הולכים בעבדים וגו': (ח) ואלים עוד מעט ויאבדו בעלי חנף ותרומית, יפלו בשחת אשר כרו, חופר גומא' לאחרים בו יפול, ופורץ גדר אבנים ישכנו נהש דר בחורי בתלי בתים: (ט) מסיע אבנים ממחצבתם יגוף בהם ויגרום כאב לעצמו, וזקע עליהם יסכן בהם, כלומר כל אדם לפי מלאכתו עלבונו, כן הדבר בעושי הרע והולכים רכיל, לפי זריעתם יקבורו: (י) אם קהה הברזל, יאמר על בוקע העלים, אם הגרון שבידו אינו חד והוא לא קלקל ולא חדד פניה, או לריך להוסיף בה ואומץ לבקוע העלים ויסכן בהם, וכן ההולך רכיל לריך לתפולות רבות כדי שלא יכנס בסכנה. ויתרון הכשיר פכמה, כלומר שלכמה

תרגום אשכנזי

וען שטומפף, אונד דער מאן האט דיא שניידע ניכט גע- שלויפען, זא מוס דיא קראפט שטעטס פערשטערקט ווער- דען. וויזוהייט אבער האט דען פארצוג דער שטעטען ריכטיגקייט. (זיא ווענדעט אימער נור דיא ריכטיגען אונד געהעריגען מיטטעל אן). (ח) האט דיא שלאנגע איינ- כנאהל געשטאפען, הילפט קיין בעשוועהרען מעהר: זא געהט

מגלת קהלת י

והוא לא־פנים קלקל וחילים יגבר ויתרון הכשיר חכמה: (יא) אם ישך הנחש בלוא לחש ואין יתרון לבעל הדשון: (יב) דברי פיהכם הן ושפתות כסיל תבלענו: (יג) תהלת דברי פיהו

סכלות

אויך יענעס צונגען-דרעשערס פארטהייל הין. (יא) שאנגונג, פערקינדעט דעם וויזען מונד; דער טהארען ליפפען, פערדאמונג. (יט) איזט דער טהארען רעדע-אנפאנג באז- דייט

באור המלות

קלקל. משרש קלל ככפלת פיה עיין, ענינו מלוטש (געשליפען). הכשיר, גם מהפעיל. ענינו היושר ושלמות המעשה. (יא) לחש, הוא הדבר הנדבר בחשאי. חגיגענו

ר ש י

פיהם וחודס: והוא לא פנים קלקל. ואינם לטואים ומרוטים למען היות להם ברוך אעפ"כ וחילי יגבר מגביר הוא כמלזמה את גבורי החיילי לנחש: ויתרון הכשר חכמה. ומעלת כשרון יש עוד לחכמה יותר מן הברזל אם ת"ח מאחיר פניו ברעב ואתה רואהו מסכן בין העשירים הרבה חיילים מתגברים על ידו ואל תחמה על וי"ו וחילים כי הרבה וי"ן נופלים כן בלשון עברית כמו אם ראית גנב ותרץ עמו עזי חמרת יה ויהי לי ליצועה והרבה מפורשים כזה: (יא) אם ישך הנחש. את איש: בלא לחש. מחמת שלא לחשו החבר שלא יאוך: ואין יתרון לחבר הרשע שהיה רגיל ללחשו בלא לחש כך אם בני עירך וכשלים באיסורין מחמת שאין חכם דורש להם ומלמדם את חוקי התורה אין יתרון לובשתיקתו ולא ישחקר: (יב) דברי פי חכם קן על אומעיהם ונשמעים לו וטוב לו שוטל גדולה עליהם: ושפתות כסיל תבלענו. זה המסית את חברו מדרך טובה כגון בלעם שפרץ גדרן של אומות שגדרו עממן מן העריות מדור המבול ואילך והוא יעץ להם להיות מסקירין נשותיהם לזנות: (יג) תהלת דברי פיהו סכלות. כשאמר לו הקב"ה מי

ר מ ב מן

שלחמה מעלת כשרון, שלא תנטרף להוסיף אומן, כי במעט עמל יגיע החכם אל כונתו והענין מוסב לזה שלחמה, שהחכם אל יניח את מקומו, אף אם יתקף עליו המושל, ידום ויתחולל בנחת ומרסא עד בא עתו, אז בלי יגיעה רבה ישיב הרע לאונאיו, אשר אמרו ללשוננו נגביר: (יא) אם ישך הנחש, מוסב על בעל הלשון, יאמר אם ישך הנחש את פוקך הגדר, אז יהיה בלי לחש, באין תרופה למכתו, ואז תראה שאין יתרון לבעל הלשון, אשר אמר שפתי אחי, מי אדון לי: (יב) דברי פי חכם, אין החכם כבעל הלשון, רק כל הדברים היוצאים מפיו הם חנינה, לשון את כל אדם, ואשילו אויביו ורודפיו, לא כן שפתות הכסיל, כי הוא יאמר תמיד תבלענו, ואין תמלה וחנינה בלבו, ויהיה תבלענו נוכח לזכר לא נסתר לנקבה, והוא מאמר הכסיל: (יג) ואולם אם תהלת דברי פיהו סכלות להרע לאחרים, הנה אחרית פיהו כשנעון רע

הערות

(י) קלקל, עיין ב"המ. וההוראה היסודית היא מלשון קלות, כענין הלטינה שימעט המתכת לעשותו חד: וחילים יגבר, זי"ו לחזקת התנאי: הכשיר, עיין ב"המ, כלומר שתעשה הכל בכשרון, ובנ"ל: (יב) ושפתות כסיל, עיין בפי. והיה טעם דברי מושך אחר עמו דברו סי

מגלת קהלת י

סְכָלוֹת וְאַחֲרֵית פִּיהוּ הוֹלְלוֹת
רָעָה: (יד) וְהַסְכֵּל יִרְבֶּה דְבָרִים
לְאִי־יָדַע הָאָדָם מִהֵ-שֵׁי־יָהִיָּה
וְאֲשֶׁר יִהְיֶה מֵאַחֲרָיו מִי יִגִּיד לוֹ:
(טו) עֲמַל הַכֶּסֶּלִים תִּיגַעְנוּ אֲשֶׁר
לְאִי־יָדַע לִלְכֵת אֶל־עִיר:

פ ר ש ה י

(טז) אִי־יֵלֵךְ אֶרֶץ שְׂמַלְכָךְ נָעַר

וּשְׂרִיךְ

צעהנטער אבשניטט

(פסוק ק. י' פ' ט"ו ביו ק. י"א פ' ו')

(א) וועהע דיר, אָ לאַנד! דעססען רעגענט אין קינד איזט, דעססען פֿירשטען

אַם

ר ש י

באור המלות

מי האנשים האלה עמך היה לולהיז ה' אתה יודע והוא חמר בלק בן לסור מלך מואב שלז אלי כלומר אם צעניך אני נבזה חשוב אני בעיני מלכי הארץ: ואחרית פיהו הוללות. שיעמוס ושרבוב לכה אישך זמת אולת: (יד) והסכל ירבה דברים. שהיה מתפאר בעלמו שהיה יודע דעת עליון: כי לא ידע האדם מה שיהיה. לו לאחר זמן שהרי הלך ליטול שכרו במדין ולא ידע שיטול נחרב. ולפי פשוטו הסכל ירבה דברים גזר ואומר מחר אעשה כן. לפלוני ואינו יודע מה יהיה מחר: ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו. כלומר לא סוף דבר שאינו יודע מה יהיה לאחר זמן אלא חף ההוה עבשו מאחריו שלא כנגד עיניו אלא מאחורי ערפו מרחוק לריך הוא שיהא מי יגיד לו: (טו) עמל הכסילים תיגענו. כסילותם גורם להם עמל המיגען אשר לא למדו דרכי מבוואות העיר ומתיגע ליכנס דרך פתחים וכלעי המים ויגע בטביעות רגליו בבון כלומר עבלות של עוזבי התורה גורם להם יגיעת עמל בנייהם: אשר לא ידע ללכת. אל נתיב אמת לפרוש מן העבירה לפי שלא למד תורה שנאמר נר לרגלי דברך: (טז) אי לך ארץ שמלכך. בזמן שמלכך ודייניך

(טו) תיגענו, עמל לשון זכר, ולריך שיחסר דבר המוכן מחליו, או יהיה במקום הזה לשון נקבה, כמו כבוד שהוא בכל מקום לשון זכר, חוץ מחל אחד כבודי, כן כתב הרמב"ם. (טז) אי, כמו חוי. אשריך

ר מ ב מ

רע להרע לעצמו כי לא ינקה: (יד) והסכל ירבה דברים, ואינו יודע מה יהיה מחר, ואף שהוא עבשו מאחריו שלא כנגד עיניו, כי אם מאחורי ערפו, לא יראה ואין מי יגיד לו: (טו) עמל, דמה הכסיל שיחסון לבקש גדולות ונפלאות ממנו, והוא לא ידע הנראות והידועות לכל, כאדם רואה לילך אל עיר ולא ידע הדרך ויגע ולא יראה חסלו: (טו) אי, שמלכך נער ולא ישגיח על ענין המלוכה. ושריך בבקר יאכלו, הענין שיאכלו וישמחו

ה ע ר ו ת

כי חכם ודברי שפתות כסיל: (יד) והסכל וגו', עיין בפ' י. וע"כ לא יאריך בממשלתו כי זינק במעללו לעצמו, ואין מי יגיד לו לזרוז, ולכן אל תנח מקומו מיד, וכמו שזכר: (טו) אשר לא ידע, לפי שלא ידע ללכת אל עיר, וכנה התכלית ד"מ בשם עיר, אשר הוא כונת ההילך לכוף

שמה

חרגום אשכנזי קיד

הייט: דאז ענדע גערייכט איהם זעלבסט צום איבעל — וויא יע= דעווילדע אויסגעלאססענהייט. (כ) איבערהויפט איזט יעדער טהאָר רעדעליג; איין זאָל= כער מענש ווייס ניע וואָס פֿאַל= גען ווירד, זעלבסט ניכט איין= מאַהל וואָס איטצט הינטער= ווערטס געשיהט, אונד ווער ווירדס איהם זאָגען? (כא) דאָז שטרעכען דעס טהאָרען ער= מידעט איהן פֿערגעבענס: זאָ וויא דער וועג=אונקונדיגע, דער ניע דיא שטאַרט עררייכט.

תרגום אשכנזי

עם פריהען מארגען גאסמא
לער בערייטען. (ג) הייל דיר,
א לאנד! דעסען פירשט אין
פרייער בידערמאן איזט, דעם
סען ערלע צורעכטער צייטעם
סען צור ערהאלטונג, ניכט אויס
פעללערייא. (ג) דורך פער-
נאלעסיגונג זינקט דאז גע-
בעלקע, ביא פאהרלעסיגקייט
טרייפעלט רעגען דורך. (ד) זא
דיא אויס בלאסער זינגליכקייט
סאפעל האלטען, אונד מיט
וויין דיא מיטלעבענדען בעלוסטען: ביא זאלען פערמאן געלד זאלעם.

מגלת קהלת י

וּשְׂרִיד בְּבִקְר יֹאכְלוּ: (יז) אֲשֶׁרִיד
אֶרֶץ שְׂמֵלֶכְךָ בְּן־חֹרִים וּשְׂרִיד
בַּעֲת יֹאכְלוּ בְּגִבּוֹרָה וְלֹא בַשְּׂתִי:
(יח) בַּעֲצֵלְתִים יִמָּךְ הַמְּקָרָה
וּבַשְּׂפִלוֹת יָדִים יִדְלֹף הַבַּיִת:
(יט) לְשִׁחּוֹק עֹשִׂים לָחֶם וַיִּין יִשְׂמַח
חַיִּים וְהַכֶּסֶף יַעֲגִרָה אֶת־הַכֶּלֶל:

גם
אכער

באור המלות

(יז) אשריך, אחרי לעולם לא תסמך אל האם חן
אל הכנוי בלשון יחיד, כי אם על המעט כח אשרהו,
(וכמהו המלות על, תחת, בסמיכותם לכנויים, וכן
חזור בכל סמיכיותיו), והמוכרת הוא אשר, וכרבו
אשרים. אבל זה השיי שהקריאה הוא בלשון יחיד,
לשון רבים הוא, שויד הרבוי כמנהגו, והוא
תמורת אשריך בשתיא רביש וחריק היוד. בן
חורים, כנוי לשרים, שהם בעלי חרות, או יחסי
מלשון חור כרפסו, כי השרים הגדולים יכנסו בלשון
ישמעאל בלונן.

במדעך

אמר בלשון מלכא עבד לחם רב: ויין. משקין בסעודה אשר ישמח החיים: והכסף יענה את
הכל. אם אין כסף אין סעודה לסיכך לא יתעלל אדם מן המלאכה כדי שיהא לו מה להוציא:
גם

ר ש י

בדייניך מתנהגים בנערות: (יז) בגבורה ולא
בשתי. שמוסקין בגבורת החכמה והבינה ולא
בשתיית יין: (יח) בעללתיים ימך המקרה. כאדם
מתעלל ואינו מתקן פרצה קטנה שנתקרת
הבית: ימך המקרה. ישפל הננין המקרה את
הבית והמסכך עליו: ידלוף. ישטף דלף גשמים
כלומר בשישראל מתעללים בתורה הם נמקים
ובית גאון עוזם חרב ומך: (יט) לשחוק עושים
לחם. לזדוות מזומטי חתנים ומלכים עושים
סעודה וסתם סעודה גדולה קרויה לחם כמו דאף
אמר בלשון מלכא עבד לחם רב: ויין. משקין בסעודה אשר ישמח החיים: והכסף יענה את
הכל. אם אין כסף אין סעודה לסיכך לא יתעלל אדם מן המלאכה כדי שיהא לו מה להוציא:
גם

ר מ ב מן

טרם יתעסקו במשפטי המלוכה, הפך מה שאמר הכתוב דינו לבקר משפט: (יז) שמלכך בן
חורין, הענין שיעשה מעשה השרים הגדולים, הפך בן בליעל. ושריך בעת יאכלו, אחרי אשר
גמרו את משפט הארץ, ולא יאכלו כי אם לזוך, למען הוסיף גבורה וכן לעובת הכלל, לא
לחצונג, לרדוף יין ולהתענג במעדנים: (יח) כאדם יתעלל, ואינו מתקן פרצה קטנה
שנתקרת הבית, סוף שישפל כל התקרה, ואם ישפיל בעל הבית את ידיו ויעמס אל חיקו סוף
שיטעמו הנשמים אל תוך הבית, יאמר זה על דרך משל על המלך והשרים, אם יתעסקו
באכילה וכתענוגים ויתעללו מהביט בדברי המלוכה, סוף שפזזת המלוכה, כמו הבית שיהרס
מעט מעט מעללות בעליו: (יט) לשחוק עושים לחם, הם עושים סעודות גדולות, לא לקיים
הנפק ולגבורה, כי אם לשחוק וחזרה. סתם סעודה קרויה לחם, והם משמחים ביון משתייהם
את כל החיים, האוכלים ושתיים ומתענגים עמהם, ולזה ודאי שהכסף יענה אללם את הכל,
כי

ה ע ר ו ת

זמה, וכמבואר בפי': (יז) אשריך, עיין ב"המ. ונראה החלוק בעבור מנעול התנועות שהיא
דומה קלת ביחיד ורבים: עיין ב"המ, ועיין עוד מה שדובר בו בספרי ומירוש
ישראל בפי' בנדרבה אונחה לך (תהלים ג"ד), ובמלת חור כרפס דאסתר:

מגלת קהלת י יא

(כ) גם במדעך מלך אל תקלל
ובהדרי משכבה אל תקלל
עשיר כי עוף השמים יוליך את
הקול ובעל הכנפים יגיד דבר:
יא (א) שלח להמה על פני המים
כי ברב הימים תמצאנו:

הרגום אשכנזי קטו

(ה) אבער דאך, אויך אים גע
דאנקען, פלוצע זאלכעם קעני
גע ניכט. שילט אים געהיימ
סטען שלאפגעמאך דען מעס
טיגען ניכט. דער פאגעל אונט
דעם היממעל קאן דיא רעדע
פערראטהען; איין געפליגעלי
מעס טהוירען דאז ווארט אויס
בריגען.

תיר ה' חו (ו) פערזענדע דיינע גיטער
איבער דאז וואססער, מיט דער פאלגע דער צייט וורסט דוא דען פארטהייל פיני
דען

ר ש י

באור המלות

(כ) גם במדעך מלך. אפילו במחשבותיך בלא
דבור. גם אפילו מלך אל תקלל לא תרגיז למלכ
של עולם. ד"א כמשמעו מלך בשר ודם: עוף השמים. נשמה הנתונה כך שסופה לעוף על
השמים: ובעל כנפים. מלאך המלוה אותך בענין שנאמר כי מלאכיו יזוה לך ולפי משמעו העובדים
והשנים יש לך לדאג מכל צריה שמה יש שומעין ויגידו לאחרים:
יא (א) שלח לחמך על פני המים. עשה טובה וחסד לאדם שיאמר לך לכך עליו אל תראנו
עוד כאדם שמשליך מזונותיו על פני המים: כי ברוב הימים תמצאנו. עוד
ימים באים ותקבל תשלומיך ראה מה נאמר ביתרו קראן לו ויאכל לחם וסבור שהוא מזריו ולא
יראנו עוד מה היה סופו נעשה חותנו ומלך על ישראל והכניסו תחת כנפי השכינה וזכו בנח
וכי

ר מ ב מן

כי תמיד הם לריבים לבסוף, על כן יאמרו הב הב, ולא ירים איש את ידו ואת רגלו ככל
מקומות ממשלתם כי אם בלע כסף. וענין יענה ימלא, ויתקן שיהיה מן עת ועונה, והכונה
שימלא את הכל בעת שירצה הרובה, או שיהיה מלאן ענה, כמו שפירשתי למעלה והאלהים
מענה בשמחת לבו: (כ) אמר אלה היושב תחת ממשלת שליט, ואם תראה שהמלך נער ושריו
בנקר יאכלו, בלום סוף מלדבר ואפילו במחשבתך אל תקלל ותגנה את מעשה המלך, ובמקום
הסתר כמו בחדרי משכנך אל תקלל שריו וגדוליו שהם בלי ספק העשירים: אחרי שהכסף יענה
אלו את הכל שמור את סוף ולשוך, כמו שאמר למעלה באשר דבר המלך שלטון, ומי יאמר
לו מה תעשה, ואל תאמר הנני בחדרי משכני, אין שומע, כי עוף השמים, דרך משל, הוושב
בחלון ביתך, ושומע את קולך, ובעל כנפים הוא עוף השמים, והענין כפול בדרך המליצה
בל"ק. והכונה אי אפשר להזהר שלא יודע הדבר לבעלי זרוע וישעמוך:
יא (א) שלח לחמך, לפי פשוטו יראה שמדבר על בעלי הסחורה ויעץ להם לסחור למרחוק, למקבה
הארץ עד קלהו, ואל יסחדו לשלוח את רכושם למרחקים, ואף באניות סוחר מעבר לים, כי
ברבות הימים ישחברו וירויחו הרבה על הדרך הזה. ונהג כל מעשה הסחורה בירידת הים, כי הוא
החל לשלוח אניות אוסירה ותראשה, עם אני חירם, אחת לשלש שנים, הניחו משם זהב וכסף ושאר
מיני סחורה, כנזכר בכתוב. ויראה שנקש המלך לעורר את לב עבדיו ועמו ולזרום לעשות כמעשהו
למען

ה ע ר ו ת

(כ) ובעל כנפים, קרי והכתיב בה"א הידיעה והוא הראוי ע"פ הכפל עוף השמים:
יא (א) שלח לדמך וגו', אולי טעם ההמשך, שהוא ענה טובה להתעסק בסחורה כדי
להסיר

תרגום אשכנזי

דען . (ז) אבער טהיילעעם אין זעבען אונד אַכט טהיילע , דען דוא ווייסט ניכט , וועלכער אונ- פֿאלל אויף ערדען איינטרעפֿ- פֿען קאַן . (ח) פֿיללען זיך דיא וואַלקען מיט רעגען , זיא שיטטען איהן אויס אויף דיא ערדע ; פֿעללט איין בוים גען מיטטאָג אָדער מיטטערנאַכט ,

מגלת קהלת יא

(ב) הִן חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לְשִׁמּוֹנָה כִּי לֹא תִדַע מַה יִּהְיֶה רְעָה עַל-הָאָרֶץ : (ג) אִם יִמְלֹאוּ הָעֵבִים גִּישָׁם עַל-הָאָרֶץ יִרְיָקוּ וְאִם יִפּוּל עֵץ בְּדָרוֹם וְאִם בְּצִפּוֹן מְקוֹם

שישול

ר ש י

ובני בניו ליטב בלשבת הגוית : (ב) הן חלק לשבעה וגם לשמונה . חלקת מלחמך ומשלך לשבעה כריכי חסד חלק עוד לשמונה שיבואו אחריהם ואל תאמר די : כי לא תדע מה יהי רעה . שמא עוד ימים באים ותלטרך לנולם או תגלל על ידי הדקה מן הרעה ואם לא עכשו אימתי . ורבותינו אמרו הן חלק וגו' . אלו שבעה ימי בראשית הן אחד מהם חלק ליוכרך לנוח בשבת וגם לשמונה אלו שמונת ימי המילה . ד"א הן חלק לשבעה . קרבנות לבור של שבעת ימי פסח וגם לשמונה של שמונת ימי החג : כי לא תדע מה יהיה רעה . אם יחרב הבית ולא תקריבו עוד ויועילו הקרבנות הראשונים לבטל הגזירה הרעה . דבר אחר כי לא תדע מה יהיה . לא ידעת מה נגזר על הגשמים בחג ויועילו הקרבנות ויבטלו גזירות רעות : (ג) אם ימלאו העבים גשם . אם ראית עבים מלאים גשם ידעת שסופם יריקו גשמיהם על הארץ במקום שהטובה נומחת וניכרת שם סופה לנוח אף בן דע שאם יפול עץ וגו' אם ישכון אדם חכם ולדיק בעיר או במדינה במקום שישכון שם יהיו נראין מעשיו אחריו מותו וחכמותיו ומדות תרומותיו ותשלים טובה ליושבי המקום על מנהג הטוב שהדריכס בדרך ישרה : יפול . ישכון כמו על פני כל אחיו נפל : עץ . תלמוד

ר מ ב מן

למען יעשירו וירבה חילם : (ב) לפי המשך פשוטו של מקרא יתכן שיתן ענה לבעל הסחורה שלא יתן את כל רכשו בסחורה אחת , או להשליך את כל יבשו על ספינה אחת , כי אם מדרך החכמה לתת חלק לשבעה גם לשמונה , ואם יאבד בזה , ישחזר בזה , כי לא תדע מה רעה יהיה על הארץ . ואפשר שזכר לשבעה גם לשמונה להוסיף מלב המנחשים הנזכרים במספר מה , וחשבנים שילליח , וזכרתי ממספר אחר בחשבם שירע , אמר הן חלק לשבעה וגם לשמונה ולא תחוש לנחש המספר : (ג) אם ימלאו , הוסיף לדבר על המנחשים הרואים בעבים ומדמים בהם נורות ותמונות ועל ידם ירצו לקסום קסם ולדעת בתחלת מעשיהם אם ילליחו אם לא , או שיאמרו את הרוח , מאין ולאין הוא , כאלו שואלים את הרוח ייעבם אל איזה נד יטו זריעתן או בדרך סחורתן או במלחמתן וילליחו וכאלו הרוח המוליך העבים ישבם ברמז לנטות אל עבר לכתו , ואם יעמדו העבים על מקומם אז ורוח אין , היה להם לאות שגם הם ינחו מן העסק אשר התעוררו עליו , וכן היה בימים ההם , שואל בעצו ומקלו יגיד לו , הוא היה זורק מקלו או מורה

ה ע רות

להפיר לבו מעיני הנהגת המלוכה בזאת שזכר : (ג) ואם יפול וגו' , עיין בפ' . ולו כתוב אם בדרום ואם בצפון היה מתישב הנגינה בזה , ואם יפול עץ במקום שיפול העץ שם יהוא , ויהיה לפ' מאמר אם בצפון ואם בדרום בעין מאמר מוסגר , הבא תמיד במפסיק יותר גדול כידוע : מקום שיפול , לפי מה שהעיר הרמב"מ בחבורו אור לנתיבה מהכנזי אשר שילוונו תמיד סימן היחס הראוי כפי הדבור , יחובר גם כאן מלת שם עם מקום שיפול , ויהיה עיני המאמר אם יפול העץ בצפון או בדרום , לא יהיה זה כי אם המקום אשר יפול העץ שם ולא לתכלית אחר וכן נראה ג"כ מפירושו , ולפ"י יתורגם כל"א (עץ ויירד דתו בןקסא דער פֿרט זיין , וזקתין דער בוית פֿאָזנען וקאָזנטע) : כאשר

מגלת קהלת יא

תרגום אשכנזי קטו

שִׁיפּוֹל הָעֵץ שֶׁם יְהוּא: (ו) שֹׁמֵר רוּחַ לֹא יִזְרַע וְרֹאֵה בְעֵבִים לֹא יִקְצֹר: (ה) כֹּאֲשֶׁר אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה דֶּרֶךְ הַרוּחַ כֶּעֶצְמִים בְּבֶטֶן הַמִּרְאָה כִּכְהָ לֹא תִדַע אֶת-

דא וואָהין ער פֿאַללען זאָלל, דא בלייבט ער אויך ליגען. (ט) ווער דען ווינד בעאַבֿאַצטעט, ווירד ניכט זאָען ווער אויף וואָלקען מערקט, ווירד ניכט ערנדטען. (ו) דוא קעננסט עבען זאָ וועניג דען וועג, דען דער ווינד געהמען ווירד, אַלס דוא ווייסט, וואָס מעשה

אין דעם שאַמע איינער שוואַנגערן איינגעשלאָסען איזט; אונד עבען זאָ וועניג קעננסט דוא

באור המלות

ר ש י

תלמיד חכם שמגין בזכותו בעץ המסוך על הארץ: (ד) שומר רוח. ממתין ומכסה עד בא הרוח: לא יזרע. פעמים ממתין ואינו זא: ורואה בעיניו. נותן עיניו בעבים וכשרואה אותם קודרי' ירא לקבור מפני הגמים ולגולס לא יקצור לפי שירא תמיד: (ה) כאשר אינך יודע בעצמים

יא (ג) יהוא, יהיה, כמו שזמרים מן סיה נחמרון יחי כן נחמר מן הוה יהוה ומשפטו יהוה. (ה) כעצמים, פי' רש"י מלשון עולם עיניו, הדבר הסגור בבטן הרה, אינקלוזורש בלע"ז (דאז חיינו געשלאסענע). ומתוק

בבטן המלאה. דברים הנסגרים והנעלמים בבטן אינך יודע הרי זה מקרא מסורס נדרש מסופו לראשו כאשר אינך יודע דרך הרוח כלומר ידיעות שתי אלו שוות לא זו גלויה לך ולא זו גלויה לך פעמים אתה סבור להכיר בעבים שיבא הרוח ואינו זא כאן כי עובר והולך לו אל ארץ אחרת והרי לשון זה כמו כגן ה' בארץ מצרים כשפחה נבבירתה בקונה כמוכר ופעמים שהוא משה מוקדם למאחר ופעמים שהוא משה מאוחר למוקדם אף כאן למד ידיעת הרוח מידיעת הבטן כלומר אין לך לשמור את הרוח לראות בעבים: בעצמים. אינקלוזורש בלע"ז כמו עולם עיניו: ככה לא תדע וגו'. אף גזירותיו של מקום לצנין

ר מ ב מן

מורה בחכו למעלה. ומביט בנפלו לאיזה נד מוליכו הרוח, או שגבל תחתיו, ויהיה לו לאות (וכן הוא מבואר ממש ביוזקאל כ"א ע"ט), ועליהם יאמר קהלת אל תשית את לבך להבלי הקוסמים הללו, כי אין בהם ממש, ולא יורו הדברים הללו כלל על העתיד במעשה בני אדם, כי אם ימלאו העבים גשם, על הארץ יריקו, זהו תכלית מה שנוכל לדעת מהם, וכן המקל בנפלו מה לך אות אם יפול בבטן או בדרוס, וודאי שמקום שיפול העץ אם יהיה זה הוא תכלית מה שנוכל לדעת מנפילתו, ואולם לא יורה בנפלו על שום ענין לא לרעה ולא לטובה. ולרבותינו המפרשים דרך אחר בזה. ואולם לכל הפירושים לא ידעתי לכוון הדבר הנחת הטעמים בשסוק הזה, כי מהראוי שתבא מלת יריקו באתנחת', ומלת בבטן בזקף, כדי שיחזר כל נושא עם נושאו כידוע, ולפי הנחת הטעמים שלפנינו משמע שנושא המאמר האחרון, מקום שיפול וגו', מוסב גם על מלאות העבים גשם, וזה אינו לכל הדרכים שזכרתי: (ד) שומר רוח, מי שינחש ברוח ולא ירנה לזרוע עד שיבא מפאה ידוע, פעמים שימתין ולא יבא. וכן הרואה בעבים, שאל בתמונות שהוא רואה בהם, לא יקצור: (ה) כאשר אינך יודע, הרי המקרא הזה מסורס נדרש מסופו לראשו, כלומר ידיעות אלו הדברים שוות, לא תדע דרך הרוח, כאשר לא תדע העובר בבטן הרה, וכן כל מעשי האלהים לא תדע מאומה טרם היותו, והרי לשון זה, כמו כגן ה' בארץ מצרים, כשפחה נבבירתה, ופעמים שהוא משהו הכוקדס למאחר,

ה ע ר ו ת

(ה) כאשר אינך יודע, עיין בפירוש. ויש לפרש המקרא בלי לסרסו כזה, כאשר ככה, דהיינו שאחר שזכר שומר רוח לא יזרע, להיות דרכו נסתרה, הוסיף לאמור, וכמו שהוא בדבר הזה שאינך יודע דרך הרוח באותו מסרון הידיעה בעצמים בבטן המלאה שלא תדע אם יהיה זכר או נקבה ככה לא תדע ג"כ את כל מעשה אלהים לשפט עליו טרם היותו, ולא חוכל כלל לידע

תרגום אשכנזי

הוא ריא ווערקע גאטטעס, דער ראז גאנצע ערשאפען האט. (יא) זאע אלוז דעם סארגענס דיינען זאמען אויס, אונד אויך דעם אבענדס לאס דיינע האנד ניכט מיסן רוהען; דען דוא ווייסט יא ניכט, וועלע דעם געלינגט; אב דיעס אב יענעס, אדער אב ביידע גלייך גוט גערעטען ווערדען.

איילפטער אבישניטט (פון ק. י"א ע' ז' ביז ק. י"ב ע' ז') (א) וויא זיס איזט דאן ליכט,

מגלת קהלת יא

מעשה האלהים אשר יעשה את-הכל: (ו) בבקר זרע את-זרעך ולערב אר-תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הנה אוי זה ואם-שניהם כאחד טובים:

פרשה יא

(ז) ומתוך האור וטוב לעינים לראות את-השמש: (ח) כי

אם

וויא אנגענעהם דעם אויגע דער זאנען. גלאנץ! (ג) זינד דעם מענשען פיעלע יאהרע בעי

באור המלות

(ו) ומתוך האור. כל על דרך המשלוב, כי המתיקות לפי הכנה הראשונה לא תכול כי אם על טעם.

בילדותך

ר ש י

לענין עניות ועשירות כך עלומות הם ממך ולא תמנע מן הצער לדאג שמה אחר מנכסי ואעני לא אעסוק בתורה ואתכל ממלאכתי ואעני לא אשא אשה ויהיו לי בנים ואצטרך להוליד עליהם:

(ו) בבקר זרע את זרעך וגו'. אם למדת תורה בילדותך למוד תורה בזקנותך אם היו לך תלמידים בילדותך יהיו לך תלמידים בזקנותך נשאת אשה בת בנים בילדותך שא אשה בת בנים בזקנותך עשית נדקה בילדותך עשה נדקה בזקנותך: כי איך יודע אי זה יכשר. אם תלמידים ובנים שילדותך יתקיימו לך או שמה לא יתקיימו אלא שבזקנותך מנינו בר' עקיבא שהיו לו עשרים וארבע אלף תלמידים מגבת ועד אנטיפרס וכולן מתו מפסח ועד עשרת ואל אלל רבותינו שגדרום ושנאה להם. ולענין הבנים מנינו באבן שלשים בנות שלח תורה ושלש' בנות הביא לבניו וכולם מתו בחייו ובזקנותו הוליד את עובד ונתקיים לו: (ו) ומתוך האור. מתוך האור אורה של תורה: ועוב לעינים לראות את השמש. ואשריהם תלמידים שעיניהם ראות

ר מ ב מן

ופעמים שהוא משווה המאחר למוקדם, אף כאן למד ידיעת הרוח מודיעת העובר בנטן המלאכה, בן מירש"י ז"ל והוא מסכים לדרגו, והוא מקושר ג"כ עם שלמעלה, שאמר איפסר שאם היית יודע חקי תנועת אויר העולם לאיזה לד הוא ראוי להתנועע בעת, נחשך, ותמלא שמועתו עכשיו הפך טבעו, הוא יוכל אז להיות לך כמעט לאות, אבל אם לא תדע טבע דרכו, מה הות לך ממנו בנחשך, אולי זה הוא טבע דרכו עתה: (ו) בבקר, אמר אל תחן את לבך לסימני הנחש והקסם כי אם עשה את שלך בכל דבר, זרע את זרעך בבקר, ולערב אל תהי ידך נחה וענלה, כי איך יודע אשה מהם יכשר, ייטיב ויילית, הזה או זה או יהיו שניהם טובים, לבך לא תתעלל מלעשות את שלך, ואם לא תלית היום, אולי תלית למחר, ואם הפסדת בבקר, אולי תרויט בערב:

(ו) ומתוך האור, אחרי אשר יען אל התרופות במעשה הסתורה ועבודת האדמה, יתחיל לעורר את לב האדם גם אל המנוחה ואל השמחה, יאמר מתוך האור לראוי, ועוב לעינים לראות את השמש במנוחה מהעבודה, אחרי אשר כלות את מלאכתך: (ח) כי אם שנים הרבה יחיה

ה ע ר ו ת

מה יולד יום. ואינו בן הימנע בלאן שיבוא דמיון בתוך דמיון: אשר יעשה את הכל, בחנו נמור לעולם, ואי אפשר לאדם לעמוד מן הפרט על הכלל, ככל וכת רד"ם (דא גאנל):

בעשיעדען, וואָ פֿרייע ער זיך
 אין אללען, איממער איינגע-
 דענק דער אונמוטהסאללען
 טאָגע, דערן אויך פֿיעל זיין
 ווערדען — דאָן שווינדען דיא
 פֿערגאָנגענען אין אייטעל.
 (ג) פֿרייע דרך, יינגלינג! דיי-
 נער יוגענד-צייט; זיין פֿרעה-
 ליכען געמיטהם אין דען טאָ-
 גען דיינעם יינגלינגס-שטאַנ-
 דעם, וואָנדלע איממער דיא
 וועגע, וואָהין דרך הערצענס-
 לוסט אונד אויגען - ווירע פֿיהרען, אַבער וויססע, דאַס איבער אללע דיינע האַנדלונג-
 גען ר ש י

אִם-שְׁנַיִם הִרְבֵּה יְהוּדָה
 הָאָדָם בְּכָל־לַם יִשְׁמַח וַיִּזְכֹּר
 אֶת-יְמֵי הַחֹשֶׁךְ כִּי-הִרְבֵּה
 יָהוּ כָל-שָׂבָא הַבָּל: (ט) שְׂמַח
 בַּחֹר בִּילְדוּתָהּ וַיִּטְיֵב לָבָהּ בִּימֵי
 בַּחֹר וְרִתֶּיהָ וְהִלֵּךְ בְּדַרְכֵי לָבָהּ
 וּבְמַרְאֵי עֵינֶיהָ וְדַע כִּי עַל-כֵּן-
 וּבְמַרְאֵה קרי
 אלה

באור המלות

(ט) בילדוּתך. עס לימי הנערות, וכן כי
 הינדות והשחרות הכל, מן כי עלה השחר, והנחרות
 בקרה כן, כי ידמו ימי הנחרות לשחר כשיבקע כמו
 שירמיה ימי הזקנה לערב, או יהיה השחרות רמז לשער
 השחר. טרם ינאזו ימי השיבה.

בחרותך

רווחת הלכה מלובנת ומחוררת על צוריה כד
 נדרש באגדת תהלים: (ח) בכולם ישמח. יהי שמח
 בחלקו ובלבד שיזכור ימי החשך ויטיב מעשיו שיגלגל
 מהם והם ימי מיתת עולם הם ימי הרשע:
 כי הרבה יהיו. באותן הימים יותר מימי החיים:
 כל שצא. עליו יהיה הכל וחשך יש הכל שהוא
 לשון סורענות ולרות כמו כי בהכל בא ובחשך ילך: (ט) שמח בחור בילדותך. באדם שאומר
 לעצמו ולבני טעם טעם כי פעם אחת חלקה על הכל חף כאן החכם אמר שמח בחור בילדותך

ר מ ב " מן

האדם ראוי שישמח בכלם, ואולם יזכור בשמחתו את ימי הלה והלוקה, כי הרבה יהיו, ואז
 כל שצא ועבר עליו יהיה הכל, כי בימי הרעה לא יזכור האדם את ימי הטובה אשר עברו:
 (ט) שמח בחור, דע שאין העלצון ורוע הפנים עבודת האלהים כי אדרבה ממדות השם עלינו
 שנקבל הטובה ממנו בחזרה ובלב טוב, כאשר אמר החזק למלך הכוזר (מאמר ב' סימן כ')
 התורה הקדושה לא נותה לנו הפרישות, כי אם הדרך השזה ולתת לכל נח מכחות הנפש והגוף
 חלקו בלדק מבלי רבוי והעדפה, כי אי אפשר להעדיף חלק הכח האחד, מבלי לחסר חלק הכח
 השני, ומי שנטה מגדר השויו אל כח התאוה, קלר נכח המשנה וההשגה ובהפקד, וכן מי
 שינטה אל אהבת השררה והנלחון יקלור נכח אחר. ואין רב התענית עבודת השם, למי שתאוותיו
 חלושות וכחותיו חלוש, וגופו רזה, אבל חובה לו שיתעדן גופו, ולא המעטת הממון עבודת השם, כאשר
 יזמן לו על דרך התר, בלי יגיעה רבה, ובלי טרדה מלמוד החכמה ועשות המעשים הטובים
 כל שכן למי שיש לו טפול נשים, וכונתו להוליא לשם שמים, לזה הרבוי יותר נכון, וכללו של
 דבר כי תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה, ובכל אחת מהן התקרב אל אלהיך, ואין
 הכניעה והלום מימי התענית יותר קרובה אל אלהים משמחתך בימי השבתות והמועדים, כשתהי
 שמחתך בכונה ולב שלם, ע"ש שהאריך בדרוש הזה. והעקר שתהיה כונתו לשם שמים, וזכור
 תמיד שבוך כליות ולב ישפוט את הלפון בלבנו, וידין אותנו על כל עשתונות ומשכבות והתפעלו
 הנפש, אם לשמחה ואם לעלצון, אם לנעם ואם להטבת הלב. והו כונת הכתוב אשר אנו
 עוסקים בו, שמח בחור בילדותך, שהם ימי השמחה, ויטיב לך בימי הנחרות, ואף בדרבני
 לך ומראה עיניך תוכל להלך ולא תחטא, אם זכור תזכור ולא תשכח כי על כל אלה יביאך
 האלהים במשפט, ושאתה עתיד לחד דין וחשבון לפניו, ממה שנתת לכל נח וכח מכחות הנפש
 והגוף, כי דרך הלב ומראות העינים נטועות באדם בתחלת היצירה לתכלית טוב ונרנה לפני
 הבורא יתברך שמו, ואם יזכור האדם את יום החשבון אשר זכרתי, אין ספק שייסירם אל הטוב
 הנרנה והמקוה לעולם הבא, ויתן חוק ומלק כל אדם מהם כפי הראוי לו בלי עודף ובלי מחסור

חרגום אשכנזי

גען גאטט דין צור רעכענען
שאפט ציעהען ווירד. (ד) פער-
באנגע יעדן גראם אויס דיינעם
הערצען, יעדען פערדרום אויס
דיינעם אינגערן: דען יוגענד-
צייט אונד מארגענרעטהע זינד
גלייך פערגענגליך. (ה) אבער
אויך איך דען יוגענד-יאהרען
זיין איינגעדענק דיינעם שע-
פפערס: עהע זיין העראן נא-
הען, דיא טאגע דעם קומ-
מערס, עהע זיין דין ערר-
זען יענע יאהרע, וואו דוא
אויסרופען ווירסט: איך מאג
זיין ניכט! (ו) עהע דונקעל
ווערדען זאנגע, ליכט מאג
אונד שטערנע, אונד זיך דיא
וואל-

מגלת קהלת יא יב

אלה יביאה האלהים במשפט:
(י) והסר כעס מלבך והעבר רעה
מבשרך כי הילדות והשחרות
הבל:

יב (ח) וזכר את בוראך בימי
בהרותיך עד אשר לא יבאו
ימי הרעה והגיעו שנים אשר
תאמר אין לי בהם חסין: (ג) עד
אשר לא תחשך השמש והאור
והירח והכוכבים ושבו העבים

אחר

ר ש י

באור המלות

והלך בדרכי לך ובטוח תהיה כי על כל אלה יב (א) בהרותיך. זס כמו נעורייך. שיעור

המכניסים את המקום: והעבר רעה. יטר הרע: מבשרך. שיהיה לך לב נצר: והשחרות. נערות אראש אדם שחור בימי עלומיו:

יב (א) וזכור את בוראך. תמן תנין עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים וכו' ומסקרא זה דרג וזכור את בוראך שתן דין וחשבון לפניו. וזכור את בורך קברך מקום עפר רמה ותולעה. וזכור בארך באר שנבעת ממקורה היא טפה סרוחה של זרע ושל לובן: ימי הרעה. ימי הזקנה והחלשות: (ב) עד אשר לא תחשך השמש. אמרו רבותינו זו פדחת שהיא מאירה ומלהבת באדם בחור וכשמזקנת היא מעלת קמטין ואין מלהבת: והאור. זה החוטם שהוא תואר קלסתר פנים: והירח. זו נשמה שמאירה לאדם שבין שניטלה הימנו אין לו מאור העינים: והכוכבים. אלו הלסתות רומני דאפי שקורין כומי"לש של לחיים שמלהיבים: ושבו העבים אחר הגשם. תבא כהיית המאור אחר דמעת הבכי מכמה כרות שעברו עליו: שיזעו

ר מ ב מן

ומה שכתוב ולא תחורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אין ספק שהכוונה על היביאה מדרך האמלעי, כי זהו ענין תחורו, ויורה גם על זה אשר אחס זונים אחריהם, כי לא ימטיאו את האדם אלא אם יזנה אחריהם, וישבח את כל מלות אלהיו, מה שאין בן אדם יזכור כי על כל אלה יביאנו האלהים נמשפט: (י) הילדות והשחרות הכל, לא יאירו לנצח, כי אם יחלפו ויעברו מהרה:

יב (א) ימי הרעה, הם ימי הזקנה והחול: (ב) עד אשר לא תחשך, כי נחמת זקנה יתעברו

ה ע ר ו ת

(י) והשחרות, לדעת המתרגם ענינו כמשמעו, ואמר שהילדות תעבור מהרה כמו השחרות בבקר: יב (ב) ושבו העבים אחר הגשם, כלומר שתמיד יאובו, ואע"פ שכבר ירד גשם רב לא יבטלו

מגלת קהלת יב

אֶחָד הַגִּישִׁים: (ג) בַּיּוֹם שִׁזְעוּ שְׂמֵרֵי
הַבַּיִת וְהַתְּעוּתוֹ אֲנָשֵׁי הַהֵייל
וּבִטְלוּ הַטְּהוֹנוֹת כִּי מַעֲטוֹ וְחֶשְׁכוֹ
הִרְאוּת בְּאַרְבּוֹת: (ד) וּסְגְרוּ
דְלָתַיִם בְּשׁוֹק בְּשֵׁפֶל קוֹל הַטְּהוֹנָה
וַיִּקּוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר וַיִּשְׁחֹו כָּל-

בנות

תרגום אשכנזי קיח

וּזְאֵלְקֵעֵן וַיַּעֲדֵר זְאֵמְלֵעֵן נֶאֱדָר
דַּעַם רַעְגֵעֵן. (ג) וּזְעוּיָא דַּעַר
אֵינְסֵט וּזְאֵנְקֵעֵן, דִּיא וּזְעֵבֵ
טַעַר דַּעַם הוּזְעַם, דִּיא טַאֵ
פֶּעַרְזֵן זִיךְ אֵינְקֵרִימֵעֵן, דִּיא
מִיִּהֲלֵעֵן רַאֲסֵטֵעֵן אֹנְדֵר מִינְדֵרֵד
וּזְעַרְדֵעֵן, אֹנְדֵר דִּיא זְעַהֲעַר
אוּיִם דַּעַן לֹקֵעֵן זִיךְ פֶּעַרְדִּים
טַעַרוּ. (ה) דַּאָן שְׁלִיסֵעֵן דִּיא
טַהוּרֵעֵן צוֹ דַּעַר שְׁטַרְאַסֵעֵן זִיךְ,
דוּרְךְ דַּעַן דוּמְפֶּעַרֵן טַאָן דַּעַר

מִיִּהֲלֵעֵן: דַּאָן עֵרוּזְאַבֵּט מַאָן אוּיִפֶּגַעֲשֵׁרֶקֶט דוּרְךְ פֶּאָגֵעֵלֶם שְׁטִימֵמֵעֵן; אֹנְדֵר דִּיא טַעֲכֵטַעַר

דעם

באור המלות

ר ש י

(ג) שִׁזְעוּ, כמו לא קם ולא זע, ענינו יחזום
התה ורעה. ובטלו, פיי ושנתו ממלכתם.
והחתיים

שזענו כל הגוף עליהם: ובטלו הטונות. אלו השנים: כי מעטו. לעת זקנה רוב שינוי נוסרות:
הראות בארבות. אלו העינים: (ד) וסגרו דלתים. אלו נקביו: בשפל קול הטחנה. קול
יחזום הטחנים מאלל שנמעיו והוא הקורקבן והשסם: ויקום לקול הצפור. שאש' קול כבוד
מנערתו משנתו משהוקין: וישחו כל בנות השיר. כל קולית של כלי השיר דומות עליו נשיחה.
ולפי פשוטו משמעו ישחו כמו ישפלו כל שרים ושרות והיו שפלים בעיניו וכן כהילי הגלעדי אמר
לדוד

ר מ ב מן

יתעברו לחות העין, ותמיד יראה כאלו עבים יעברו נגד עיניו, ויסתירו את אור השמש
כלומר יבלבלו חוש הראות: (ג) שומרי הבית, כנוי לידים עם הזרועות, שהם שומרים
את הגוף שלא יגע בהם רע. והתעוּתוֹ אנשי החיל, כנוי לשוקים שכל הגוף נשען עליהם,
שיתעקמו מרוב החלשה. הרואות בארבות, אלו העינים: (ד) דלתים בשוק, אלו נקביו,
הפתחים לחץ. בשפל קול הטחנה, כנוי לעכול המזון וטחינתו בקורקבן והשסם, שכן קול
הרחים ישפל בהתמעט גרעיני הזרע בין הרחים והרכב בסוף הטחינה. ויקום לקול הצפור
שאשילו קול הצפור מנערו משנתו משהוקין. וישחו כל בנות השיר, פירושו ישפלו סמפונות הריאה
שמהם

ה ע ר ו ת

יבטלו בעבור זה, אבל יתקבלו מחדש. או אולי טעם אחר הגשם על הכונה ותכלית,
בענין לזקן לזקן תרדוף, ויתורגם בלשון אשכנזי (אונד זיך דיא וזוקטן חיינטטעוונטן לזקן
רעגנען): (ג) שומרי הבית, אולי שהשם זה נוסף על הידים, ומענין שומרי משמרת, ויתורגם
בל"א (דיו וזוקרטער, אויפֿוּזֿוּרֿטער): הנוחנות, אלו השנים: כי מעטו, לדעת המתרגם הוא
עומד, וזה הנכון כן מפאת הענין כן מפאת הלשון, כי היוצא בזה האורח הוא מבנין הפעיל,
ובהתם לא ימעט. אמנם הקל והנבד שניהם עומדים, וההבדל שניניהם, או שהשני יורה
על כבדות הפעולה כדרכו (פרעקווענטטֿיפֿוס) ויתורגם בל"א (אויזשער וועניגער זוערדען) =
או שהראשון הוא ע"ד עומד פעול (נייטרוס פֿאָסֿטיֿפֿוס) כמו וכי ימעט הבית (קליין, גערינג,
וועניג זיין) והשני הוא ע"ד עומד פעול (נייטרוס פֿאָסֿטיֿפֿוס), כמו פעל (אבנעהוּטן) בל"א,
ויתורגם כי מעטו (זיח האַבֿען אַבֿגעקוּאֿוּטן), ושומר זה הנלל:

וינאץ

הרגום אשכנזי

דעם געזאנגס פֿערשטוממען. (ט) פֿורכט טריט איין, פֿאַר יעדער העהע; אויף יעדעם וועגע שטאַסען שרעקקען אויף; ווען נור איין מאַנדעלבוים ענטבלעטטערט, איינע היי שרעקקע הין נור רוישט. ענד= לייך פֿערלעסט יעדע בעגירדע אונו; דער ערדענוואָהן גע= העט הין צו ווינער היימאַט, אונד וועהקלאַגענדע אומריג=

מגדת קהלת יב

בנות השיר: (פ) גם מגבה יראו וחתחתים בדרך וינאץ השקד ויסתכל ההגב ותפר האביונה כי הלך האדם אל בית עלמו וסכבו בשוק הסופדים: (ו) עד אשר לא ירחק חבר הכסף ותרוץ גלת

החב

ירחק קיי

גען דיא שטראַסען. (י) עהע דיא זילבערנע שנור זיך פֿערוויקקעלט, דיא גאַלדענע רינגע

ר ש י

באור המלות

(ה) וחתחתים. כּזול פּסיח והלמיד כי העיין מנולע וכוּח מן תרמו חתח (שרעקניסע). האביונה. סס תחר ושרצו חבה. והיויד תמורת הפּסיח למיד הפּעל, ענינו פּתחום והתשוקה (דיח בעגירדע). (ו) ירחק. מלשון רחוקות כסף. ענינו שיתקשר החבל

לדוד אים אשמע עוד בקול שרים ושרות: (ח) גם מגבה ייראו. מגבשושיות ותלוליות שברחובות הוא דואג לנאת לשוק פן יכשל בהם: וחתחתים בדרך. אימות וחתות הרבה בדרבים יש לו. חתחתים לשון כפול הוא בתיבה כמו גלגלים קשקשים זוללים: וינאץ השקד. לשון הננו הרמוגים שהיו האל"ף לא נקראת בה אמרו רבותינו זו קליבוסת הנ"קא בלעז שעלם הירך חקוע ובזקנתו נשרו כחוש והעלם בולט כמו נן האילן שהוא בולט: השקד. אילן של שקדים כלומר שתקפון הזקנה עליו כשקד זה הממהר להגן לפני כל האילנות: ויסתכל ההגב. אלו העגבות שהיו עגבותיו דומות עליו כסובל משא כבד: ויסתכל אישתי"רד שורפיי"שין בלעז: ותפר האביונה. חמדת תאות נשים שאינו חקק לנשים לתשמיש: אביונה. תאווה כמו ולא אביהם. תאבתי לישועתך: (ו) עד אשר לא ירחק חבר הכסף. זה חוט השדרה שהוא לבן ככסף וכמותו חסר מוחו ומתרוקן וייבש ומתעקס בתוך המלות ונעשה כשלשלת: ירחק. לשון רחוקות כסף

ר מ ב מן

שמהם ילא הקול, ומחולשתו בימי הזקנה לא יוכל לשורר ולהגביה קולו: (ה) גם מגבה ייראו, מגבשושית ותלוליות שברחובות הוא מתירא פן יכשל בהם, וחמיד ימלא אימות וחתות הרבה בדרך: (ו) עד אשר לא ירחק, כן הוא הקרי, והנתיב ירחק וכו' המשל ממעשה הבור ושאית המים, והנה הכד קשור בחבל, והחבל אחוז בגלגל, ועל ידו יעלו מים מן הבור, וישאבו אותם אל חוך הגלה שלפני הבור, ואם יתקשר החבל ויתעקס כאלו יעשה שלשלת, לא ישיג אל חוך הבור, זהו לפי הקרי. והנתיב ירחק והענין אחד, שיהיה החבל רחוק מן המצוה, וכן אם תשבר הכד או הגלגל או הגלה אשר אליה ישפכו המים לא יהיה עוד תועלת בבור זהו המשל. ואף שלא נוכל לבנות את כל מלות המשל בפרט עם ענינו הצמשל, הנה כן דרך המליצה להוסיף דברים במשל אף אם אין להם ענין מיוחד בממשל, ודבר זה ידוע לבעלי השיר והמליצה. ואף

הערות

(ה) וינאץ השקד, וכן ויסתכל ההגב שניהם לדעת המתרגם משל על קלות התנועה שחת את הזקן בדרבו אשר הוא הולך עליו. ועם וינאץ שיפלו הנלנים מן השקד: ויסתכל, הוראת שורש סבל הוא ענין נשיאה כידוע וכמו ויש שכתו לסבל, וכו' יהיה טעם ההתפעל מזה האורש, שהפעל נואץ, את עכמוולס; טעם המאמר שלפניו על התנועה הקלה באויר שיעשה האצב כנכסיו באיעוף:

מגלת קהלת יב

הַיָּהֵב וְתִשָּׁבֵר כִּד עַל-הַמְּבוּעַ

וגרין

תרגום אשכנזי קט

גערדאהין שטירצט, דער אייג מער און דער קוועללע צער בריכט

ר ש י

באור המלות

כסף: ותרון גולת הזהב. זו האמה שהיתה מקלחת מים ונזבעת כמעין כמו גולות עליות. ותרון לשון רלייה: ותשבר כד על המבוע. זה הכרם שהיא עבה ונבקעת במוחו: ונרון הגלגל אל הבור. יתרון גלגל העין בתוך גומא ולפי פשוטו גלגל גדולין בהם מים מן הבור כך נדרש

החבל ויעשה כמו שלשלת. ועייזם יתקרב. וחרון. משה רנן ענינו תשבר והמלאכה מותר חוליים על משקל חסב. גלח הזהב, יתכן לפי הענין שלפני הכור יהיה כלי גדול המחזיק מים, וחליו תשפך סבד את מימיה. ויקרח גלה. כמו גלת עליות וגו' וכן

כל הענין במסכת שבת. ומדרש קינות פותרו כנגד כל ישראל: וחור את בוראך בימי בתורתך. בעוד שהנזירות שבכס קיימת. בעוד שהכהונה קיימת שנאמר בה ובחר אותי מכל שבטי ישראל לי לבנה. בעוד שהלווייה קיימת שנאמר בו כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך. בעוד שהמלכות בית דוד קיימת שנאמר ויבחר בדוד עבדו. בעוד שירושלים קיימת שנאמר בה העיר אשר בחרתי בה. בעוד שבית הבחירה קיימת שנאמר בה עתה בחרתי והקדשתי הבית הזה. בעוד שאתם קיימים שנאמר וכן בחר ה': עד אשר לא יבואו ימי הרעה. אלו ימי הגולה: עד שלא תחשך השמש. זו מלכות בית דוד שנאמר וכסאוי בשמש נגדו: והאור. זו תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור: והיור. זו סנהדרין דתן סנהדרין היתה כזלי גורן עגולה: והנכבים. אלו הרבני שנאמר מלדיקי הרבים נכובים: ושבו העבים אחר הגשם. לרה אחר לרה קשה אתה מואל בכל הנבואות הקשות שנתנבא עליהם ירמיה לא באו עליהם אלא לאחר חרבן הבית: ביום שיועזו שומרי הבית. אלו משמרות כהונה ולווייה: והתעוותו אנשי החיל. אלו הנהנים שהם גבורים בכח. אמר ר' אבה בר כהנא כ"ב אלף לויים הגיף אהרן ביום א' אמר ר' חנינא המוראה הוה דבר קל הוא והבהן זורקה יותר משלשים אמה: ובטלו הטוחנות. אלו המשניות הגדולות משנת רבי עקיבא ומשנת ר' חייא ומשנת בר קפרא: ושבו הרוחות. שישתכח הגמרא מן הלבו: וסוגרו דלתים בשוק. כגון דלתי נחשתא בן אלניתן שהיו פתוחין לרווחה: בשפל קול הטחנה. ע"י שלא נתעסקו בתורה אמר רבי שמאלא נמשלו ישראל לעתונת הריחים מה ריחים אינן צעילות לא ביום ולא בלילה אף באן והגי' בו יומם וליל': ויקום לקול הצפור. זה נבוכדנצר הרשע אמר ר' לוי י"ח שנה היתה קול יולאה ומסוללת בפלטין אל נבוכדנצר עבדא בישא זיל אחריב ביתיה דמך דבני מך לא שמעין ליה: וישא כל בנות השיר. בשיר לא ישתו יין: גם מגבוה ייראו. מגבוה אל עולם יתיירא וידאג לבו מן יעשה בו כאשר עשה בראשונים: ומתחתים בדרך. מתוך כך יבקש לו אותות ורמזים אם ילית בדרך שילך כענין שנאמר כי עמד מלך בכל על אם הדרך לקסם קסם קלקל בחכים שאל בתרפסים: וינאץ השקד. תלמח נבואת ירמיה שאמר מקל שקד אני רואה אמר ר"ל השקד הזה מעשה שהוא מוכן עד גמר פירותיו כ"א יום כך מ"ז בתמוז עד ע' באב כ"א יום: ויסתכל החגב. זה ללמו של נבוכדנצר רומיה אמין שתין פותייה אמין שית. ואם אין עובדי שז אינו יכול לעמוד ואת אמרת אוקמיה בבקעת דורא. אמר רב ביבי מעמידין אותו ונופל מעמידין אותו ונופל עד שהביאו כל זהב שבירושלים ושכחו דימום על רגליו לקיים מה שנאמר והגס לנדה ולמס יהיה: ותפר האביונה. זו זכות אבות תופר משענת אבות שלכם ויהיה אביונה מלשון אב: כי הולך האדם. ישראל שנקראו לאן אדם. אדם אתם: אל בית עולמו. מבבל באו לבבל חזרו תרם אני אברהם מעבר הנהר היה: וסבבו בשוק הסופדים. גלות יבניה קדמה לגלות לדקיהו י"א שנה כשהגלה נבוכדנצר את גלות לדקיהו בקולרין היו יולאין גלות יבניה לקראת נבוכדנצר על כרחן עם שאר בני העיר לקלסו שהוא גבור ומלית והיו רואים את השבויים ושאלין אותם איש על קרובו מה נעשה בו והיו משיבין אותן אשר למות ואשר לשבילשני ואשר למרש לחיבוהו מקלסין בידם אחת ובידם אחת מספקין ומטפזין הסמד על אחיהם ועל בניהם: עד אשר לא ירחק חבל הכסף. זו שלשלת יוחסין: ותרון גולת הזהב. אלו דברי תורה שנאמר הנחמדים מזהב: ותשבר כד על המבוע. כדו של

ר מ ב מ

ואף בשלי הנביאים כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לספר המורה, כי משלי הנבואה הם על שתי דרכים, יש מהן משלים שכל מלה מן המשל תורה על ענין מה, ויש מהם שיהיה כל המשל

מגלת קהלת יב
הַיָּהֵב וְתִשָּׁבֵר כִּד עַל-הַמְּבוּעַ
וגרין
באור המלות
החבל ויעשה כמו שלשלת. ועייזם יתקרב. וחרון. משה רנן ענינו תשבר והמלאכה מותר חוליים על משקל חסב. גלח הזהב, יתכן לפי הענין שלפני הכור יהיה כלי גדול המחזיק מים, וחליו תשפך סבד את מימיה. ויקרח גלה. כמו גלת עליות וגו' וכן
כל הענין במסכת שבת. ומדרש קינות פותרו כנגד כל ישראל: וחור את בוראך בימי בתורתך. בעוד שהנזירות שבכס קיימת. בעוד שהכהונה קיימת שנאמר בה ובחר אותי מכל שבטי ישראל לי לבנה. בעוד שהלווייה קיימת שנאמר בו כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך. בעוד שהמלכות בית דוד קיימת שנאמר ויבחר בדוד עבדו. בעוד שירושלים קיימת שנאמר בה העיר אשר בחרתי בה. בעוד שבית הבחירה קיימת שנאמר בה עתה בחרתי והקדשתי הבית הזה. בעוד שאתם קיימים שנאמר וכן בחר ה': עד אשר לא יבואו ימי הרעה. אלו ימי הגולה: עד שלא תחשך השמש. זו מלכות בית דוד שנאמר וכסאוי בשמש נגדו: והאור. זו תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור: והיור. זו סנהדרין דתן סנהדרין היתה כזלי גורן עגולה: והנכבים. אלו הרבני שנאמר מלדיקי הרבים נכובים: ושבו העבים אחר הגשם. לרה אחר לרה קשה אתה מואל בכל הנבואות הקשות שנתנבא עליהם ירמיה לא באו עליהם אלא לאחר חרבן הבית: ביום שיועזו שומרי הבית. אלו משמרות כהונה ולווייה: והתעוותו אנשי החיל. אלו הנהנים שהם גבורים בכח. אמר ר' אבה בר כהנא כ"ב אלף לויים הגיף אהרן ביום א' אמר ר' חנינא המוראה הוה דבר קל הוא והבהן זורקה יותר משלשים אמה: ובטלו הטוחנות. אלו המשניות הגדולות משנת רבי עקיבא ומשנת ר' חייא ומשנת בר קפרא: ושבו הרוחות. שישתכח הגמרא מן הלבו: וסוגרו דלתים בשוק. כגון דלתי נחשתא בן אלניתן שהיו פתוחין לרווחה: בשפל קול הטחנה. ע"י שלא נתעסקו בתורה אמר רבי שמאלא נמשלו ישראל לעתונת הריחים מה ריחים אינן צעילות לא ביום ולא בלילה אף באן והגי' בו יומם וליל': ויקום לקול הצפור. זה נבוכדנצר הרשע אמר ר' לוי י"ח שנה היתה קול יולאה ומסוללת בפלטין אל נבוכדנצר עבדא בישא זיל אחריב ביתיה דמך דבני מך לא שמעין ליה: וישא כל בנות השיר. בשיר לא ישתו יין: גם מגבוה ייראו. מגבוה אל עולם יתיירא וידאג לבו מן יעשה בו כאשר עשה בראשונים: ומתחתים בדרך. מתוך כך יבקש לו אותות ורמזים אם ילית בדרך שילך כענין שנאמר כי עמד מלך בכל על אם הדרך לקסם קסם קלקל בחכים שאל בתרפסים: וינאץ השקד. תלמח נבואת ירמיה שאמר מקל שקד אני רואה אמר ר"ל השקד הזה מעשה שהוא מוכן עד גמר פירותיו כ"א יום כך מ"ז בתמוז עד ע' באב כ"א יום: ויסתכל החגב. זה ללמו של נבוכדנצר רומיה אמין שתין פותייה אמין שית. ואם אין עובדי שז אינו יכול לעמוד ואת אמרת אוקמיה בבקעת דורא. אמר רב ביבי מעמידין אותו ונופל מעמידין אותו ונופל עד שהביאו כל זהב שבירושלים ושכחו דימום על רגליו לקיים מה שנאמר והגס לנדה ולמס יהיה: ותפר האביונה. זו זכות אבות תופר משענת אבות שלכם ויהיה אביונה מלשון אב: כי הולך האדם. ישראל שנקראו לאן אדם. אדם אתם: אל בית עולמו. מבבל באו לבבל חזרו תרם אני אברהם מעבר הנהר היה: וסבבו בשוק הסופדים. גלות יבניה קדמה לגלות לדקיהו י"א שנה כשהגלה נבוכדנצר את גלות לדקיהו בקולרין היו יולאין גלות יבניה לקראת נבוכדנצר על כרחן עם שאר בני העיר לקלסו שהוא גבור ומלית והיו רואים את השבויים ושאלין אותם איש על קרובו מה נעשה בו והיו משיבין אותן אשר למות ואשר לשבילשני ואשר למרש לחיבוהו מקלסין בידם אחת ובידם אחת מספקין ומטפזין הסמד על אחיהם ועל בניהם: עד אשר לא ירחק חבל הכסף. זו שלשלת יוחסין: ותרון גולת הזהב. אלו דברי תורה שנאמר הנחמדים מזהב: ותשבר כד על המבוע. כדו של

תרגום אשכנזי

בריכת , אונד דאז ראד
אם ברונגען צערשמעטערט
וורד. (יא) זא קעהרט דער
שטויב צור ערדע צוריק, וואָ-
הער ער וואַרד, אונד דער
גייסט שווינגט זיך איפֿווערטס
צו גאָט דער איהן געגעבען.

בעשלוס

(פֿון ק. י"ב פ' מ' ביו לו ענדע)
(א) אייטעלקייט דער אייטעל-
קייטען! זאָטע דער פרעדיגער,
אללעס איזט אייטעל. (ג) אום
זאָפֿיעל גרעסער דיא איינ-
זיכט דעס פרעדיגערס וואַרד,

אום זאָפֿיעל מעהר זוכטע ער דאָ פֿאַלק צו בעלעהרען. ער ערוואָג מיט אויפֿ-
מערקזאָמקייט, אונד דאָכטע טיעף נאָך, אונד פֿערפֿערטיגטע פֿיעלע גלייכניסרעדען.

מגלת קהלת יב

וְנָרִץ הַגִּבּוֹר אֶל-הַבּוֹר: (ז) וַיָּשָׁב
הָעֶפֶר עַל-הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרִוּחַ
תָּשׁוּב אֶל-הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה:

סיום

(ח) הַבֵּל הַבְּלִים אָמַר הַקּוֹהֵלֶת
הַכֹּל הַבֵּל: (ט) וַיִּתֵּר שֶׁהִיא קֹהֵלֶת
חָכָם עוֹד לְמַדְדֵּעַת אֶת-הָעָם
וְאֵין וְחִקְרָה תִּקֵּן מִשְׁלִים הַרְבֵּה:

בקש

אום זאָפֿיעל מעהר זוכטע ער דאָ פֿאַלק צו בעלעהרען. ער ערוואָג מיט אויפֿ-
מערקזאָמקייט, אונד דאָכטע טיעף נאָך, אונד פֿערפֿערטיגטע פֿיעלע גלייכניסרעדען.

אויך

באור המלות

ר ש"י

וכן גלה על ראשה (זכריי ז'). ונרץ, כחכירו על
משקל נמו. (ט) ואון, מלאון מחזנים. כלומר שקל
ענין בענין (אכגעוואנגען). הו יהיה מלאון חזן.
שהיה חת חזנו לשמע (געחברט), חו שהשמיע לחזן
זולתו, כמו חו יגלה חזון חנשים, וחין גולה חת
חזני

ברוך בן נריה על מצונו של ירמיה שציהם גלו
לכבל וססקו מלימודם בעוני הדרך. חתלה גלו
למזרים שהגלם יוחזן בן קרח וכשהחריב נבוכד
נלך את מזרים הגלם לכבל: ונרוץ הגלל אל
הבור. זו כבל שהיא זוטו של עולם: (ז) וישב
העפר וגו'. מכבל באו לכבל חזרו: והרוח

תשוב. זו רוח הקדש שבין שנסתלקה רוח הקודש גלו: (ח) הכל הנלים. אני רואה בעולם:
אמר הקוהלת. מי שבו קבולת החכמה: הכל הנלים. כל מה שנברא בששת ימי בראשית:
(ט) ויתר שהיה קהלת חכם. ויתר ממה שנכתב בספר זה היה קהלת חכם: ואין. עשה חזני'
לתורה בקופה זו שאין לה אזנים לאחור בה ובא ועשה לה אזנים שתיוקן עירובין לסייג שמירת
שבת

ר מ ב" מן

מניד על כלל העיונים שנמשל, ויבאו במשל ההוא דברים רבים, אין כל מלה מהם מוספת
ענין שנמשל אבל הם לימות המשל בסדר הדברים בו, או להפליג בהסתיר הענין הנמשל, וימשכו
הדברים כפי כל מה שראוי בגלוי של המשל ההוא, ע"ש: (י) ושב העפר, כאן גלה המלך
הזכס את דעתו, דעת החזרה והחכמה, שרות האדם נתונה לו מאת יולר הכל, ושנפש האדם
אינה מקרה בגוף, כי אם עולם נברא פשוט נבדל מהגוף, אינו נגדר במקום, והוא קיים
במות הגוף, ושב אל האלהים אשר בראו בעת שישוב הגוף להיות עפר. ומכאן אתה רואה שמה
שפירשתי בספרה ג' ח' ט' הוא הוכון, ואלף היתה דעת הזכס מעולם לעורר ספקות נגד
עקרי הדת מכלי לדחותם כי אין זה פועל חכם:

(ח) הכל הנלים, אשר אשר זכר המות שב אל תחלת דבריו וסיים במה דפתח, ובא הקהלת
בה"א הידועה בעבור היותו תואר השם, כי לא תבא על שם עולם פרטי לעולם: (ט) ויתר
שהיה קהלת חכם, כפי יתרון החכמה שהיה בו כן למד דעת את העם, שמע מן אחרים שקל
בפלט השכל, חקר בתבונתו, ותקן משלים הרבה, כי שלשת אלפים משל דבר, וכל משל יש
בו תוך וענין שהוא דבר חכמה ומוסר או חקירה: (י) בקש, ירבה שאזרי כל החקירה בקש
החכם

מגלת קהלת יב

(י) בַּקֶּשׁ קֵהֵלֶת לְמִצְאָה דְּבַר־חֶפֶץ
וּכְתוּב יִשְׂרָאֵל דְּבַר־אֱמֶת: (יא) דְּבַר־י
חֲכָמִים כְּדַרְבְּנוֹת וּכְמִשְׁמָרוֹת
נְמוּעִים בְּעֵרֵי אֶסְפוֹת נִתְּנוּ מֵרֵעָה
אֶחָד: (יב) וְיִתֵּר מֵהֶמָּה בְּנֵי הַזֹּהַר
עֲשׂוֹת סִפְרִים הַרְבֵּה אֵין קֶץ וְלֹהֵג

תרגום אשכנזי קב

(ג) אויך אייפערטע דער פרע=
דינער נאך רייצענדעם פֿאַר=
טראַג, דיא וואָרטע דער
וואַהרהייט ריכטיג צו לעהרען.
(ד) וואָרטע דער וויזען זינד וויא
שטיכעל; דיא רערען דער
זאממלער האַפֿטען, וויא איינ=
געזענקטע נעגעל, אין דער
זעלע; איבעראיינשטיממענד
אללע אלס העטטע זיא איין
דענקער הערפֿאַרגעבראַט. (ה) ניטצליכער אלס
איזט אייגענעם אויפֿמערקען. דעם ביכערשרייבענס
איזט קיין ענדע אונד פֿיעל
גע=

הרבה
דענקער הערפֿאַרגעבראַט. (ה) ניטצליכער אלס
איזט אייגענעם אויפֿמערקען. דעם ביכערשרייבענס
איזט קיין ענדע אונד פֿיעל

ר ש י

באור המלות

שבת ותיקן נטילת ידים סייג לטהרה וגזר על
השניות סייג לעריות: (י) בקש קהלת. נתן לבו
וחזר על הדבר ומלאו: דברי חפץ. הלכה למשה
מסיני: וכתוב ישר. זו תורה שנכתב והנביאים:

זניי. (יא) כדרבנות, דרכן הוא המצט התקוע
בראש עץ ליסר בו השורים בעת החרישה, והעץ
יקרא מלמד, והמחט דרכן. (יב) ולהג, ענינו
הקריאה

(יא) דברי חכמים. שעשו סייג לתורה בגזירות להרחיק את האדם מן העבירה כגון אכילת קדשים
עד האזל והס אמרו עד חלות וק"ש דערבית כמו כן: כדרבנות. מה דרכן זה מכון את השנה
לתלמיה כך דבריהם מכוונים את האדם לדרכי חיים: וכמשמרות נעועים. מה מסמר זה קבוצ
אף דבריהם קבועים ומה נעושה פרה ורנה אף דבריהם פרים ורבים למלאו בהם טעם: בעלי
אסופות. מסמרים שיש להם גולגולת אסופה וגסה גרום"ה בלעז כן פירשו דונש בן לברט:
נתנו מרועה א'. כל דבריהם דברי אלהים חיים הוא אמרן ורועה א' נתן משה מפי הגבורה:
וכמשמרות. כתוב בשי"ן שהתורה נעשרים וארבעה ספרים כמנין משמרות כהונה ולווייה:
(יב) ויתר מהמה בני הזהר. ויתר מיושר דברי אמת דברים הכתובים בספרים הנזכרים למעלה:
בני הזהר. לשמור דברי חכמים. וא"ת אס יש בהם לורך למה לא נכתבו: עשות ספרים הרבה
אין קץ. אס באנו לכתוב לא הספקנו: ולהג הרבה יגיעת בשר. ואס בא לתת לב לגירסא
חבילות

(יא) דברי חכמים. שעשו סייג לתורה בגזירות להרחיק את האדם מן העבירה כגון אכילת קדשים
עד האזל והס אמרו עד חלות וק"ש דערבית כמו כן: כדרבנות. מה דרכן זה מכון את השנה
לתלמיה כך דבריהם מכוונים את האדם לדרכי חיים: וכמשמרות נעועים. מה מסמר זה קבוצ
אף דבריהם קבועים ומה נעושה פרה ורנה אף דבריהם פרים ורבים למלאו בהם טעם: בעלי
אסופות. מסמרים שיש להם גולגולת אסופה וגסה גרום"ה בלעז כן פירשו דונש בן לברט:
נתנו מרועה א'. כל דבריהם דברי אלהים חיים הוא אמרן ורועה א' נתן משה מפי הגבורה:
וכמשמרות. כתוב בשי"ן שהתורה נעשרים וארבעה ספרים כמנין משמרות כהונה ולווייה:
(יב) ויתר מהמה בני הזהר. ויתר מיושר דברי אמת דברים הכתובים בספרים הנזכרים למעלה:
בני הזהר. לשמור דברי חכמים. וא"ת אס יש בהם לורך למה לא נכתבו: עשות ספרים הרבה
אין קץ. אס באנו לכתוב לא הספקנו: ולהג הרבה יגיעת בשר. ואס בא לתת לב לגירסא
חבילות

ר מ ב מן

החכם ג"כ שיהיו דבריו אמרי נועם ודברי חפץ, ויהיו דבריו אמת כתובים ביושר ומתק המליצה
למען יכנסו בנפש העם, ויעשו רושם: (יא) כי דברי החכמים הם כדרבנות תחובות בלבב
השומע המשביל. ובעלי אסופת הם הלוקטים מפי ספרים ומפי סופרים דברי חכמה ומחבריה
מהם חבורים, אמר שבדברי בעלי אסופת הללו כמשמרות נעועים וקבועים בנפש האדם ואי
אפשר מבילתי שיעשו רושם מה. כאשר אמר החכם למלך הכוזר (מאמר חמישי הקדמה ה')
נפשות השומעים מקבלות רושם על ידי תוכחת המוכיח, כאשר יוכיח בדברים מקובלים, ויש
לכל תוכחה באמת תועלת על כל פנים, ואם לפעמים איננה משיבה את המורה מעשות הרע
הנה תקדח בנפשו מדברי התוכחת היא כמו ניזון אש, ורואה כי המעשה הוא רע, והוא
חלק והתחלה מן התשובה ע"ש: נתנו מרועה אחד, יתכן שיפיה מענין מתשנה כמו בנת לרעי
מרחוק (תהלים קל"ט), יאמר שכל המשלים והמאמרים וכללי החכמה אף שהם מלוקטים
מספרים הרבה, הנה כלם יסנימו לדבר אחד ללמד לאדם דעת חכמה ומוסר כאלו נתנו כלם
מרועה וחקר אחד: (יב) ויתר מדברים הכתובים בספרים הזהר בני לשמוע דברי חכמים
וליכך בדרביהם, כי לא המדרש והלמוד והקריאה עקר כי אס המעשה הוא תכלית ויסוד ועקר
הכל. עשות ספרים הרבה אין קץ, אי אפשר שיכתב הכל על ספר, ולריך שישמע חכם ויוסיף
לקח מעלמו, ולא יסמוך על קריאת הספרים, כי להג הרבה בלי הכנת הלב, הוא יגיעת
בשר

החכם ג"כ שיהיו דבריו אמרי נועם ודברי חפץ, ויהיו דבריו אמת כתובים ביושר ומתק המליצה
למען יכנסו בנפש העם, ויעשו רושם: (יא) כי דברי החכמים הם כדרבנות תחובות בלבב
השומע המשביל. ובעלי אסופת הם הלוקטים מפי ספרים ומפי סופרים דברי חכמה ומחבריה
מהם חבורים, אמר שבדברי בעלי אסופת הללו כמשמרות נעועים וקבועים בנפש האדם ואי
אפשר מבילתי שיעשו רושם מה. כאשר אמר החכם למלך הכוזר (מאמר חמישי הקדמה ה')
נפשות השומעים מקבלות רושם על ידי תוכחת המוכיח, כאשר יוכיח בדברים מקובלים, ויש
לכל תוכחה באמת תועלת על כל פנים, ואם לפעמים איננה משיבה את המורה מעשות הרע
הנה תקדח בנפשו מדברי התוכחת היא כמו ניזון אש, ורואה כי המעשה הוא רע, והוא
חלק והתחלה מן התשובה ע"ש: נתנו מרועה אחד, יתכן שיפיה מענין מתשנה כמו בנת לרעי
מרחוק (תהלים קל"ט), יאמר שכל המשלים והמאמרים וכללי החכמה אף שהם מלוקטים
מספרים הרבה, הנה כלם יסנימו לדבר אחד ללמד לאדם דעת חכמה ומוסר כאלו נתנו כלם
מרועה וחקר אחד: (יב) ויתר מדברים הכתובים בספרים הזהר בני לשמוע דברי חכמים
וליכך בדרביהם, כי לא המדרש והלמוד והקריאה עקר כי אס המעשה הוא תכלית ויסוד ועקר
הכל. עשות ספרים הרבה אין קץ, אי אפשר שיכתב הכל על ספר, ולריך שישמע חכם ויוסיף
לקח מעלמו, ולא יסמוך על קריאת הספרים, כי להג הרבה בלי הכנת הלב, הוא יגיעת
בשר

חרגום אשכנזי

בעשוועץ איזט נור ועעלענפיין .
(ו) דער שלוסזאטץ, דער
אללעס ענטהעלט, איזט :
פֿירכטע גאָטט, האַלטע זיי
נע געבאָטע! דיעס איזט דעס
מענשען בעשטימונג . (ז) דען
אללע האַנדלונגען (דעס מענ-
שען) ווירד גאָטט נאָך דער
פֿערבאָרגענען אַבוֿיכט ריכ-
טען, אָב דיעזע גוט אָדער
בעזע וואָר .

מגלת קהלת יב

הַרְבֵּה יִגְעַת בְּשָׂר׃ (יג) סוֹף דְּבַר
הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת־הָאֱלֹהִים יִרְאֵ
וְאֶת־מִצּוֹתָיו שְׂמֹר כִּי־זֶה כָּל־
הָאָדָם׃ (יד) כִּי אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂה
הָאֱלֹהִים יָבֵא בַּמִּשְׁפָּט עַל כָּל־
נַעֲלָם אִם־טוֹב וְאִם־רָע׃

ס רנמי

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא
ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם :

דער שלוסזאטץ, דער אללעס ענטהעלט, איזט: פֿירכטע גאָטט,
האַלטע זיינע געבאָטע! דיעס איזט דעס (מענשען בעשטימונג .

באור המלות

ר ש " י

חבילות יותר ממה שאין הלכ משיג יגיעה הוא
לכריות שאין להשיג ואל יאמר הואיל ולא חוכל
לגמור המלאכה למה אתחיל: אך (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא . מה שתוכל
עשה ולכך לשמים: ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם . כי לדבר הזה נברא כל האדם: (יד) כי
את כל מעשה . אשר אדם עושה יביא האלהים במשפט . ולכך נקוד מעשה פתח והטעם למעלה
לפי שאינו דבוק לשם: על כל נעלם . אפילו על הזוג: אם טוב ואם רע . אפילו נכשל במצוה
כגון נחת לדקה לעני במרהסיא: סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגומר:

ר מ ב " מן

בשר, ואין בו תועלת לא לנוף ולא לנפש: (יג) סוף דבר, אחרי אשר שמעת כל דברי החכמים
וטענותיהם ותשובותיהם, מחלקותם והסכמתם, הנה סוף דבר, את האלהים ירא ואת מצותיו
שמור, כי זה עיקר ותכלית האדם: (יד) כי את כל מעשה אשר יעשה האדם, יביא האלהים
במשפט, ולכך נקוד מעשה בסגול ומוכרת בטעם זקף כי אינו דבוק אל השם: על כל נעלם
כל מעשה נראה יוצא במשפט כפי הנעלם והענין כפי טוונת הלכ, אם טוב ואם רע:

המעמר למגלת קהלת.

קכא

א (ב) הבל הבלים, אמר הרב בעל באור המלות: ובאשר לא מלאנו משקל שש נקודות שיסתנה בסמיכות, ע"כ מוכרחים אנו לומר שיש ג"כ משקל נפרד תיבול וכו' ע"כ. באמת נמלא שמות גם משש גם מחמש נקודות (כי משפט אחד להם) שיסתנו בסמיכות כמו תדר תדר משכך, שגר שגר אלפיד, וכן שמות המספר ה'שע' ש'בע, אך המה יתחלפו על משקל פ'על, ותקבל יבוא ע"ד היוכלים מן פ'על כמו אבל תמ'ש, ואין צורך להרבות משקלים ללא ענין. (יד) ורעות רוח, כתב הרב בעל ב"המ: ואולי שהוא אל שם רועה על הנפש המשכלת, כיהמשכה כמו מרעה לנפש וכו' ע"ש. ולי נראה כי הוא מענין התרועעות והתחברות, כי ברעיון (גע) דחוקקין יתחבר כח הזופט מושגים שונים כידוע בהגיון. (טז) הרבה חכמה, לדעת הרב ב"המ המקור ראוי להיות בחולם ע"ש, ואולם זה אך אם נקשר עם תי"ו אבל זולת זה בא עי"ן הפעל כדינה בהפעיל בצורה, ורק לפעמים יבוא גם בחולם (עיין מכלול לרד"ק), וכבר מלאנו מן רבה עזמו למען למוג לב ותרבה המשכילים (יחזקאל כ"א כ') ששם הוא שם הפועל.

ב (ג) ולבי נהג בחכמה, לדעת הראש"ע נהג יולא, וכן נראה דעת הרד"ק בשרשים, שאמר על נהג, וכלם יולאים" ואחריהם החזיקו המפרשים האחרונים, אבל רש"י ז"ל כתב: אף אם בשרי נמשך ביין לבי מתגלגל בחכמה, וא"כ יהיה עומד, וגם ח"ל השתמשו לרוב בפעל נהג עומד, כוהג בארץ ובחולה לארץ, כוהג באנשים וכדומה. (י יא) כילבי שמח, לדעתי מלת כי בבאן הוא לנתינת טעם, וענינו כמו למען, ופעל היה במאמר הבא מושך עזמו ואחר עמו, והוא עבר במקום עתיד, ושיעורו כי עשיתי כל זאת למען יהיה לבי שמח, וזה יהיה חלקי מכל עמלי, אך לשון עמלתי כי פניתי אני בכל מעשי והנה הבל הבל וגו'. (יג יד) שיש יחרון, לדעתי הוראת השי"ן, שזה בענינה למלת אשר, הוא בבאן במקום אס, כמו אשר נשא יחטא (ויקרא ד' כ"ג) ועוד כמות (עיין שרשים), וכוונת הפסוקים האלה כך היא: וראיתי (כלומר חקרתי) אס אמת הוא כי יש יחרון לחכמה וגו' וכי החכם עיניו בראשו וגו' ואולם ידעתי גם אני (כלומר מלאחי) שמקרה אחד וגו'; ולפי"ו יתורגם (חיד) אונטעמאכטע פ'ב דען ווירקליך דער פ'ארלוג דער ווייזהייט פ'קר דער טהרהייט אן גר'קט זייז פ'לט ח. ג. וו. פ'ב דער ווייזע דיו אויגען זיינעט גייסטעט זיך, אויטער בעדיענען קטן, אונד דער טהקר כור אויך פ'ינטטערן וואנדעלט? ס'וויין אויך פ'אנד ד'טט ח' יין לופ'ען ח. ג. וו.). (יח יט) ושנאתי אני, אס גם זאת טענה שניה נגד יחרון החכמה כמו שכתב הרמב"ם, בכל זאת הוא נמשך על מה שלפניו, כי אין זכרון לחכם עם הכסיל, כי אמר מה יוסף ומה יתן לי אס הגדלתי מעשי ואמרתי הלא זה שמי לעולם וזה זכרי לדור ודור, מי יודע אס לא הבא אחרי יהיה אס סכל ויחבל מעשי ידו ולא ישאיר מהם שום שארית וזכר, וזוה עד מהרה ימח שמי ויאבד זכרי. ואמר עוד: (כא) ואס גם האיש אשר יעמוד תחתי כל יעות את אשר תקנתי, אולי יקרא שמו על כל פרי מעשי ואחריהם בפייהם אך אותו ירטו, ושמי לא יזכר ולא יפקד עליהם, כי יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון, ולאדם שלא עמל בו יתנו חלקו, כלומר חלק הראוי לו בזכר עולם (נאכרוהק). ומודעת זאת לכל קורא בדברי הימים וספורי הקורות כי אמת כן הוא שלפעמים מיוחסים דברים גדולים ומעשים נפלאים לאיש לא שערום ולא עלו על לבו ויהיה לו לשם ותהלה, והאיש אשר פעל ועשה כל זאת שמו בחשך יבוסה:

ג (יא) את הכל עשה ישה בעתו, לדעתי פעל עשה מוסב על האדם בפסוק הקודם, ושעור הכתוב: ראיתי את הענין אשר נתן אלהים לבני אדם לענות בהם ולתשוב כי הוא (האדם) עשה הכל ישה בעתו, כלומר ידמה בנפשו כי בחכמתו כי רבה פעל ועשה כל דבר בעת הראוי

המעמר למגלת קהלת

לו, ובאלו נתן ה' גם העולם בלבם (של בני האדם) לתקן העולם כפי מחשבות לבם, ואם גם באמת מבלי אשר לא ימלא וגו' וכפי' רמב"מ. (טו) והאלהים יבקש את נרדף, לפי מה שפירש הרמב"מ בעצם השני על והאלהים עשה שייראו מלפניו שהכונה כי גם לדקת הלדיק היא בגזרה קדומה, ואמר עתה אף רשעת הרשע איננה מבחירתו כי אלהים עלמו יבקש את הנרדף וחפץ להמיתו, ואם יקום אדם לרדפו הוא אף כלי זעם ה' ומונח לזה. (טז יו) עיין בהערות כמה שרצה להמשיך המאמרים האלה אל הקודם; ולדעתי נהפך הוא כי החכם עודנו מדבר לדעת המכחש בחירה חפשית ויאמין כי האדם אין שליט ברוחו והכל בגזרה קדומה, ולכן אמר אם גם עוד אראה מקום שראוי להיות הלקד והמשפט שמה ה' לשע להלדיק ה' לשע ולהרשיע הלדיק, כל אשית זאת לחטאת על יושבי על מדין כי אומר אף מה' משפטם ילא, והוא כבר גזר מי יהיה לדיק בריבו, ואם גם הדיינים יעותו לדק הלא ה' כזה להטות משפט נבר. ואמר את הלדיק ואת הרשע ישפט אלהים צעתי כדרך בפעולה המתמדת. כי עת לכל חפץ ולכל המעשים שם, כלומר שם בשמי שמים כבר הוגבל מני אז, עת לכל דבר, ואין לאל ידיו לעשות דבר קטן או גדול מחפץ נפשו ומבחירה רטונית. (יח) על דברת בני אדם, לדעתי דברת הוא מענין על דבר אשר לא קדמו איתנם (דברי' כ"ג ה'), וכן תרגם הארמי על עיסק בני אינשא, והכוונה אני אמרתי על עניני בני אדם לברם אלהים (עיין ב"המ), כלומר ה' ברר לכל אחד ואחד חלקו בעולם, ואם חק לכל פעולותיהם, זה יעשיר וזה יעני. זה ילדיק וזה ירשיע, ולכן אמרתי לראות (את בני אדם) כאלו כהמה המה להם, כי המה אף כבהמות אשר ילכו בכל אשר יהי' רוח המנהיג להוליכם שמה, ויתורגם לפ"ו (אין דחכטע חזון, חלוצ פערעהעלטנישע דער מענטשן זינד חיהגען בוקס פון גקטט לוגעטהיילט, אונד בע טרעכטעטע זיח (רוח מענטשן) אין זיך זעלבסט וויח דחו (וויזענלוקע) פיעה). (כב) וראיתי, לפי מה שהשכיל החכם ר"י ברי"ל לפרש הפסוק הקודם בדרך שאלה, עיין בדבריו, נוכל לבאר הפסוקים האלה עד פסוק ד' פרשה ד' ע"ז הדרך, כי אחרי שאמר שאין אנתו יודע בברור כי האזיר לנו הטבע ברכה באחריותו, ורוח האדם העולה היא למעלה? ראה כי אין עובד לאדם כ"א מאשר ישמח במעשיו ויעלים עיניו מראות מה שיהיה באחריותו. כי מי יביאנו לדאות כמה שיהיה אחריו, כלומר מי יכריחהו לחקור על אחריותו, הלא בידו להסיר מחשבות עמל כאלה אשר לא יועילו ולא ילחיו מלבו, ולשמות בטוב הנמלא, אבל גם זה הכל כי ה' נטע בלבנו התפעלות החמלה (איטוידען) להיות אף לזרת זולתנו, אם גם לא יגיע לנו שום נזק, ולזה אם גם בך ה' אותי, בכל זאת כל אשקוט וכל אנוח כי לבי דוי וכליותי אשתונן עת אראה דמעט העשוקים ואין להם מנחם, ולכן קלתי בחיי ושנח אני את המתים.

ד (ג) וטוב משניהם את אשר עדין, לדעתי יובן הכ' הזה בחסרון מלת גם, ושיעורו אשר גם עדין לא הי', כי אחרי ששנח את המתים אשר כבר נגזרו מארץ החיים, אמר וטוב מן החיים ומן המתים הוא אשר גם עדין לא היה, כלו' לא היה ולא יהי', כי המתים אם גם עתה ילאו לחפשי, כבר היו אסורים בחבלי הזמן בעודנו בחיים חיותם. (ח) וענין רע, כתב הרמב"מ בנ"ה (ודבריו לקוחים מדברי הרד"ק בשרשים) ר"ל ענין איש רע, כי הוא פתוח והוא סמוך, והמסורה לית פתח ע"כ. והוא סותר את דברי עלמו כי לעיל (א' י"ג) גרס ג"כ ענין בסתח (עיין ב"המ שם) והרד"ק הביא באמת ענין ראשון בקמן (עיין שם); אולם כבר העיר החכם ר"י ברי"ל לעיל במקום הנזכר כי גם אם רע הוא שם המקרה, יובדק הסמיכות. והחכם רד"ס תרגם לעיל כדעת ר"י ברי"ל וכאן כדעת הרמב"מ. (י) אם ילאו, לדעתי בא הפעל ברבים לפי שלא נתברר מי יכול זה או זה וכן בשתיים תחתן כי (ש"א י"ח ב"א), שהכוונה באחת משתיים בואת או בואת, וכן שלש אנכי נוטל עליך (ש"ב כ"ד י"ב). (יג) אשר לא ידע לחזור עוד, לדעתי הוא מקרא מסורס וענינו

המעמר למגלת קהלת

קכב

אשר עוד לא ידע להזהר, והכוונה אף שהזקין והי' מן הראוי כי רב ימים יודיעו לו חכמת הממשלה, בכל זאת עוד כל ידע להזהר בנפשו לעשות הטוב והישר, ויתורגם לס"ז (חגס חזין טהעריטער זוטער קעניג דער נאך ניכט פֿאָרזיכטיג לוזין געלערנט העט). (יד) כי גם במלכותו בולד רש, אולי הוא אף כפל ענין מן מבית הסורים ילא למלוך, והכוונה כי יש רש שבאמתו מרחם אמו כבר הוסיף עליו הוד מלכות, ויתורגם (אונד זענענער זרמע ווירד זייט דער קעניגסוויירדע געפֿאָרען). (יו) שמור רגלך, לדעתי הכוונה שמור רגלך (הזהר בעלמך) כי תלך אל בית אלהים, וקרוב לשמוען (אם תהיה קרוב לשמוע כלומר אם תשמע), מתת הנסילים זבח, מהזבחים אשר יתנדבו הנסילים להבוא, כי אינם יודעים לעשות רע, כלו' אינם יודעים לעשות בזה רע אם ינדרו ולא ישלמו, ולזה השמר לך אם תבוא בבית אלהים לנדור נדר, אם לא תדע כי יש גם לאל ידך לקיימו, ובאשר יבאר בפסוקים הבאים.

ד (א) אל הבחל, אל תבהל לנדור נדר, כי האלהים בשמים ואתה על הארץ א"כ לא יראה באלתי עולות ולא יקח מנייתך פר, ולזה יהיו דבריך מעטים ותשתמר מלנדור הרבה. (ב) כי בא החלום, כלומר באשר יבא החלום ברוב עניניו אף בדברי שוא-והבל, כן קול הנסיל ברב דברים, מבטיח ואינו עושה, מדבר ואינו מקיים. (ו) כי ברוב חלומות, לדעתי שמוס הבי"ת בבאן הוא כמו מ"ם (עיין מכלול), ושיעורו מן רב חלומות והבלים אשר נדמו בנפשינו לכנד בזה לאלתי הכבוד, הלא טוב הוא אף ליראה את ה' ולעשות הטוב והישר. (ז) אם ע"ק רש, על דבר ההמשך אל הקודם עיין בהערות, יראה לי כי אחרי שדבר על עבודת בית ה' אשר צנה, וראה כי גם במלאכה הנכבדה והרבויה הזאת, לא השיג את כוונתו אצל כל בני אדם, כי הנסילים עת יראו את תפארת הבית יתשבו כי עקר עבודת אלהים היא אף לבקר בהיכלו ולהביא קרבנות, יאמר עתה כי גם ביתר עניני המלכה לא הגיע אל מחוז חסדו לעשות משפט ונדקה בארץ, יען אין ביכולתו לפלס בידיו משפט איש ואיש, ולא כל האופטים והאזטורים יתבנו דק וישאו ר'שע, ולמלך אף עיניו בשר לו. (ט) אוהב כסף, עוד יוסיף המלך לאמור כי גם בהשתדלותו להרים קרן עמו ולהלחם בקנייני העולם, להרבות להם כסף והבז ולעשותם לכנענים וסוחריו ארץ (כמבואר במלכים ובד"ה), גם צוה לא טובה עשה עם עמו; כי בעושר ובמסחר כל נמלא האוצר האמתי, באשר יבאר כל זה בפסוקים הבאים עד פסוק ז'. והנה זכר המלך פה שלשה העמודים עליהם תשען הכללת האומה, והם האמונה (והיא עבודת ה' אלהים), והמשפט וקנייני העולם (רעיונות, גערעכטיגקייט אונד ווקהלטענד), ואמר כי בכל אלה השלשה אף לשוא יגע ולא בא עד תכלית השלמות. (יא) מחוקה שנת העובד, הכוונה לעבודת המיד שנתו ערבה עליו, כי אם מעט יאכל הנה הוא רגיל בכך, גם הוא עיף וירדס מהר, ואם גם לפעמים יארע שיאכל הרבה עוד כל תדד שנתו, כי מעבודתו הקשה תתעבל המזון; אולם העשיר הענוג ומסוגל לבר השחית כלי העבול, ולכן אם יאכל אף לשונע לא יוכל לישון. (יב) לדעתי ידבר החכם בבאן עד פסוק י"ז משתי רעות מתנגדות המסתעפות מן העושר, האחת היא הסוּר (פערטווענדונג), והוא שמבלי סדרים יאבד ממונו עד כי לנסוף לא יאשר בידו מאומה, ולא יאשר אחריו ברכה, והשני שימשוך אחר הכילות וכל יראה טובה בכל עמלו; ועל הראשון אמר (יג) ואבד העושר ההוא בענין רע, ורע הוא אם המקרה (עיין לעיל ד' ח') ע"י הסוּר. (יד) באשר יצא, ידוע הוא, כי עוד בימי חכמי התלמוד היו קוצרים את המתים בבגדים נאים (מ"ק כ"ז ב'), ולזה אמר כי לא לנד כי לא ינחיל לבניו מאומה אף אף הוא עמלו ערום יובל לקבר, וזה היה בעיניהם דראון עולם. ומאומה לא ישא בעמלו שילך בידו, אולי כוון בזה על המנהג אצל אומות שונות בימים קדמונים לתת ביד המת מטבע אחת, ואם גם לא היתה זאת נהוג בישראל כי לא נש ביעקב, מה בזה? הלא הזכס ידבר לכל באי עולם. (טו) וגם זה רעה, עתה ידבר מרעת הכילות ואמר: שגס זה

המעמר למגלת קהלת

רעה חולה אם יעזוב איש עולמו כאשר בא ולא יהנה מטובת העולם הזה אם גם אסף וצב
הון ועושר. (טו) בחשך יאכל, לדעתי חשך הוא כנוי ליגון ולרה דרכו כאשר יגיד עליו
התארים הבאים אחריו, ויתורגם: (דער זין געזעס לעבען הינדורף זיין משהל זין דיטטערעק
האנוטה פערלעהרט). (יח) ולשאח אח חלקו, הכוונה לדעתי לקבל גם את הרע ואת הטוב
אשר נפל בחלקו מכלי לקנא באחרים, ויתורגם: (זין זקן זופריעדען זי טרעגען). (יט) כי
האלהים מענה, לדעת ר"י ברי"ל בהערות כי יזכור הוא הוה מוחלט ע"ש, יהי' הסירוס כי
האלהים רנה בשמחת לבו, ולכן נטע בנוספו מדת הסכוק.

ך עתה שב אל הכילי הנזכר לעיל אשר הוא בהיסק האיש אשר ה' מענה בשמחת לבו כי לא
ישליטנו ה' לשמות בעמלו וכאשר יבאר. (ה) גם שמש לא ראה, אחרי שהחליט
החכם כמה פעמים כי כל הנעשה תחת השמש הוא הבל ורעות רוח, לזה חשב גם זאת לטובה
שהנפל כל חוה שמש. (ז) כל עמל האדם לפיחו, כלומר באמת האדם אין לריך לעמול אך
לכיהו, ונכל זאת לא תמלא הנפש מלהשתוקק תמיד להרבות הון ועושר. ונפש ככאן הוא
מענין חשק וחפץ כמו אין נפשי אל העם הזה וכדומה, ויתורגם: (דער מענט ברויכט יז נור
פיר זיינען אונד זי חרבייטען אונד דאך ווירד דיו הטובוט נייע געוועטטיגט). (ח) כי מה יוחר,
יען אמר כי הנפש לא תמלא מן העושר עלה בלבו רעיון אחר והוא שמקרה אחד לעושר ולחכמה
וגם נפש המשחוקקת לאסוף ולאגור חכמה ומדע בל תאמר די ובל תשיג את מגמתה. (ט) טוב
שראה עינים, כאשר טוב הוא בקניני העולם ולהסתפק כמה שיש לו ולא לבקש מותרות, כן
הוא בענין החכמה שלא לחקור במופלא ומכוסה ושלא להתחכם הרבה בחקירות עיוניות בדברים
שלא יפלו תחת החושים, אך גם זה הבל ורעות רוח, כי ה' נטע בלבו, הן בעניני קניני העולם,
והן בעניני החקירה, תזוקה בלתי תכלית, כי (י) מה שהיה כבר נקרא שמו, האדם אשר
הוא מועתד לאסוף הון אך לשוא יעמול לשמות בחלקו, וכן האדם אשר כבר נקרא שמו להיות
חוקר אך לחנם ישתדל לתת רסן לנפשו הנכספה לדעת כל נעלם ונסתר ונודע אשר הוא אדם
וכו' כמו שפי' הרמב"מ. (יב) כי מי יודע, לדעתי הכוונה במאמר הסתום הזה, כי האדם בלתי יודע
את ההוה בימיו למען יבחר בטוב ויעשה ככל לחסות בו כאשר אינו יודע מה יהי' אחריו בחבל
בימים הבאים, ויחסר כ"ף הדמיון במלת אשר ותחת השמש ככל מקום בספר הזה, ויתורגם:
(דען מן זייס עבען זין וועניג זוטס זין געגענווערטטיגעק לעבען פיר דען מענטשן גוט אונד
שיטלענד זיין, זוטס מן דיו עראייגיגטע דער קאזענדען לייטען קענטט).

ך (ו) ויאבד את לב מחנה, לולא הנגינה הייתי אומר כי לב מתנה הוא כמו רוח נדיבה כלומר
לב רך החונן ונותן, והפעל יאבד מוסב על העושה ולכן יבא בזכר, ויתורגם: (געוואלטיגע
האנדלונגען קענען דען ווייזען לזק וזעהנזן ברינגען אונד זיין מילדעס הערץ ברעכען). אולם
טוב אחרית דבר מראשיתו כאשר באר הרמב"מ. (יא יב) טובה חכמה עם נחלה, כוונת שני הסקוקי'
האלה לדעתי כן היא: אם גם אמת הוא שגם החכמה הנאה אלינו עם נחלה כלומר שהנחילי
לנו אבותינו (והמה כל החכמות האמנות והתורניות שבאו לנו בקבלה) טובה היא, ככל זאת יותר טובה
החכמה לרוחו השמש כלומר אשר בעיניהם וראו אור האמת ויבחנו בין אמת לשקר, ואמר עוד
כי ככל החכמה ככל הכסף כי החכמה והכסף שוין בזה כי יחסו ונוכל להנחיל אותם לבנינו
אחרינו, אך יחרון הוא לדעת (מעלמו) החכמה ולא לסמוך בלבד על הקבלה כי היא תחי' את
בעליה, כי היא יתד נאמן שלא תמוט, אך האמונה רק מצד הקבלה תגוד עד מהרה מסער
הספקות כאשר האריכו בזה הרב בעל חובות הלככות והרמב"ם. (טו) יש צדיק אובר בצדקו,
כבית"ן במלות בלדקו וכרעתו המה לסנה, והכוונה זה יאבד ע"י בלדקו וזה מאריך בעבור רעתו
ולזה אל תהי' לדיק הרבה וגו' וכמו שבאר הרמב"מ. (כד) רחוק מה שהיה, אולי יחסר מ"ס
השמוס בדרך בפניעות שתי אומות דומות כאשר העדנו כמה פעמים ושיעורו ממה שהי', ר"ל אף
שנקיטי

הסעמר לסגלת קהלת

קכג

אנסייתי בחכמה ואמרתיו, אהכמה מלאתי שהיא (החכמה האמתית) רחוקה ממני, והיא המבוקש רחוק ממני עוד יותר ממה שהי' בתחלה בטרם שמתי לבי לחקור את האמת, כי כן דרך המתחכמים כמו שאמר לעיל אל תחכבם הרבה למה תשומם.

ח (ג) אל חבהל, לולי ידינו אסורות בכבלי הטעמים, הייתי אומר שיעור הכתוב הוא: אל תבהל ברוחך אם יבא הקלף מאת המלך עליך, אך מסניו חלך (כמו פני ילכו) ואל תעמוד נגדו להיב עמו אם גם יעשה דבר הרע בעיניך, ויתורגם: (וייח ניכט לו רחט, ווייכע זיעבער זיי. נעץ לזרעע אויס, חונד סטעלע דיק זיהע ניכט ענטגעגען ביז חיינער זאָכעדיז דיר ניכט גוט סיינט). וע"ז אומר: (ה) שומר מצוה לא ידע דבר רע, וכמו שתרגם האשכנזי: ועח ומשפט ידע לב חכם, כלומר החכם יודע לכוון השעה כטוב לב המלך וידבר עמו על עסק המשפט אשר יבנה, ואל המלך יטה אוזן לדבריו. (ו) כי רעה האדם רבה עליו, אחר זה כמתנבל בעד המלך אם יעבור עליו רוח רעה ולבו נמלא זעם וקלף אל תתמה ע"ז כי רבו הרעות אשר יסובבוהו וימנעו מהשיג הטוב הנרצה. (ז) לפעמים איננו יודע מה שיהי', כלומר לא ידע אחרית דבר בראשיתו, ועוד כי גם כאשר יהיה, וכבר נגלה הרע המסובב מזה, אין מי יגיד; כאשר קרה זה לכמה מלכי ישראל כנזכר במלכים ובירמיהו, ולכן כל ידע להזהר מזה כעס אחרת. גם לפעמים מקרי התבל אשר חדשים לבקרים תחת מסכות יתהסבו, יעמדו כנגדו וכל עשתונותיו אבדו. —

(ח) אין אדם שליט ברוח, לפעמים יעשה אלוות סוחר ברוב הולאות להלליח עמו בקנין ומסחר (כאשר עשה שלמה באמת) ובתאוס יקום סערה והאנויות תשברנה, וכן אין צידו להגיל עמו מקטב יסוד או לתת להם בכל תחבולותיו עז במלחמה. (ט) אחר כל זה ראיתי, כלומר ראיתי כי כל הסבות שזכרתי אך המה גורמות כי ישליט אדם באדם לרע לו, ולכן אין לתת אשמה על המלך אם לא יטיב לעמו כאשר לבו חסן. כן נראה לי המשך הסקוקים האלה.

ט (א) אין יודע האדם, לדעתי הכוונה, כי כל מעשי בני אדם ורגשות נפסם צד אלהים המה, ואינם יודעים לבור בבחירתם, והכל לפניהם ערוכה ושמורה, את הדרך אשר ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשו, והוא הדבר אשר דבר החכם כבר פעמים כי הכל בגזרה קדומה, ויתורגם: (דיוז מענטשן וויססען ניכט לו זעהלען, דען פלונעס חויט זיהענען טאן פֿאָרעגֿע זיינענט). ולזה ראוי הוא (ב) להיות מקרה אחד ללדיק ולרשע וכו', כי אין זכות ללדיק בלדיקתו ואין חובה לרשע ברשעתו, יען גם שניהם מוכרחים. (ד) כי מי אשר יבחר, יראה לי, כי בעל הטעמים הניח הנגינה ע"פ הכתיב, אולם לפי הקרי יהי' אל כל החיים חלק מהנושא: מי אשר יחזר אל כל החיים (דען, זוזט לו דען זעבענדיען געהערט העט העפֿפֿונג). (יח) חוֹטֵא אחר, עיין ב"ה המובהרות ושים עיניך גם לעיל (ח' י"ג) ותראה שאין דבריהם עם וכאן מכווני' יפה.

י (א) זבובי מוח, אולי הוא כנוי לשרפים שיש להם ארס כמו מות בסיר (מ"ב ד' י') ויתורגם: (גיפטיגעס געטוייס). (יב) ושפוחת כסיל תבלענו, הנוכח לדעתי כדעת הראש"ע שזיעורו תחלע את עממו (עיין בדבריו), והכוונה החכם יפיק חן גם על זולתו, אולם הכסיל ישחית גם את נפשו, ויהיה זה ככל ענין עם פסוק הנא בפירוש הרמב"מ. (טו) אי לך ארץ, אם המלך נער ולא ידע לאחוז בשבט המלוכה אז יש לחוש שהשרים אשר בשמו ימלכו בבקר יאכלו כי ילכו אך אחרי שרירות לבם, אולם (יו) אשריך ארץ, כי אם המלך בן חורים ולא נכנע תחת ממשלת השרים כאלה, כי אם תאחזו במשפט ידו, אז ידע לבחור ליועלים אשר יעמדו לימינו שרים בעת יאכלו וכו'. (יח) בעצלתים ימך המקרה, אחר זה נגד המלך אשר מאנו ידיו לעשות ויניח הממשלה ביד השרים אשר המה לשחוק עושים לחם וכו', ובא בעללמים בסימן רבים הזוגי כמו שכתב הראש"ע והרד"ק כי הכוונה על עללות ידיים:

בעצמי

ולצר
עליו
וערעק
העונ
(ז) כי
רוח כי
כי לא
החליט
למנוח
זול אך
הוא
יח נו
יורה
לחכמה
(ט) טוב
ות, כן
בדברים
העולם,
ס אשר
להיות
וא אדם
תי יודע
ו בתבל
זורגם:
ט חזק
כלומר
וחלטיגע
אולם
הסקוק'
שהגמלו
זר טובה
ומר עוד
לכנינו
תחי' את
מסער
בצדקו,
זר רעחו
ער מ"ס
ר"ל אך
קיתי

המעמר למגלת קהלת

יא (ה) כעצמים בבטן המלאה, ידוע כי גם על אשה הרה היו מנחמים לדעת אם זכר אם נקבה תלד, ומלת בעלמים הוא מענין גוף או דבר נמלא (קערפערזווען), כמו אדמו עלם (איכה ד' ז') בעלם השמים, וכדומה. (ו) בבוקר ורע את ורעך, דבר נגד הונרי שמים אשר ינחשו לאמר ניום זה ובשעה הזאת ראוי לעשות או לדחול מלעשות דבר פלוני כי או הממשלה לכונן פלוני, ולזה אמר אל תשא עיניך השמימה להביע אל מלב מערכת הנכבים, אך בכל עת ועונה עשה את מלאכתך כי לא תדע בחכמתך איזה יבשר. (ז) ומחוק האור, כלומר אין לך לדעת מנבא השמים ב"א שמחוק האור, ותתעזן ציפעת הירח אם יקר הולך, ובשמש כי תלא בגבורתה, ואל תבקש מהם לפענח לך מלפוני העתידות, אך תשמח ותגיל בהוה, וכמו שמבאר בפסוקים הבאים.

יב (ב) ושבבו העבים אחרי הגשם, הנה אם יריקו העבים גשם על הארץ יטהרו השמים, אכן אם גם עיני הזקן יזלו מים מרוב החולשה בכל זאת לא תראנה אך ישובו העבים. (ג) כי מעטו, לדעת הראב"ע והרד"ק הוא יולא, ולדעת ר"י כר"ל והמתרגם אשכנזי הוא עומד; אולם לא מלאנו השורש הזה בפועל כי אם כאן ולכן אין להכריע ביניהם. (ה) וינאץ השקד, לדעתי שרשו נאץ כמו שהביא הרד"ק, ושקד הוא מענין שוא שקד שומר (תהלים קכ"א א') וכדומה, שהוראזו השתדלות ומריכות כאשר ביאר הרד"ק וכן נוטה דעת הראב"ע, אך שהוא אמר שנאץ כמו מאס ואין לורך לזה, והכוונה שכל עסק ינאצו, ויתורגם: (פערדריטאך לו יעדעק חונטערנעהויען). ויסתבל החגב, הנכון כפי דעתי כפי' הרד"ק בשורש סבל שענינו שגם חגב אחד יהיה לו לסבל ולטורח וילאה לשאת אותו, ויהיה זה כפל ענין מן וינאץ השקד לפי פירושי. (ח) כל פסוקי החטימה הזאת פירשתי במבוא השני על פי הדרך אשר סלתי לי קחנו משם.